శివరామకవి, నెల్లూరి

కామకళానిధి అను శృంగార శాస్త్రము

మద్రాసు, 1926

Record no. 560

Śivarāmakavi, Nellūri

Kāmakaḷānidhi anu śṛṅgāra śāstramu

Madrāsu, 1926

Record no. 560

Bibliographic Record Target

శివరామకవి, నెల్లూరి.

కామకళానిధి అను శృంగార శాస్త్రము / నెల్లూరి శివరామకవి ప్రణీతము.- 1. ముద్రణము.- మద్రాసు : గంటి సూర్యనారాయణశాస్త్రి, 1926.

vi, 168 p. :ill. ;19 cm.

Record no. 560

Śivarāmakavi, Nellūri.

Kāmakaḷānidhi anu śṛṅgāra śāstramu / Nellūri Śivarāmakavi praṇītamu.- 1. mudraṇamu.- Madrāsu : Gaṇṭi Sūryanārāyaṇaśāstri, 1926.

vi, 168 p. :ill. ;19 cm.

Record no. 560

శ్రీః

పండితులకు మాత్రము.]

కామకళానిధి

అను

శృంగారశాస్త్రము

(నెల్లూరి శివరామకవి ప్రణీతము)

ప్రకాశకుడు

గంటి సూర్యనారాయణ శాస్త్రి

7, తంబుశెట్టివీధి

మద్రాసు.

వెల రూ. 10.

సర్వస్వామ్యములు
ప్రకాశకులవి.

ప్రథమ ముద్రణము.

200 ప్రతులు మాత్రము.

19—5—1926.

చెన్నపురి
శ్రీ రాధాకృష్ణ ముద్రాలయమున
ముద్రితము

శ్రీః

ఆంధ్ర పండితుల కొక మనవి.

ఆంధ్ర సారస్వత ప్రపంచమున నెన్నియో యుద్గ్రంథములు తాళపత్రములపై లిఖియింపంబడి, పండితబృందమున కందుబాటుగాక ప్రకటించుటకు తగు సహాయములేక శిథిలమగుచు, చెదపురుగుల కాహారమగుచు, నాంధ్ర వాఙ్మయము నభివృద్ధిపొందింపజాలక యున్నవిషయము యాంధ్ర పండితులందరికి విదితమైయున్నది. ఇట్టి దుస్థితిని తొలంగించుటకును, ఆంధ్రవాఙ్మయప్రపంచమును అభివృద్ధిపరచుటకును, ఆంధ్ర సారస్వతప్రవాహమును సర్వత్రప్రవహింపజేయుటకును, నిశ్చయించి నవరసములలో శృంగారరసమగ్రగణ్యంబగుటంజేత, ప్రథమమున శృంగారరసభరితమగు శ్రీ నెల్లూరి శివరామకవి ప్రణీతమగు కామకళానిధి అను యీ శృంగారశాస్త్రమును ప్రకటించి పండితలోకమునకు సమర్పించుచున్నాను. ఈశాస్త్రగ్రంథమును యథామాతృకముగ ముద్రించితిని. మాతృకలో లభించని పదములకు చుక్కలు పెట్టి విడచిపెట్టితిని. ఇందలి గుణదోషములు పండితులు పరిశోధించి తెలియజేయగలందులకు కోరుచున్నాను. ఈ మహాకవి నామగోత్రాదు లీక్రిందిపద్యమువలన సహృదయులకు విశదముకాగలదు.

చ. హితుడవుపాకనాట నుతికెక్కిన నెల్లురి వంశజాతుడీ
వతులితసాహితీపటిమ యాదవరాఘవ పాండవీయమున్
గృతిగలవీరరాఘవ కవీంద్రసుతుండవు కొద్దివాడవే
తతమతి సంస్కృతాంధ్రకవితా నిరతా శివరామసత్కవీ

ఈమహాకవి యీశాస్త్రగ్రంథమును చతుర్థ పురుషార్థమగు మోక్ష సాధకంబుగ రచియించినట్లు యీక్రిందివాక్యములవలను తెలియగలదు.

"అట్టి మదనదేవాధిష్ఠితంబగు తృతీయ పురుషార్థంబు పరలోకసాధనంబగు ధర్మశాస్త్రంబుకన్న నిహలోకసాధకంబగు కామశాస్త్రంబు మతిమంతులగువారికి మోక్షసాధకంబగు నది యెట్టులనిన;—

"ధర్మావిరుద్ధోలోకేస్మిన్ కామోస్మి భరతర్షభ"

అను భగవద్వచన ప్రామాణ్యంబున ధర్మార్థంబులననుసరించిన కామంబు కామత్వంబునొసంగు. స్వకాంతామాత్రకృత కామకళా విశేషంబుల బుత్రసంతతిగల్గుటంజేసి పరలోకసాధకంబగు గార్హస్థ్యధర్మంబున సౌఖ్యావహంబగుట నిహలోకసాధకంబగు. మరియు జ్యోతిష్టోమాదులకు నవియు ఫలంబులగుటను, "అపుత్రస్యగతిర్నాస్తి స్వర్గోనైవచ నైవచ" అను వచనంబునకు విషయంబనియును, గామశాస్త్రంబు గ్రాహ్యంబని కామదేవాత్స్యాయనాది మహామునులు దీనివిధంబు తేటపరచిరి." ఈమహాకవి కవిత్వమునుగూర్చి యొక్క వాక్యమువ్రాసి విరమించెదను.

ఈతని కవితాలలామ మృదుమధురపద విలసితయై, భావగాంభీర్య భాసురయై పద్మినీజాత్యాది పక్షిజనులతో చాశీతిబంధప్రాకార విరాజితమగు మదనసామ్రాజ్యమున బ్రహ్మానందముగ నతిమనోహరముగ గ్రీడించు కోమలాంగులకు కులుకులు నేర్పుచున్నది.

ఈ గ్రంథాంతమున "కామకళ" అను నామంబున ప్రాచీనాధునిక మహాకవులచే రచియింపబడి ముద్రించిన గ్రంథములనుంచి కొన్ని పద్యములను సుజన మనోవికాసమునకుగాను ముద్రించితిని. ఆంధ్రపండితబృందము ప్రాచీనగ్రంథములను ప్రకటించి ప్రకాశకులకుకూడ కొంత సహాయముగావించి యాంధ్రసారస్వతము నభివృద్ధిపరచగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాను.

చెన్నపురి.
అక్షయవైశాఖశుద్ధ
సప్తమి ; బుధవారము

గంటి సూర్యనారాయణ శాస్త్రి.

కామకళానిధి—విషయసూచిక.

ప్రథమాశ్వాసము

పేజీలు

ద్వితీయాశ్వాసము

పేజీలు

తృతీయాశ్వాసము

చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీ

కామకళానిధి

ప్రథమాశ్వాసము

శ్రీగౌరీసతిపెండ్లివేళ స్వశిర
స్సీమంత చంద్రాంతకో
ద్యోగాత్మాకృతి యన్యకాంతయని తా
నూహింప రత్నాంకురా
భోగశ్రీశుభకాధృతిన్ మరుగుగా
బూనించుదేవుండు ని
త్యాగారస్థితి బ్రోచుగాత జయసిం
హస్వామి నెల్లప్పఘున్

గా. ప్రాంచామంచన ప్రీతినుంచి యమరుల్
పట్టాభిషేకంబు గా
వించన్ జానకి మోముత్రేకనుంగవన్
వీక్షించుచో బద్మ రా
గాంచ త్కుట్టిమభూమి నీడగని మా
నాసక్తగా దేవి దన్
గాంచన్నవ్వ విభుండు బ్రోచు జయల
క్ష్మీసింగలాధీశ్వరున్

చ. చరమచరమ్మునాదగిన సర్వజగమ్ముల కంతరాత్మయై
యరయఁగనభిన్నుఁడయ్యు వివిధాకృతులన్ జగమున్ సృజించుచున్
సరసతసర్వశక్తియగు శారదతో విహరించుధాతను
స్థిరమతి మత్కృతీశు జయసింహధరాధిపుఁ బ్రోచుగావుతన్

సీ. ముకుటరత్నప్రభా ముద్రితేందు కిశోర
కాంతి చేర్చుక్కటో రంతుసేయ
ముగ్ధప్రవాళాగ్ర ముక్తాగుళుచ్ఛంబు
బాలికాపాళితో వావురెన్న
చారుప్రవాళ ప్రసారికా రాగంబు
చేకట్లోకకాంత చెల్వునింప
తంత్రికావాదనోద్ధత హేమజీవక
చ్ఛవినఖాంశువులతో సొగసుల్క
విభున కనురాగమొల్క శేవిధములైన
రాగముల మేళగతులను రంగురక్తు
లొలుక వల్లకి వాయించు నలువచెలువ
విద్యల నొసంగు జయసింగవిభున కెపుడు.

చ. హరునిశిరంబునందు గల యైందవరేఖనుజూచి కేతకం
బరుదిది కోసి యిమ్మనుచు నారడి బెట్టి తలన్ స్పృశించు న
ప్పురుగనినవ్వునవ్వ నతివా కొనుమంచును......
.........ననవద్య కృపామతిఁ బ్రోచుఁగావుతన్॥

మ. సకలాంధ్రోక్తుల కాంధ్రపాణినియనన్...
..... న్ననయంబుకొఱకై భాష్యంబుగావించి దే
శికుఁడై రాజులచేతఁబూజగొను నాశేషాచలర్షిన్ వృ
త్తికులస్వామిని మద్గురుం గొలుతు భక్తిజ్ఞానసన్మార్గంబునన్

కం. ఆదిమకవులన్ వాల్మీ
క్యాదుల నాంధ్రులగు నన్నయాదుల మదిలోఁ
బాదుకొలిపి యఘనాతను
లైదనరినబుధులఁదలఁతు నతిమోదమునన్.

క. పరపదర తౌద్ధృతమతి
నరయుచును దదార్జవంబు నందక శక్తిం
భరవృత్తి మెలఁగుకుకవుల
పరుషతరార్భటులఁ జక్కఁబరుప న్వశమే!

వ. అని యిష్టదేవతా వందనంబును, సుకవిజనాభి నందనంబును కుకవి నిందనంబును గావించి సముంచిత మనీష సకల జనగ్రాహ్యంబుగా నొక ప్రబంధంబు రచియింప నిశ్చయించియున్న సమయంబున.

సీ. ఒకవంక గోవిదప్రకరంబుబహుశాస్త్ర
ఫక్కికల్ మిగుల నుపన్యసింప
నొకచాయ సత్కవి వ్యూహంబు బహువిధ
రచనావిశేషముల్ ప్రచురపరుప

నొకమేరఁ జేరి గాయకులు మేనులుపల్ల
　　వింప సంగీతంబు వినికిసేయ
నొకచెంత సామాజికకులంబు సమయంబు
　　తెలిసి కార్యంబులు తెలియ బలుక
సరసచుక్కలలోనున్న చంద్రుకరణిఁ
బ్రజలకెల్లను గన్నుల పండువుగను
నిండుకొలువుండు జయసింహమండలేంద్రుఁ
డాశ్రితుండగు నను గాంచి యాదరమున.

ఉ. హితుఁడవు పాకనాట నుతికెక్కిన నెల్లురివంశజాతుఁ డీ
వతులితసాహితీపటిమ యాదవ రాఘవపాండవీయమున్
గృతిగలవీరరాఘవ కవీంద్రసుతుండవు కొద్దివాఁడవే
తతమతిసంస్కృతాంధ్ర కవితానిరతా శివరామసత్కవీ!

కం. హితమతిఁ బండితపామర
మతమై పురుషార్థమై సమంచిత మానా
తత కామకళానిధిఁ గృపఁ
జతురత రచియింపవలయు సరసులు మెచ్చన్

వ. అని సగౌరవంబుగా వికచారుణాబ్జసమరసంబులైన కరుణావలోకనంబుల నాలోకించుచు మణిభూషణకదంబ జాంబూనదాంబరాడంబరసమంచితంబు గాఁగర్పూర తాంబూలంబు వెట్టినం బట్టి సకలజనులకు నావశ్యకంబైన పురుషార్థంబు కామ

శాస్త్రంబదియును బహుమతంబులఁ సంకీర్ణంబగుటను గీర్వాణ భాషా మయంబగుటను సర్వ సాధారణంబు గాదు; కావున నది త్రిలింగభాషా రచితంబైనం జేటమై యిక్కలికాలంబున కనురాగసౌహార్దకరంబై గ్రాహ్యంబై సరక్షణీయంబై యొప్పు బహుకాలంబు నిలువ నద్దానన్యశంబు గలుగునని నిశ్చయించి యీ కృతికిఁ బ్రారంభించితి నేతదాదియందుఁ దదీయ వంశావతారం బభివర్ణించెద.

సీ. అఖిలజగత్స్రష్ట యగుకశ్యపబ్రహ్మ
　　గణుతింప నెవ్వాని కన్నతండ్రి
సమదరాక్షసహారి శతకోటిరమణీయ
　　దోర్బలుం డెవ్వానితోడఁబుట్టు
వలఘు చతుర్వర్గ ఫలహేతువగు నాగ
　　మత్రయం బెవ్వాని మాన్యమూర్తి
సృష్టిస్థితిలయ ప్రసిద్ధులౌ ముమ్మూర్తు
　　లరయ నెవ్వాని మూర్త్యంతరంబు

లెవ్వఁడు గభస్తితతివర్ష హిమఘనాత
పములఁ గల్పించి లోకైక బంధుఁడయ్యె
నతఁడు పొగడొందు సర్వదేవాధికుండు
భవ్య తేజోమయాత్ముండు భాస్కరుండు.

క. అతఁడఖిల లోకధర్మ
స్థితికై సంజ్ఞాఖ్యుఁడైన చెలియందుఁగనెఁ
సుతునతఁడు సువర్ణసుకీ
ర్తితుఁడై సూర్యాన్వవాయ దీపకుఁడయ్యెన్

క. వానికి నిక్ష్వాకువు మొద
లైన మహామహులు గలిగిరతిరథులు కళా
మానితు లనఘులు పదుగురు
సూనులు దిక్కలితకీర్తి సూనులు వరుసన్.

క. ఆయిక్ష్వాకు కులంబున
శ్రీయుతులు దిలీప రఘు హరిశ్చంద్రకకుత్
స్థాయు స్సగర భగీరథు
లాయతమతు లుదయమందిరతులప్రౌఢిన్.

గీ. వారికులమునఁగలిగె నవార్యబలుఁడు
భోసలాభిధధాత్రీ ప్రభుం డతండు
హితమతి మహారటదేశంబు నేలుచును య
శంబు దిక్కుల నించె భాస్వరవిభూతి.

గీ. అతని పేరిట నాభాస్కరాన్వయంబు
భోసలకులంబనంగను పొగడుగనియె
నతనికి బురోహితుఁడు గాధిసుతుఁడుగాన
ధాత్రి నతనికిఁ గౌశిక గోత్రమమరు.

మ. అలగోత్రంబున సంభవించి సకలా
శాధీశకోటీర ని
స్తులమాణిక్య విభాచయారుణ
నఖస్ఫూర్తి స్ఫురత్పాదపీ
ఠలసద్భావ విభూషితావితతి రూ
ఢప్రౌఢి మాలోజి భూ
తలనాథుండు విరాజిలెన్ సకల వి
ద్యాభోజుఁడై యుద్ధరన్.

సీ. సకలలోకవ్యాప్త సంపూర్ణచంద్రాయ
మాననిర్మల యశోమండలంబు
అవపణంబు మహాబాడబీకృత
ప్రబలప్రతాప ప్రభాచయంబు
సతతవిశ్రాణన సంతృప్తనవనిధి
లాలితలోకపా లకగణంబు
రణరంగనిర్జితా రాతిభూమానాథ
మందీకృతదినేశ మండలంబు
గాఁగఁ జతురబ్ధివేష్టిత క్ష్మాతలంబు
పాలనముసేసె నెవ్వాఁడు బాహుశక్తి
నతఁడు చెలువొందు సకలధర్మానుసారి
రమ్యగుణహారి మాలోజిరాజశౌరి.

గీ. అతఁడు శంభుమహాదేవు నధికభక్తిఁ
గొలిచి యాతని ప్రసాదంబువలన నలఘు
పుత్రపౌత్రాభివృద్ధియు భూరిరాజ్య
సంపదలుగాంచి జగతి ప్రశస్తిగనియె.

గీ. అమ్మహారాజు తనకు నర్ధాంగలక్ష్మి
యగు సుమాదేవియందు శాహక్షితీశుఁ
గనియె వాసవు డా శచీకాంతయందు
ఘనజయంతునిగాంచిన క్రమముదోప

శా. ఆశాహక్షితిపాలకుండు నిజ బాహాజాగ్రదుగ్రాసి ధా
రాశీర్ణప్రతిపక్షభూమి భృదురఃప్రాలిప్తగోరోచనా
శ్రీశోణప్రచురప్రతాపరుచియై శిష్టావళీరక్షకుం
డై శాసించె ధరాతలంబు నయవిద్యాపారగుల్ మెచ్చ గన్.

గీ. తనదుభుజశక్తియును శౌర్యధైర్యమహిమ
గాంచి డిల్లీశ్వరుఁడు సంతసించి చెల్మి
నాప్తుఁడై మహారాజవిఖ్యాతి నొసఁగ
స్థిరతరవిభూతిచేతఁ బ్రసిద్ధిగనియె.

వ. మరియు నతండు :

సీ. శివనామకీర్తనాంచితము జిహ్వాగ్రంబు
బహుపాకరుచుల నెబ్బంగిగనునొ

శంభుమూర్తిక్షణాసక్తముల్ నేత్రముల్
వివిధప్రపంచ మేరీతిఁగనునొ?
హరకథా కర్ణనాయత్తము ల్కర్ణముల్
రాజకార్యంబు లేరహిని గనునొ?
పరమేశ్వరార్చనా నిరతముల్ హస్తముల్
నిత్యకృత్యంబు లేనియతిఁగనునొ?
అరయ సర్వజ్ఞుఁడతఁడు చిత్తాధిరూఢ
శంకరుండయ్యెనని తను జనులుపొగడ
రాజఋషితుల్యుఁడై కడు ప్రౌఢిఁగాంచె
నీశ్వరనిభుండు శాహ మహీశ్వరుండు.

క. అలఘునుఁడు గుహుఁడు శుభలీ
లలవల్లీ దేవసేనలం బరిణయమై
వెలయుఁగతి జిజాదేవిని
దులజాదేవిని ముదంబుతో వరియించెన్.

గీ. అలజిజాదేవియందు మహానుభావు
డగు శివాజినృపాలు వీరాధివీరుఁ
డైన శరభోజిరాజు నుదారలీల
నిద్దరు కుమారులనుగాంచె నెసకమొసఁగ.

క. తులజాంబిక యగు రెండవ
లలనామణియందుఁ గనియె లాలితవిభవో

జ్జ్వలు నేకోజి మహీవిభుఁ
గలశాంబుధి పూర్ణచంద్రుఁ గాంచిన మాడ్కిన్

క. ధారలలో న్నగజుఁడగు
సారమతి శివాజిరాజచంద్రుఁడు బాహా
ధార కరవాల ధారా
దారిత ముష్కర తురుష్కతతిన్లై వెలసెన్.

మ. అతఁడు ద్వైలభుజాబలాఢ్యుఁడు తురుష్కాధీశుఁడౌ పాదుషా
నతిశౌర్యాప్తిఁ దృణీకరించి బహు దేశాధ్యక్షులం గూర్చి సం
తతధాటీగతి హస్తిపట్టణముపై దండెత్తి పోరాడి ని
ర్జితఢిల్లీశ సమాఖ్యఁ జెందె నృపతిశ్రేణుల్ ప్రశంసింపఁగన్

సీ. ఏవీరు తేజోదినేశున కౌరంగజేబు పా
చ్ఛాహ ఘూకశిశుక మయ్యె
నేధీరు సాయకాహికిఁ గ్రూరపారసీ
కకులంబు మూషిక ప్రకరమయ్యె
నేరాజు హయకోటి పోరాడ గోలకొం
డబిజాపురంబులు త్రావులయ్యె
నేశూరు కీర్తిను ....
యంబు కరతలామలకమయ్యె
నెవ్వఁడేకాతపత్రమై యొప్పఁగ ధరణి
నేలుచును ఛత్రపతియన మెప్పుగాంచె

నతఁడు విలసిల్లు సకలవిద్యావివేక
భాస్వరుండు శివాజిభూపాలకుండు.

ఉ. ఆతనితమ్ముఁడా హవకళానిపుణుఁ డుజ్జ్వలకాంతిశాలి వి
ఖ్యాతయశుండు ధైర్యతుహినాచలుఁ డున్నతసత్త్వుఁడంగనా
నూతనపంచబాణుఁడు ఘనుండు కుమారనిభుండు శంభుజిత్
భ్రాతలనాయకుండుఁ గరిమన్ విలసిల్లె ప్రజల్ నుతింపఁగన్.

క. ఆవీరున కనుజుఁడు వి
ద్యావినయ వివేకశాలి యగు నేకోజీ
క్ష్మావిభుఁడు వెలయు నిజ తే
జోవిముఖిత శూరుఁడగుచు సూరులు మెచ్చన్

సీ. ఏ మహామహుని తేజోమండలము ధాత
కవిరతోదితకమలాప్తుఁడగును
ఏరాజు కీర్తి ప్రభారాశిశంభు మూ
ర్ధస్థితేందునకు బూర్ణతఁ ఘటించు
ఏ విభుదానధారావారిపూరంబు
జలనిధిపూరణ కా[illegible]యగును
ఏ మహోన్నత సద్గుణామే[illegible]
మూర్తి సజ్జన కర్ణభూషణతఁ బూను

నతఁడు చెలువొందు నిఖిలరాజాధిరాజ
రాజకోటీరరత్న నీరాజితాంఘ్రి
రణతలకిరీటి విముఖితారాతికోటి
సాంబశివమూర్తి యేకరాట్చక్రవర్తి.

సీ. పారసీకారట్ట బాహ్లికాజానేయ
ఘోట్టాణదట్టముల్ గొలిచినడుప
దండెత్తి నర్మదా దక్షిణావని సీమఁ
గల భూపతుల నెల్లఁ గలచి వైచి
చేరి కర్ణాటకక్షితి బెంగుళూరిలో
నిలచి వింధ్యాచలతలమునందు
నతుల పంచద్రావిడాధీశ జయకృతా
క్షరపంక్తితో స్తంభమునిచి
మరియు మైసూరిబలముచే మగ్నుఁడైన
పాండ్యరాజును రక్షించి ప్రబలుఁడగుచు
చోళరాజ్యంబుఁ గైకొని యేలుచుండె
రమ్యగుణశాలి యేకభూపాలమౌళి.

కం. మానితగుణ సైబాయియు
ధీనిధియగు నానుబాయి దీపాంబలనన్
శ్రీ నీళా భూరమణుల
బోలువధూమణుల నితడు మువురవరించెన్

చ. అల కులపాలికామణుల యందుఁ గులంబున కాశ్రయంబునై
చెలువున జారుచర్యలను శీలమునన్ మహనీయకీర్తి ని
శ్చలమతి దీపమాంబ గుణసంపదనింపు వహించి యేకభూ
తలపతికిన్ బ్రియంబొదవ ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధికినెక్కె నెంతయున్

కం. స్థిరయచలయనఁగ విశ్వం
భర వసుమతి యనఁగ గంధవతియన గరిమన్
ధరణీరమణికి సరియై
పురణించిన దీపమాంబఁ బొగడన్ వశమే.

కం. ఆనరనాయక మణివిన
యానతయగు దీపమాంబయందు గనె యశో
మానితుల ముగురు తనయుల
శ్రీ నిధుల గళావిశేష శేషుల నెలమిన్.

సీ॥ సకల దిగ్రాజన్యసన్నుత చరితుఁడై
ప్రౌఢిఁ గాంచిన శాహ రాజ విభుఁడు
భామినీ నూతనపంచబాణాకృతిఁ
బొలుపొందు శరభోజిభూమిరమణుఁ
డభియాతి బూతయయాతియై బహురాజ్య
సంపదఁదగు తులజప్రభుండు
మఃమ్మూర్తుల విధాన మూర్ధన్యులై కళా
భోజులై భాస్కర తేజులగుచు

దనుమదికి నింపు నింప సంతత విభూతి
న్యాయమార్గంబు దప్పకమేయ మహిమ
చోళరాజ్యంబు పాలించె శుభచరిత్రుఁ
డేకభూపాలఘనుఁడు వివేకధనుఁడు.

కం. ఆతని యనుమతిచే ధర
ణీతలభరమున్ భజించి నృపనయ విద్యా
చాతురి రామవిభుండన
ఖ్యాతిం గనె శాహనృపతి ఘనతరమతియై.

సీ॥ తనసముదగ్ర ప్రతాపాతపమునకు
దినమణి మొదటి మాదిరికెగాఁగ
తన యశోమహిత ముక్తాపరీక్షకు హారి
ణాంక మండలము చిప్పంటుగాఁగ
తనభుజాకరవాల ధారకుశతకోటి
దార్విగలపవి (కసిధారవిసిలప) త్రంబుగాఁగ

ధాత్రిసేలెఁ బవిత్ర చరిత్రుఁడగుచు
వటుల దేవాప్రభుండు శాహప్రభుండు

కం. అతనికిబిమ్మట శుభతర
మతియై రమణీయ కీర్తి మద్గుణతతియై
యతిధృతియై వరకృతియై
క్షితియేలెఁ శరభనృపతి స్థిరతరనియతిన్.

సీ. నీతిదప్పక ధారుణీరాజ్యమేలుచో
సరిలేని శ్రీరామచంద్రుఁడనఁగ
దాడిగా జని శత్రుతతుల నిర్జించుచో
మేటియౌ నమరకిరీటి యనఁగ
తుదిపదాల్ గార సద్ధులకెల్ల నిచ్చుచో
నీడుగానని కల్ప వృక్షమనఁగ
శరణన్న నపరాధ శతము క్షమించుచో
సాటిలేని యజాతశత్రుఁడనఁగ
కృష్ణదేవుఁడు సేవింపఁగ్రీడ సల్పు
బలునికైవడి తులజభూపాలకుండు
తనుభజింపంగ వెలసె సత్యధనుడు
శరభరాజన్యఘనుఁడు.

కం. ఆరాజు పరోక్షమునన
పారమహామహిమఁ బట్టభద్రుండగుచున్
దా రాజ్యమేలె తులజధ
రారమణుడు సకల రాజరాజిభజింపన్.

సీ. స్మృతినివహోదిత శీలసురక్షిత
ధర్మ మాధారభూతలముగాఁగ
నిజభుజోద్భవ సమున్నిద్ర ప్రతాపంబు
కనకాలవాలమై గరిమఁ జెంద
రమణీయదాన ధారాప్రవాహంబులు
సతతాభిషేకార్థ జలముగాఁగ
కృతివరవార జేగీయమానగుణాళి
ప్రబలతమంబైన ప్రాకుగాఁగ
గరిమ గాంచినయట్టి సంకల్పలతిక
మించి త్రిభువనముల నాక్రమించియుండ
ధరణివర్ధిల్లు నాచంద్ర తారకముగ
నీశ్వరవిభుండు తుళజమహీవిభుండు.

సీ. కోవిదశ్రేణికిఁ గొంగుబంగారంబు
కవిజనమ్ములపాలి కల్పతరువు
సకలసాంగీతికులకుఁ గామధేనువు
బాంధవావళికిని భాగ్యరాశి
నమ్మినవారికి నట్టింటినిధి భృత్య
పంక్తికిఁ బూర్వతపఃఫలంబు
ఆశ్రితజనముల కరిదిచింతామణి
యర్థికులంబున కర్థపేటి

అనుచు వేనోళ్ల భూప్రజ లభినుతింప
పుత్రపౌత్రులతోఁ గూడి భోగభాగ్య
ముల ననుభవించుచు ధాత్రి ముదముఁ జెందు
సరసగుణహారి తులజరాజన్యశౌరి.

సీ॥ సుందరాకృతియైన సుందరాబాయియు
మాన్యయౌ రాజకుమారబాయి
శుభతర చారిత్ర సుకుమారబాయియు
బాలయౌ మోహనబాయి దేవి
రమణీయశీలయౌ రామకుమారాంబ
లలితలక్షణ యగు లక్ష్మీబాయి
అనుపమతరభాగ్య యైన రాధాదేవి
సతి యుమాబాయిదా సద్గుణనిధి
వీర సేనమంద్రు యాదవ విభుని యిష్ట
మహిషులవితాన దనుసతి మహిమ గొల్వ
విబుధజనముల పాలిటి వేల్పనంగ
జగతివర్ధిల్లు తులజరాజన్యవిభుఁడు.

సీ. అల సుందరాబాయి యందుసద్గుణనిధి
జనపాలమణి హరిశ్చంద్రవిభుని
ధర్మైకవసతి రాధాబాయి యందు
నృసింహవిక్రము జయసింహవిభుని

రమణీయచరితయా రాజకుమారాంబ
యందు సేకోజి ధరాధినాథు
వరరూపయగు సుమా బాయియందు గుణాఢ్యు
డైన ప్రతాపసింగావనీంద్రుఁ
గాంచి నాల్గుభుజమ్ముల ఘనతగాంచు
శ్రీమహావిష్ణు కైవడిఁ జెలఁగునతఁడు
సేతుపతిగర్వహారణ ప్రసిద్ధికీర్తి
చారుతరమూర్తి తులజరాట్చక్రవర్తి.

కం. ఆరా కొమరులయందును
దారయశో మహిమ వెలయు సాహసవిజయా
ధారుడగు హరిశ్చంద్ర ధ
రారమణుడు సూర్యవంశ రత్నమ్మనఁగన్.

సీ. పాండ్యకేరళరాజ భామినీకచభార
కల్హారములకాంతిఁ గాకుపరచి
కరహాటపురులాట కర్ణాటకామినీ
కుంకుమరేఖల సుంకమడిగి
ద్రవిడకరూశ విదర్భమద్రాంగనా
వీటికారుచులకు వెరపుజూపి,
కుంతలనిమధాంధ్ర కాంతాకుచద్వయీ
గోరోచనాచ్ఛవి మారుపఱచి

తనదుతీవ్రప్రతాప ముద్యద్విభాతి
సకలజగముల నెరసి విశ్చలముగాఁగ
సత్యభాషావిజిత హరిశ్చంద్రుఁడగుచు
జగతివర్థిల్లు శ్రీహరిశ్చంద్రనృపతి.

కం. ఆయన కనుజుఁడు సుజనవి
ధేయుఁడు జనవినుత నామధేయుఁడు శ్రీరా
ధేయుఁడు దానకళా రా
ధేయుఁడు జయసింహరాజ ధీరుఁడు వెలయున్

సీ. సరిపోల్పఁగారాదె సురరాజరత్నంబు
హృదయకాఠిన్యంబు వదలెనేని
తులగాదె గోరంత కలశపాథోరాశి
గలఁగకయుండుట కలిగెనేని
సాటిగాదా కొంత చామీకరనగంబు
శివునిచేఁజిక్కక చెలఁగెనేని
పోలడాయినుమంత పుణ్యజనాధీశు
మసిచెనేని
దాన గాంభీర్య ధీరత్వ ధనసమృద్ధి
ననుచు జనములు వేనోళ్ల నభినుతింప
నవనివర్థిల్లు నెపుడు బ్రహ్మయువగుచు
రతివరాకృతి జయసింగ రాజనృపతి.

కం. ఈనరపతి కనుజుఁడు వి
ద్యానిధి యేకోజిరాజు ధరఁజెలువొందున్
నానావిధవైభవ స
న్మానితుఁడై దానదేవమణియై గుణియై.

సీ. ఆవిక్రమార్కాదులైన నీతనిసరి
గానేర్తురా పరాక్రమము బల్మి
నాధనాధీశాదులైన నీతనితోడ
జోడౌదురా ధనస్ఫురణకలిమి.
నాయాగరాజాదులైన నీతనిసాటి
పూనెదురా దానపూర్తి నెలమి
నా కాళిదాసాదులైన నీతని కెన
యౌదురా కవనమహత్త్వ మెలమి
ననుచు విబుధులు గొనియాడ నలరు సౌర
భోసలాన్వయ వారిధి పూర్ణచంద్రు
డైన రాజకుమారాంబి కాగ్రసుతుఁడు
యేకరాజన్యఘనుఁడు వివేకధనుఁడు.

చ. అనయము నన్నదమ్ములు ముదావహలీలల గూడియుండఁగా
జనకులు ముద్దుముద్దుగ ప్రసన్నత నెప్పుడు గారవింపఁగా
దనయులు పౌత్రులుం జెలులు దారత గొల్వ జిరాయురున్నతుల్
గని ధరవర్ధిలుఁ సుఖముగా జయసింహనృపాలుఁ డెప్పుడున్.

సీ. సమ్మినవాని నెన్నంటికి బ్రోచునెకాని
యలసాత్ముఁడైనదూ రనుటలేదు
ఏపాటినరుఁడైన హెచ్చుసేయునెకాని
తప్పించి తగ్గించు తలపులేదు
మొగముముందర ముఖాముఖి నాడ వినుగాని
వెనుక నాడినమాట వినుటలేదు
ఆడినమాట శిలాక్షరాకృతిగాని
తటపటచేసి తప్పుటయు లేదు
భళిరభోసల తుకోజభూపాలచంద్రు
భాగ్యరాశి యితండని ప్రస్తుతింప
ధరణివర్ధిల్లు నాచంద్ర తారకముగ
రాజమాత్రుండె జయసింగరాజవిభుఁడు.

షష్ఠ్యంతములు

సీ. ఏతాదృశ గుణనిధికిన్
సాతిశయాతపః ప్రసన్న శరధిశరధికిన్
జాతదయాన్విత విధికిన్
ఖ్యాతయశోనిధికి విపుల కరుణాంబుధికిన్

కం. చండతర మండలాగ్ర వి
ఖండితరిపు మండలున కఖండితవిభవా

ఖండలునకుఁ గీర్తి విభా
ఖండిత శశిమండలున కహీంద్రభుజునకున్

కం. పంచ ద్రవిడా వనితల
పంచ జనాధీశ మత్తవారణ పటలీ
పంచానన బిరుదునకు వి
పంచీవాదన కళా ప్రపంచజ్ఞునకున్.

కం. శిక్షిత విపక్షపక్ష భృ
శక్షోభితహేళికిన్ విచక్షణరక్షా
దీక్షాభృత వీక్షాదృత
సాక్షాత్కృత హరికి విమత సామజహరికిన్

కం. శారదనీరదనారద
శారదపారదసమాన చారుయశునకున్
వీరానత చారాహిత
వారాహితనతివిలోక పదపద్మునకున్.

కం. అతులప్రతాపవిభవో
న్నతికిన్ రాజాధిరాజ నందితమతికిన్
భృతకవికృత కృతికిన్ గిరి
ధృతికిన్ జయసింహవసుమతీ తలపతికిన్.

వ. అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా నారయొనర్పంబూ
నిన కామశాస్త్రంబునకుఁ బ్రారంభం బెట్టితనిన:

శ్రీకామదేవస్వరూపము

గీ. వెలయు నఖిలభువనముల కధీశ్వరుఁడైన
కమలజాక్షువలనఁ గమలయందు
సంభవించి బ్రహ్మసర్గంబునకు నధి
ష్ఠాతయయ్యె బంచ సాయకుండు.

సీ. దేవతామానవ స్థావరతిర్యగా
ఖ్యలుగల్గునీ త్రిలోకములయందు
అఖిల మనస్సాక్షియై మనోభవుఁ
డన ముఖ్యరజో గుణమూర్తియగుచు
జీవరాసులనెల్ల సృజియింపఁ గర్తయై
దంపతులకు నధిదైవమగుచు
అనుపమ మమకారహంకారముల కధి
దేవతయగు రతిదేవిఁగూడి
పువులు చివురులు నునుకైదువులును దాల్చి
మువ్వురువేల్పులు మౌనులు మొదలుగాఁగ
జగములు నిజాజ్ఞలోనుండఁ జతురవృత్తి
మహిమమీఱంగఁ జెలువొందు మన్మథుండు.

వ. అట్టి మదనదేవాధిష్ఠితంబగు తృతీయపురుషార్థంబు పరలోకసాధనంబగు ధర్మశాస్త్రంబుకన్న నిహలోక సాధకంబగు కామశాస్త్రంబు మతిమంతు లగువారికి మోక్షసాధకంబగునది యెట్టులనిన ;— "ధర్మావిరుద్ధో లోకేస్మిఁ

కామోఽస్మి భరతర్షభ" యను భగవద్వచన ప్రామాణ్యంబున ధర్మార్థంబులననుసరించిన కామంబు కాముష్యంబునొసంగు. స్వకాంతామాత్రకృత కామకళావిశేషంబులం బుత్రసంతతి గల్గుటంజేసిపరలోక సాధకంబగుగార్హస్థ్యధర్మంబున సౌఖ్యావహంబగుటనిహలోకసాధకంబగు మరియు జ్యోతిష్టోమాదులకు నివియ ఫలంబులగుటను, 'అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి' యను వచనంబునకు విషయం బనియును, గామశాస్త్రంబు గ్రాహ్యంబనికాదె వాత్స్యాయనాది మహామునులు దీనివిధంబు దేటపరచిరి. ఈ శాస్త్రంబున నిత్యంబులగు కామ్యకర్మంబు లాచరించి స్వదార మాత్రంబున విషయానుభవంబు సేయుచు ఫలంబుకొఱకు పరకాంతా సంగమాది నిషిద్ధకర్మంబు లాచరింపక యీశ్వరార్పిత సర్వ కర్మకారియై మనఃప్రసన్నత గలుగుటంజేసి ధర్మావిరోధ కామశాస్త్రంబు మోక్షంబునకు సాధకంబగునని కాదె మను ప్రభృతి స్మృతులయందు గృహస్థాశ్రమంబు హెచ్చని వర్ణింపఁబడియె నదియునుంగాక —

కం. మానిత మార్కండేయ పు
రాణాదులయందువిహిత మగుదుష్టసురా
పానాదుల వలెఁ బాప వి
ధానముగలదె యొకింత తలపోయంగ॥.

కం. కావున నిస్సారంబగు
నీవిశ్వమునందు సార మెంచగ యువతీ
భావానుకూల రతిమొక్
కై వెలయు పరాత్మపర చిదానందములన్.

కం. ధారుణి సర్వేంద్రియసుఖ
మారయ నానందరూప మదిబాహ్యాంత
స్సారసురతములఁ గల్గున
పారపర బ్రహ్మసౌఖ్య పదమునమిగులన్.

ఉ. జాతియు లక్షణంబు కళ
సత్వము భావము దేశముల్ మనః
ప్రీతియు భోగ వైఖరుల
భేద మెఱుంగక వారిజాక్షులన్
బ్రీతులఁ జేయ లేమిసుఖ
వృద్ధినిగాంతురె హాపకుక్రియన్
గోతికి నారికేళము ల
ఘుక్రియునబ్బినఁ గార్యమున్నదే?

కం. ఆరయసంభోగ విధా
ప్రారంభము రతియనంగఁ బరగు దనీ యా
ధారమగు రసము దా శృం
గారంబన వినుతికెక్కుఁ గౌతుకమమరన్.

కం. ధారుణి శృంగారమునకుఁ
గారణమరయంగ నాయికానాయకు లా
మేరయలంకారములం
దారూఢిగఁ బలుకఁబడియెనభిమతఁ గతులన్

సీ॥ దివ్యనాయకులన దివ్యనాయకులన
నుభయనాయకులన నొప్పు మొదల
నలకూబర జయంత నలినబాణాదులు
దివ్యులర్జున బలదేవముఖ్యు
లరయదివ్యాదివ్యు లగుదురు విక్రమా
ర్కాదులు దివ్యనాయకులు దలప
నీత్రివిధంబుల నెనయునాయకులకు
నాల్గుజాతులు ప్రధానంబు లవియు
భద్రకూచిమార పాంచాలదత్తుల
నాఁగనొప్పు దేవనాథుఁడాది
భద్రజాతి మాణిభద్రాదు లలకూచి
మారజాతి యగుచు సారుగంద్రు

గీ. పంచబాణముఖులు పాంచాలజాతియా
చంద్రముఖులు దత్తజాతివారు
నింక నుభయులందు నెఱిఁగింతు బలభద్ర
ముఖులుభద్రజాతి ముఖ్యు లరయ.

గీ. కూచిమారజాతి గొమరొందు భీముండు
రఘుకులేంద్రుఁడైన రామవిభుఁడు
ప్రాథయశుఁడొకండె పాంచాలపురుషుఁడు
తపనతనయుఁడాది దత్తజాతి.

గీ. ఇపుడువలికినట్టి యీపురుషులకెల్ల
లక్షణములు గనసలక్షితములు
నైనమనుజులందు నభిహితలక్షణం
బుల నెఱుంగవలయు ముదముతోడ.

సీ. అతిబలసంపన్నుఁ డభిమాని పృథుకాయుఁ
డరుణనేత్రుఁడు క్రోధి యతులతేజుఁ *
డతివిశాలంబగు నాస్యంబు వక్షంబు
గలవాఁడు వక్రోక్తి బలుకువాఁడు
నార్ద్రదేహుఁడు నీతిశాలి గంభీరుండు
జవిరి గడ్డమువాడు బల్లిదుండు
సాహసాంకుఁడు దాత సత్యవాక్యరతుండు
మేరుధీరుఁడు రాగమేదురుండు
వళులుగలవాఁడు పొడవగు నందుమేన
రోమములు చాల గలవాఁడు రూఢిఁ జెందు
భద్రపురుషుఁడనంగ విభ్రమముతోడ
విక్రమార్కుఁడు మొదలగు వీరవరులు.

సీ. సమబలుఁడతి ఖర్వుఁడమలనేత్రుఁడు కామి
ద్యూతపరుండు నిమ్నోదరుండు
అతి నీలవర్ణుండు మతిశాలి తంత్రజ్ఞుఁ
డధికమత్సరి మూర్ఖుఁ డల్పరతుఁడు
మర్యాదలేమి సమ్మతముగానియతండు
. . . .

నాస్తికుండు కోపి ప్రస్తుతవాక్యుండు
కూచిమారుఁడనఁగ గొనరుఁ జెందు.

సీ. అతికరుణాశాలి యతిధర్మనిష్ఠుండు
ప్రియవాది మితభాషి భీరహితుఁడు
నిండుచందురు నవ్వు నెమ్మోముగలవాఁడు
వెడఁదకన్నులవాఁడు వినుతయశుఁడు
ఆజానుబాహుండు రాజలక్షణశాలి
మత్తమాతంగ సమానయాయి
నిమ్మవండు, వికాన నెమ్మేనుగలవాఁడు
. . . . . . యశోయుండు

కలుగువాఁడు మేనుచులకన గలవాఁడు స
త్కర్మరతుడు సత్యతత్పరుండు
విక్రమించునెడను వీరాధివీరుండు
. . . . . . పూజితుండు.

గీ. దేవతా గురుపూజలఁ దేలువాఁడు
ఏకపత్నీవ్రతుండు వివేకశాలి
దానమునుసుబ్బు విద్యయుఁ దనరువాఁడు
పురుషవర్యుఁడు పాంచాల పురుషుఁడగును.

కం. నలులాదిగఁ బాంచాలురు
గలరందురు కాశవంశ కవితులుమరియున్
గలరందురు విప్రులయెడ
లలితంబుగ రాజయోగలక్షణము మరున్.

సీ. అలసుడు మత్సరి యతిశయ ధృతిమంతు
డల్పబలుండు మిథ్యాగుణుండు
అతిదంభయుతుఁడు విహారశీలుఁడు కామి
కుటిలచిత్తుఁడు రక్తకుంతలుండు
అతికృశదేహుండు వితతాధరాంగుండు
కూచిగడ్డమువాఁడు కుత్సితుండు
చెక్కులతొమ్మువెన్నునఁ జేతుల రోమముల్
మొలవనివాఁడు సమున్నతుండు

మరపుగలవాఁడు చింతల మలయువాఁడు
కర్కశాంగుండు దుర్నీతిగల్గువాఁడు
కృపణచిత్తుండు మందుండు విపులకేళి
దత్తుఁడనిపల్కఁబడియె సమ్మతముగాఁగ.

గీ. ఇంక స్త్రీలకు జాతుల నేర్పరింతుఁ
బద్మినియనంగఁ జిత్తినీ భామయనగ
శంఖిని యనంగ హస్తినీ సంజ్ఞయనగ
వరుస ద్వ్యాదిభేదము ల్గరిమ జెందు.

గీ. దివ్యకాంతలలో శచీదేవి మొదలు
భామినులు పద్మిను లనంగఁబల్కఁబడిరి.
చిత్తినులు మేనకాదులై చెల్వగాంతు
రవల శంఖిని తారయై యతిశయిల్లు.

కం. వినుము తిలోత్తమ హస్తిని
యనఁగాఁ జెలువొందునింక నతినిపుణముగాఁ
గననగు దివ్యాదివ్యాం
గనలందును ఏటి విధము క్రమమెఱుగంగన్

గీ. పద్మినీజాతి రుక్మిణీభామ దలఁపఁ
జిత్తినియనంగ ద్రౌపది చెలఁగుచుండు
శంఖినీజాతిభామిని సత్యభామ
రాధికాదేవి హస్తినీరమణి యయ్యె.

వ. ఇంక నాదివ్యులైన పద్మినీ, చిత్తినీ, శంఖినీ, హస్తినీ, నామంబులుగల స్త్రీల లక్షణంబులెఱింగింతు నందులీ పద్మినీ లక్షణం బెట్టిదనిన.

సీ. పొందుగల్గిన మేను పున్నమచందురు
గేరు మోమును నీలకేశసమితి
అర్ధచంద్రునిబోలు నలికభాగము నల్ల
కల్వలనిరసించు కన్నుదోయి
యొండొండు గలియకయుండు కనుబొమ్మలు
నిద్దంపు నునుజెక్కుటద్దములును
నువుఁబువ్వు రీతిని నొనరైననాసిక
పచ్చిక్రొంబగడంబు వంటిమోవి
ధవళముక్తామణులగేరు దంతపంక్తి
రేఖలమరిన శంఖంబురీతిగళము
నిక్కు శ్రీకారములరీవి కెక్కుచెవులు
తమ్మితూడులనేలు కేల్దండలమరి.

సీ. అరుణమ్ములై మృదువైనహస్తమ్ములు
నక్షత్రములఁ గేరు నఖరపంక్తి
యున్నతంబైచాల నొండొంటి నొరయుచు
బలువయి కఠినమై బలుపుగల్గి

సమమయియెడలేక చక్కనిపూరేడు
ఫలముల సరివచ్చు చెలువుగలిగి
చనుదోయి నునుచీమచాలేరు నూగారు
పొన్నమొగ్గలఁబోలు చన్నుమొనలు
పైఁడిగేదంగిరేకుల పాటినునుపు
గలిగి రోమాళిలేక నిశ్చలములైన
చిరుతదోర్మూలములు నొక్క చేతనణఁగు
నడుము లేఁబొన్నపూనంటి నాభిగలిగి.

సీ. నిండారునిసుక తిన్నెలఁబోలు పిరుదులు
విరుగండ్లఁబోలిన చిరుతగండ్లు
అద్దమువలె నున్ననైయున్న జఘనంబు
వళులొప్ప నరచేతివంటిబోటు?
తామరమొగ్గ విధమైన మరువిల్లు
నబ్జగంధముఁగల్గు నచటిరసము
నునుబంగరనఁటుల నెనయు పెందొడలును
పూబంతి కాంతిని బోలుజాలు
లంపపోదియులు చిరుతొడ లబ్జములను
గేరుపదములు రాయంచ గేరునడుపు
మృదుశిరీష సుమంబుల నేలుమేను
గలుగుపూ(తిరు)బోఁడి పద్మినీ కాంతయయ్యె.

సీ॥ దేవతాభక్తియు దీనుల యెడ దయ
నెరసిగ్గు పలుకుల నేర్పుగలిగి
పలుకాడునంతనే పొలయుల్కయోరువు
కలహంస లులికెడు నెలుగుగలిగి
తెల్లనిపూవులు తెల్లనివస్త్రముల్
సవరించు కొద్దిభోజనముగలిగి
కుందనమ్మువితాన నందమౌ మైచాయ
నల్లగల్వల నవ్వఁజాలుచాయ
గలిగి పొడవునుబొట్టియుఁ గాక వ్రతము
లాచరింపుచు సాధ్వియై యధిపునందుఁ *
బ్రేమగల్గిన యెలనాఁగ నేమమమరు
పద్మినీకాంతయున నొప్పుఁ బ్రస్తుతింప.

గీ. రాత్రినాలవజామున రతిఁబొనర్చ
బద్మినియటందు రిఁకఁబట్టబ[illegible]యుండె
కరఁగుశుచియయ్యె నలరవికరములంటి
వికసనమునందు దామర విధముదోఁప.

కం. ఈపద్మిని పాంచాలునిఁ
దాపరిణయమగున్నగాని తలపోయంగా
నేపట్టున నయినన్‌గన
నేపురుషుల వలచియుండ దీలోకమునన్

కం. ఋతుమతియైయుండ మఘ
వ్రతములగుం బువయి గ్రమ్మి పరిమళముగనుర్
సతిమేన్ జెమరించినచో
బ్రతియేని సహస్రపత్రవాసననిందున్

వ. ఇఁక జిత్తినీజాతి లక్షణంబు సెప్పెద నవధరింపుము.

సీ. పలుచని దేహంబు బటువైన నెమ్మోము
చపలదృక్కులు శిల్పచాతురియును
కొదమతుమ్మెదగుంపుఁ గదలించు నెరికురుల్
పొందైన సంపెంగఁ బోలుముక్కు
బలిసినకుచములు భారంపుబిరుదులు
నతికిన్న గొంచెము గట్టినమాను
మిక్కిలిలావును మిక్కిలిసన్నంబు
గాని నెమ్మేనును స్ఫుటరతిచ్ఛ
మొల్లమొగ్గలట్లు పొసఁగైన దంతముల్
చిగురుజొంపమట్లు చెలువగు మోవి
పోకబోదెగఁ సొంపైన కటితటంబు
సన్నమైనకాళ జఘనమ్మమరు.

సీ. నెమిలికుత్తుకఁ బోలు నీలపు కంఠధ్వని
సంగీతనాదంబుఁ జాలఁ గ్రోలు

పొడవగు దేహంబు కడుస్థూలమును గాక
మదపుటేనుఁగు గతి మందగతియు
పలుచని జఘనంబు పైనిఠట్టము గాక
విరళమౌ రోమముల్ వెలుపుగల్గి
లోపల నెడగల్గి లోఁతగు మరునిల్లు
నతిమృదువై యూర్ధ్వమై చెలంగు
మరుని యుదకంబు తేనియ యొఱపు వెగటు
వెలయుఁ జిత్రాంబరంబుల ప్రేమ గల్గి
మొదటిజామునఁ గలయుచు మోదమందు
జిత్తినీకాంత యెంతయుఁ జిత్రముగను.

కం. తనమనసునీయ దొకర్రి
మనసపలిల గ్రహించు మమతయధికమౌ
తనయునతి వేగమున ముద
మొనరగ రతి భద్రజాతి పురుషునివలనన్.

వ. ఇటుపైన శంఖినీజాతి లక్షణముఁ జెప్పెదము.

సీ. శిరమును బాహువుల్ నెరయదీర్ఘమ్ములై
కృశములై యుండు నారీతికుచము
లల్పములై యుండు నటువలెగాఁకున్న
లంబమానములు నితంబయుగము

[illegible]ము [illegible]దములు దీర్ఘములు దట్టమ్ములై
తనువును శిరమునుఁ దగుకచములు
లోవంపుదేహము భావింప స్థూలంబు నై
కాఁగుచుండు నేయవసరమున
ఘుర్ఘురస్వరంబు కుత్తుకనడకయు
భూమియపర వేగముగఁజరించు
కుటిలమైనచూపు క్రూరమైన మనంబు
కొండెములనె పల్కుచుండు నెపుడు.

సీ. సంభోగమునఁబ్రీతిచాలఁ గల్గినయది
నెలవంకగుంపులు నిండఁగోరు
కోరికల్ మిక్కిలికోరు నెఱ్ఱనిపూవు
లెఱ్ఱనివస్త్రము లిచ్ఛయించు
పచ్చవర్ణఁబొండె హెచ్చుధూసరకాంతి
యొండెకల్గినది రెండొండెప్రకృతి
దయలేనియది మట్టి తలఁపభోజనము ద్ర
వము లేకుండు దర్పకునియిల్లు
అచటిరసమును కాషాయమయ్యనెగటు
గంధమునుగల్గి యుండుఁదాఁ గరగినేని.
వేగమే ప్రీతిఁ జెందు నివ్విధముగలది
శంఖినీకాంత కామశాస్త్రంబునందు.

కం. రాతిరి మూఁడవజామున
ప్రీతివహింపఁదలంచుఁ బ్రియతమునిపయిన్
ఏతటి శంకవహించుం
జేతోగతిఁగూచిమారుఁ జేరి రమించున్.

వ. ఇంక హస్తినీజాతి లక్షణముఁ జెప్పెద.

సీ. మిక్కిలిస్థూలంబు మేను పొట్టియుదల
వెంట్రుక లెఱ్ఱనై వెలయుగళము
కుదిసి లావైయుండు క్రూర నిర్దయురాలు
పదము లంగుళములు వక్రములగు
బిరుసుమే నతిమంద మరయ యానము నెఱ్ఱ
నైనవర్ణము గొప్పమైనమోవి
ఏనుఁగుమదమున కెనయైన రతివారి
మేనిచెమ్మట నవ్విధానమరు
తరుచు నల్లని రుచి మేనఁ దనరుఁజాల
భోజనముసేయు గాద్గద్యమును వహించు
కంఠనాదంబు రతియందు కష్టసాధ్య
హస్తినీకాంత నలువుల నాసనేయు.

కం. అద్దమరేయిని రతిచే
నొద్దికరమియించు వెండియుం బ్రియమమరన్

ముద్దియ మధ్యాహ్నంబున
ముద్దుగనన్ భద్రజాతి పురుషునివలనన్.

వ. ఇవ్విధంబున—

గీ. నాల్గువిధములైన నాయికా నాయకు
లందు గొన్నిరైన లక్షణములు
గలిగనేని తెలిసి కాంతఁ దత్త్రజాతి
నిర్ణయింపవలయు నేర్పుమీఱ.

వ. మఱియు నాల్గువిధమ్ములైన కాంత లొక్కొక్కరు ప్రత్యేకంబు దేవసత్వయు, గంధర్వసత్వయు, యక్షసత్వయు, మనుష్యసత్వయు, పిశాచసత్వయు, నాగసత్వయు, కాకసత్వయు, ఖరసత్వయునన నెన్మిదివిధాలు గల్గియుందురు.

గీ. కడుప్రసన్నముఖము కమ్మనిమైతావి
మంచిపలుకు జనుల మంచితనము
చెలువు ముదము కలిమిఁ శీలంబు గల్గిన
యతివ దేవసత్వ యనగనొప్పు.

గీ. శ్రీకరంబగు నవయవశ్రేణిగల్గి
గంధమాల్యాభిరుచియును గానమహిమ
చారువేషంబు దగు విలాసములుగల్గి
కాంతయైనది గాంధర్వ సత్వయయ్యె.

గీ. మహిత భోగవాంఛ మద్యమాంసంబుల
నాసలజ్జలేదు రోసమధిక
మింపుబటువు చనులు చంపకములచాయ
గలిగె యక్షసత్వ చెలువుమీఱు.

గీ. అతిథిగురు దేవతాబంధులందుఁ బ్రీతి
మంచికోరికఁ దలఁచు నిర్మలముమనను
వ్రతము లొనరించి కృశియించు వామనయన
ధారుణి మనుష్యసత్వయై తనరుచుండు.

గీ. పొట్టిమలినంబు నలుపును పొట్టమోము
దుష్టచేష్టలు తేటిమేన్ దుష్టచరిత
అధికమయ్యును కుత్సితమైన భక్తి
శక్తిగల కామిని పిశాచసత్వయగును.

గీ. అవులింపఁజాల నేవేళ నిదురించు
గుటిలశీలత బుస కొట్టుచుండు
అధికకోపియగుట వ్యాకులచిత్తయై
సారుగాంచు నాగసత్వయనఁగ

కం. ఎక్కుడు త్వరచేఁ బనులన్
జక్కఁగఁ జేయదు భ్రమించు నరిమెల్లికనుల్
మిక్కుటమాఁకలి యెప్పుడు
నక్కామిని కాకసత్వయన నొప్పదొకో

*

కం. జలములనాడదు పూయదు
కలపమ్ముల నెపుడు విప్రియమె మాటాడున్
తలఁపు స్వభావము దుష్టము
నలచెల్వి ఖరసత్త్వయనగ నమరున్ గృతులన్.

కం. ఈయెనిమిది భేదంబులు
నాయాయెడ బద్మినీముఖాంగనలందున్
దాయోజింపగ వలయును
బ్రాయంగలేక గ్రంధవిస్తరంబగుటనిటన్.

వ. ఇవ్విధంబున ముప్పదిరెండుభేదంబులుగల కాంతలు ప్రత్యేకంబుగా వాతప్రకృతియు, పైత్యప్రకృతియు, శ్లేష్మప్రకృతియు, నవబ్రకృతి భేదంబులుగల వారలగుదురు తత్ప్రకృతి లక్షణం బెట్టిదనిన.—

చ. జయజయసింగభూరమణ చంద్రమనంద్ర మనోజ్ఞకీర్తికా
శయ శయఖడ్గకృత్తరిపు జాలక జాలకసన్మణిగృహా
దయ దయమానవీక్షణ సుధారసరక్షిత సాధుగేయ స
న్నయనయనాభిరామనృప నందన నందనరాజవైభవా!

చౌపద. భోసలవంశాంభోనిధి చంద్రా!
భాసురతేజోపాస్తదినేంద్రా
శ్రీ సముదాత్తాశేష విశేషా!
వాసవభోగావర్జిత వేషా.

మాలిని. సరసవిబుధగేయా సత్యభాషావిధేయా
నరవరమణిపూజ్యా నవ్యయోగాంత రాజ్యా
సురుచిరతరమూర్తీ సూరిసంస్తుత్యకీర్తీ
దరహసన విలాసా దానలక్ష్మీవిలాసా.

గద్య. ఇది శ్రీ గురుచరణారవింద మిళిందాయమాన నెల్లూరి వీరరాఘవా మాత్యతనూభవ సూరమాంబా గర్భశుక్తిముక్తాఫల సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యసామ్రాజ్యసార్వభౌమ శివరామ నామ ప్రణీతంబైన కామకళానిధియను కామశాస్త్రంబునందు

ప్రథమాశ్వాసము.

కామకళానిధి

ద్వితీయాశ్వాసము

కం. శ్రీరామచంద్ర పదప
ద్మారాధన ముదితహృదయ యఖిలార్థిజనా
ధార మహనీయకవితా
సారా జయసింగధీర సద్గుణహారా.

వ. అవధరింపుము నాయికా నాయక రత్నంబు
బ్రకృతిభేదం బెఱింగించెదను. అందు శ్లేష్మప్రకృతి లక్ష
బెట్టిదనిన:

సీ. చల్లనిచామనచాయ శరీరంబు
తమ్మిరేకులసౌరు దాల్చుకనులు
నున్ననినఖములు సన్ననిదంతముల్
పొలయలు మిక్కిలి గలిగియుండు
బ్రియతములైఁ జాలఁ బ్రేమగల్గి రమించు
మరునిల్లు నతిశీతమాంసలమగు
చెలువుగల్గినయది శ్లేష్మప్రకృతియగు
కఫవేళయందు సంగతియెఱింగి

కూడి క్రీడింపవలయు నిక్కోమలాంగి
సులభముగ సాధ్యయగుఁగాన సుదతులందు
నుత్తమయటంచుఁ బల్కుదు రుర్వియందు
గరిమఁ గామకళావిదు ల్గురుతెఱింగి.

వ. పైత్యప్రకృతి లక్షణ మెట్లనిన:

సీ. గౌరవర్ణముమేనుఁ గనుఁగవ కొనలును
అరచేతు లరకాళ్లు నరుణము లగు
గోరులు దంతముల్ గొంచెము రక్తముల్
కుచములు పిఱుఁదులు గొప్పలగుచు
బలిసియుండును మేనఁగల్గిన చెమ్మట
వెగటువాసనగల్గి వెలసియుండు
మమత మిక్కిలి గాన మరునిల్ సుఖోష్ణమై
చేయుసోఁకినయంతఁ జెమ్మగిల్లుఁ
జాలఁగాసికిఁ దాళదు చంచలించు
క్షణము కోపము ముదమును క్షణమెయుండు
నంగనలయందు మధ్యమయనఁగ నొప్పు
వసుధఁ బైత్య ప్రకృతియగు వామనయన.

వ. వాత ప్రకృతిలక్షణ మెట్లనిన:

సీ. అతినీలవర్ణమునైన ధూసరవర్ణ
మైనఁగల్గినమేను నవయుతమ్ము

కర్ణముల్ ముఖమును గళమును పాదపులు
కోమల మంగంబు కుచయుగంబు
పిఱుఁదులు గొప్పలు విరుదలఫలక వి
స్తార మైయుండు గంభీరనాభి
గొప్పచెవులును నుదరంబు గొంచె మగును
పొందు గల్గిన భుజములు భోజనంబు
నిదుర మిక్కిలి కోపంబు నిండగలిగి
మనను చలనంబుగల్గిన మగువబడబ.

గీ. పాణిపాదంబు లెఱ్ఱని పద్మమటుల
మరునియిల్లు నవాంగుళ పరిమితంబు
తేనెవాసన రతివారి తెలియతడవు
గా ద్రవించును బడబాఖ్య కాంతకరయ.

సీ. కంఠంబు చెక్కులు కర్ణంబు నాసిక
తోరంబులై యుండు తొట్రుపెదవి
పచ్చనికన్నులు బలుగట్టికణుపులు
గల్గిన వేళ్లు వక్రమ్ములయ్యు
కురుచలై దళములౌ కురులును స్థూలముల్
కాళ్లు చేతులును తీక్ష్ణములు దంత
పంక్తులు మైచాయ బహువిధంబులు చన్ను
గవతోర మధిక రూక్షస్వరంబు

కలిగి కడుమట్టి రూపమై వెలయునడక
దుష్టము దలంచు బాసలుదొడ్డభోజ
నంబు కలయది కరిణియై ......
.... నయము జెందు

గీ. చాల నిర్దయురాలు దుస్సాధ్య పతికి
మరునియిలు ద్వాదశాంగుళ పరిమితంబు
మదనతోయంబు నేనుంగు మదపుఁగంపు
వెలయుకామిని కరిణియై వినుతిగాంచు.

వ. ఇవ్విధంబున మొదలు గామినులు నాల్గువిధంబులు గలవారు. ప్రత్యేకం బొక్కొక్కరు డెబ్బదిరెండుబేధంబులైరి. కావున నీజాతులను, సత్వభేదంబులును సావధానంబుగ నిపుణంబుగా బుద్ధిమంతు లెరుంగవలయు మొదట పద్మినీజాతి కాంత దేవసత్వయై శ్లేష్మప్రకృతియై హరిణీజాతియై యుండెనేని శుద్ధపద్మినీజాతి యనందగును. అటుగాక ఖరసత్వయు, పిశాచ సత్వయు వాతప్రకృతియు కరిణీజాతియు నై యుండిన గురు తెలుంగుట దుర్లభంబు అట్లగుటంగాదె పిశాచసత్వయు వాతప్రకృతియు నై కరణీప్రమాణంబుగల పద్మినీజాతిస్త్రీ మాతంగజాతి యందు గలదని వాత్స్యాయనముని పల్కరించె. తక్కిన చిత్తినీ, శంఖినీ, హస్తినీ జాతులులు నీక్రమంబున నెరుంగ వలయు చిత్తినికి శుద్ధజాతిలక్షణంబు మనుష్యసత్వంబును

పైత్యప్రకృతియు హారిణీప్రమాణంబు గల్గియుండు, హస్తినీ శుద్ధజాతిలక్షణంబు, ఖరసత్వయును వాతప్రకృతియు కరిణీప్ర మాణంబును గల్గియుండు. తక్కిన సంకీర్ణ జాతులందు ముం దుగా ప్రమాణంబు లెఱింగి వాత పైత్యశ్లేష్మ ప్రకృతులు కని పెట్టి సత్వలక్షణంబు లేర్పరిచిన పిమ్మట నీజాతియందు సంకీర్ణ జాతియని తెలియనగు మరియును,

గీ. ఇంక సామాన్యధర్మంబు లేర్పరింతు
నీ సరోజాక్షులకుఁ బ్రాయ మెంచిచూడ
నాల్గువిధములుగా నుండు నైపుణముగ
గాంచి తత్కాలములఁ బ్రీతి నించవలయు

సీ. పదియాఱువర్షముల్ పరగినసతిబాల
ముప్పదివర్షముల్ మొనయఁగాంత
తరుణి నాఁబరగు నంతట నేబదైదువ
త్సరములుగల చెలి యరయఁబ్రౌఢ
యటుమీఁద వృద్ధనా నలరు నీవిధముల
వారిలక్షణములు వేఱు, వేఱు
పువ్వులు, గంధమును దాంబూలము మొదలైన
సొగసులు చీకటి సురతకేళి

బాల కేమరును భూషణవస్త్రములును
ప్రేమ మమరినఁ దరుణి సంప్రీతిఁ జెందుఁ
గాంతప్రకాశంబుననుఁ బ్రౌఢ కాంతప్రేమ
చేత రుచియించు వేలుఁగునఁ జెలియందు.

కం. ఆలాపంబుల మిక్కిలి
లాలించుచు ధనము లిచ్చి రమియింపఁదగుఁ గే
కేళిఁ వృద్ధాంగన నది
డాలభరమసహ్యాకారి సరసుల కరయన్.

కం. చూలీదత్తుని మతమున
బాలయనన్ గర్భయుక్తిఁ బడయని యతివా
నాలీలఁ బదాఱేండ్లకు
బాలతనమంచుఁ బల్కెఁ గ్రమ మమరంగన్.

సీ. యౌవనంబు ప్రసూతి యందాక ననికొంద
అవతలఁ గళలంట నరిదియంద్రు
మామత మెటులన్న నుందలించెద విను
మేమేర నైనను నింతిమనము
పురుషునిమన మేకముగఁ బ్రేమ గల్గిన
యానందకాలంబు లైనఁజాలు
సత్వంబుఁ బ్రీతియు జాతియుఁ గన్గొని
వరుసఁజాతురిఁగూడ వలయునను

నందికేశుని మతమైన నాయికలకు
వయసు పరిమాణ మెంచక పలుకఁబడియె
స్త్రీపురుషు లందునెవఁడైన జెలఁగ మొదటి
కూటమే బాల్యమంచును గొమరు మిగులు.

గీ. మేను పొడవయి కృశమయి మెరసెనేని
కుచియు దోర్మూలములలోఁతు సొలసెనేని
మిగుల మగవారితోఁగూడ మెలఁగెనేని
నుకువుగఁ గరంచవచ్చును జెలియనంద్రు.

గీ. మేను లావును బొట్టియు మెరపువన్నె
గట్టివై మిట్టలైయుండు కకుములును
గలుగు చెలిఁ శక్యపడదు కరఁగఁజేయ
నింతటంతట నిశ్చయ మిది తలంప.

సీ. పయనంబు నడచి తా బడలిన కోమలి
నాట్య మాడినయట్టి నలినగంధి
యభినవజ్వరముల నలసిన పువుఁబోఁడి
యార్నెల్లుగర్భిణి యైననగువ
ప్రసవమై నెలనాళ్ల నిసువుల జలజాక్షి
బహుమాసముల నెడ బాసినచెలి
యరయ ఋతుస్నాన మాచరించిన లేమ
మద్యంబు ద్రావిన మంజువాణి

తొలుత నవసంగమముఁ జేయు తోయజాక్షి
యొక్కవాసర ముపవాస మున్నతరుణి
యరయ నభ్యంజనము జేసినట్టి కాంత
కరఁగు నతివేగసురతంబు సందుఁదలఁప.

గీ. ఇఁక ప్రమోదవిధంబుల నేర్పరింతు
నెట్టులన నాల్గువిధములై నెసఁగునవియు
దంపతుల కితరేతరత్వ ప్రయుక్త
మైన యనురాగమే ప్రీతి యనఁగఁ దనరు.

వ. అదియు నైసర్గికప్రీతియు వైషయికప్రీతియు నను
నామంబులం జెలంగును. తల్లక్షణంబు లెట్టివనిన.

గీ. దంపతుల కొకరొకరికిఁ దానెపొడమి
చిన్ననాఁటనె యుండియు వృద్ధిఁజెంది
యభ్యసింపఁ దానై యనేకమైన
ప్రీతి నైసర్గిక మటంచు ఖ్యాతయయ్యె.

గీ. పువులు సొమ్ములు గంధంబు భోజనం
మొదలుగా గలవస్తువు లొసఁగఁగఁట
ప్రీతి దా వైషయికియని పేరువడియె
నమ యనెడి ప్రీతి యివిరెండు సమములైన.

గీ. ఆటపాటల మెచ్చుట వేఁటలందు
దేవతోత్సవములయందు భావ మెఱిఁగి

లాలనము సేయఁదగుఁ బ్రీతిలక్షణజ్ఞు
లరసి యభ్యాసికియటంద్రు సరసమతిని.

వ. ఇక విరక్తిలక్షణమును జెప్పెదను.

కం. కనుఁగొనదు పతికి నుత్తర
మును నీయదు దూరమైన మోదము నందున్
మనసిజకేళిని నొచ్చును
దనరకళయ్యపయినుఱక తా నిదురించున్.

వ. ఈవిరక్తికి హేతువు లెఱింగించెద:

సీ. అతిలోభమున భోగ మనుభవింపక యున్న
నేరములేసిన శూరుఁడైన
మఱియొక్క మగువపై మమత మిక్కిలియైనఁ
గన్నన నేవేళఁ గదుముచున్న
తనకు సమ్మతముగాఁ దనియఁ గూడకయున్న
ముట్టుమానిన జాల ముసలియైన
గలియుచో మిక్కిలి కఠినంబు సేసిన
నిందలు మోపిన బందుఁడైన
నాదరింపకయుండిన నత్త మామ
గారితోఁగూడి మనసీక కఠినుఁడైనఁ
బాయఁగూడను దొడుగను ముదువఁ గుదువ
దొరకజూ విరక్తిదాఁ దోఁచునంద్రు.

సీ. పొరుగింటికి దరుచు పోవనిచ్చినయేని
దడవు పుట్టినయింటఁ దడసెనేని
చెడుగాడువారితోఁ జేరఁగల్గిన బహు
దినములు పతి నెడబాసి యున్న
నీసున మాట్లాడ కయున్నఁ బలుమారు
పరపురుషులతోడ బలుకుచున్న
నెందుకుఁ గొఱగాక హీనుఁడై వికృతియై
ముసలితనమ్మునఁ బురుషుఁ డున్న
తానె యింటికిఁ బెద్దయై తనకు నొకరు
బుద్ధిసెప్పెడి వారలు పోసఁగకున్నఁ
బుట్టి నిలుభాగ్యమునునుంట బురుషుడెంత
పేదయై యున్నఁ జెలి నయ మేదిచేడదె

కం. తొలుదొల్తఁ గలయు నప్పుడు
జెలువుఁడు వేగంబె కరఁగు చెలువకు రెండో
కలయికయందునఁ గరఁగును
జెలువమ్ముగ మనసుశాస్త్ర సిద్ధము గాఁగన్.

కం. చెలికిఁ ద్విగుణితభోజన
మలబుద్ధి చతుర్గుణంబు నగు షడ్గుణమై
వెలయుఁ సాహసమతి చం
చలకామం బష్టగుణము నరుకన్న భువిన్.

వ. ఇంక దేశధర్మంబు లెఱింగించెద:

కం. చిత్రాలంకారములు ప
విత్రాచారంబు మదనవిద్యారతియుం
జిత్రగతిఁ జెందిన ఖరద
కృత్రిమములు గొనదు మధ్యసీమాంగన దాఁ.

గీ. బాహ్యసంభోగమునఁ బ్రీతిఁ బడయుఁ దడవు
గారవించిన మోదంబు ఖరనఖాది
తాడనంబుల హర్షించు దయగలయది
యరయ నాభీర దేశపద్మాయతాక్షి.

గీ. చాల నాలింగనమ్ముల సంతసించు
నవ్యసుకుమారతనువు సౌందర్యవతియు
నై రదక్షతకరఘాత మందఁ గరఁగు
మేటిరతివేళ నటియించు లాటకాంత

గీ. చాల మృదుదేహమును దురాచారనిరతి
గల్గియు మనోరమాంగులై ఘనతరముగ
నార్తిఁ జెందియుఁ గ్రీడింతు రతిదయావి
హీన లాంధ్ర కర్ణాట దేశేందుముఖులు.

మరునిగృహమున నేవేళ దురదగల్గి
తడవున గరంగును బ్రచండదంతఘాత

ముల సహించిరతమ్మున ముదముఁ జెందుఁ
జతుర కోసలదేశీయసతి తలంప.

వ. ఆడుమళయాళంపు స్త్రీలకును నిదియే లక్షణము.

గీ. చిరునగవు చక్కఁదనము సంక్షేపవచన
రచనచపలత్వము మధిక నిర్లజ్జకళల
నేర్పు గాఢానురాగంబు నిచ్చసొగసు
గల్గువారు మహారాష్ట్ర కాంతలరయ.

గీ. పువులవంటిమేను వివిధములౌ క్రూర
చేష్టల ప్రియమమరునఁ జిత్తజన్మ
కేళిగాంచె మాస చాల బాహ్యరతంబు
గలుగుచెలులు వంగగాఢభవలు.

గీ. ప్రేమ మిక్కిలి గలయది విగతలజ్జ
యుపరిరతిఁగోరు నెలవంక లందఁగోరు
మదను వేడిమి నేవేళ మగ్నయగును
దలఁప నౌనంగ రాజ్యంపు జలజనయన.

కం. అనురాగము సొగసును గల
పనయము ప్రియభాషలాడు నతిమృదు దేహం
బెనయునెడ గరఁగు వేగమె
వనితామణి కామరూప వరదేశజనా.

కం. తనదోషము దాచును పర
జనదోషము సంగ్రహించు సంతతము మదిన్
తనువతిదృఢమై తగునది
వనజోద్భవలతాంగి వర్ణింపందగున్.

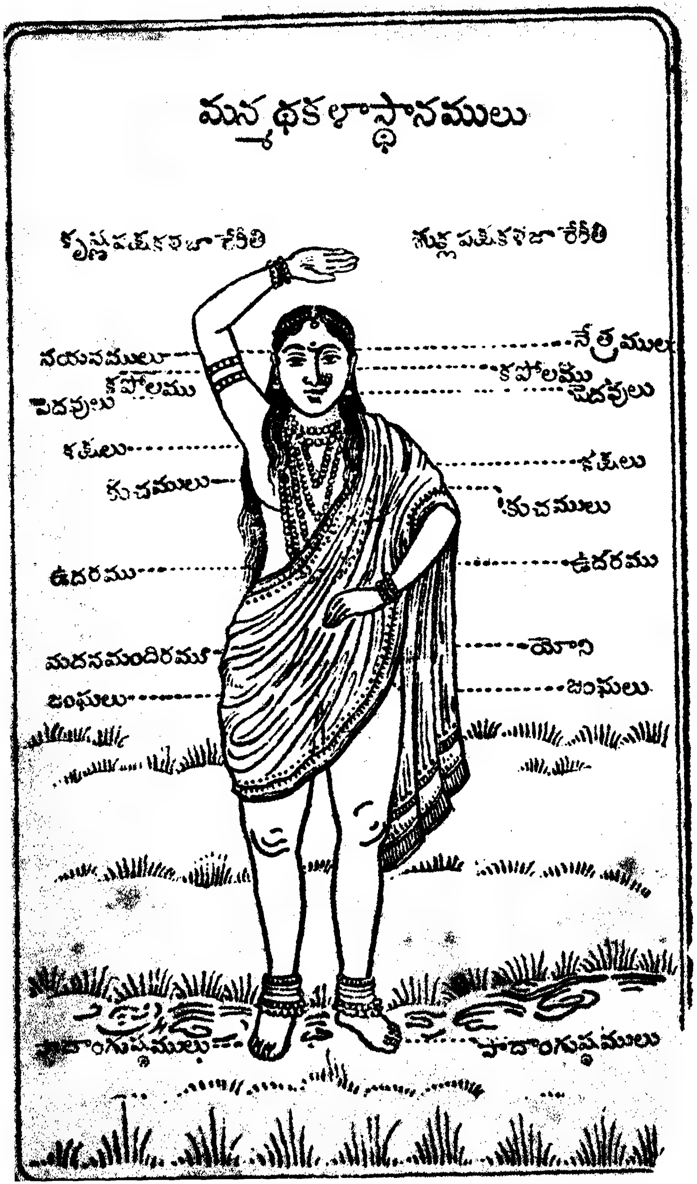
గీ. నేర్పుగలయది శుభవేషనియతి గలది
భోగములఁ బ్రీతి గలయది పొందునపుడు
నులువుసగరంగు జిక్కని చూడ్కి గలది
ధనము లార్జించు గుజరాతితరుణిదలఁప.

గీ. బహువిధములైన భోగము ల్పొరగ రతిని
చతురయై కూడఁ గడుసంతసంబు నొంది
ప్రియుని కుత్సాహము నటించఁ బ్రియము గలది
మతి రహించనె సాగరా నూపకాంత.

గీ. సతత సంభోగచతుర లజ్జాసమేత
మది నలంకారములఁ గోరు మంచిరూపు
గోరును బ్రచండవేగంబు గుణముఁ గలది
చెలులమేటి త్రిలింగదేశీయకాంత.

గీ. మెత్తనైనమేను మిగుల సాహసమును
గొంచమైన రతియు మంచిపలుకు
కలుగునంద్రు వెలిపు గలుగదు పశుతుల్య
బరవసతులు లజ్జ యొలుఁగరంద్రు.

వ. మలయ సౌవీరదేశ కాంతలకును నిదియలక్షణము.

గీ. దుష్టమతులు మిగులధూర్తులు కోపనల్
చండసురతవాంఛ జరుగువారు
నఖము లుంచఁగళలు నటియించుకొనరు కాం
భోజపాండ్యదేశ రాజముఖులు

గీ. మిగుల కొంచెము సురతంబు మేను వెగటు
చుంబనాలింగనమ్ముల సోలలేరు
వలచినప్పుడె కామించి వత్తు రింతె
తెలియఁ గాశ్మీర గాంధార దేశసతులు

వ. పర్వతప్రాంతముల నుండువారికి నిదియ లక్షణము.

ఇంక జంద్రకళాలక్షణం బెఱింగించెద. ఈ చంద్రకళా స్వరూపంబు నందికేశ్వర శ్వేతకేతు పాంచాల కుదంతక చారాయణ శరసువర్ణనాభ ఘోటకముఖ గోనర్దగోణికాపుత్ర కూచిమార వాత్స్యాయ నౌద్దాలిక బాభ్రవ్య ప్రభృతులు తేటపడ నెఱింగించిరి. వారిమతంబులు సంగ్రహంబున వచియించి వర్ణించెదను. అందు నందికేశ్వరమతము ననుసరించి సర్వస్త్రీ సాధారణమైన చంద్రకళ వివరించెద.

సీ. శుక్లపక్షమునందు సుదతుల కెల్లను
కుడిపార్శ్వమునందుండి కొమరుమిగులు

కృష్ణపక్షంబున నెడమపార్శ్వంబున
వసియించి శిరమునుండి వరుసగ దిగుఁ
దత్క్రమంబు జెప్పెదఁ గింతి దగఁ బ్రథమపాడ్యమి
నాఁడు బొట్టనవ్రేలిని దనుము నుండు
విదియనాఁడు జానుకాలుఁ గదిసి వర్తింపుచు
దదియను మడమల నొదిగియుండు
జవితి మోకాళ్ల లోపలఁ దగిలియుండు
పంచమి చంటి యూర్వులను పంచమితిథి
నాభియందుండు షష్ఠినాఁడు డెందప
సప్తమిని నుండు హృదయదేశమ్మునందు.

* సీ. అష్టమిని స్తనయుగము నెలకొనంబున
నుండు నవమిని కంఠంబునందు నలరు
దశమిని.......
జెక్కున నేకాదశి నివసించు
మొనసి ద్వాదశినాఁడు మోవిపై నివసించుఁ
గంటఁ ద్రయోదశి నంటియుండు
నుదుటఁ జతుర్దశిఁ గదిసి వసించును
శిరమునఁ బౌర్ణమాసిని వసించు
కృష్ణపక్షపాడ్యమి నిగతి స్త్రీమేంత
ప్రమోదియగుచుఁ బ్రతిపదాదిగాను

క్రమముగాఁగఁ జంద్రకళ యవరోహించు
నెడమపార్శ్వమందు నింతులకును.

సీ. ముంగురు లుద్విన మొనసి ఫాలమ్మున
జనియించు నింక లోచనములందు
జుంబనంబునఁ గల్గు బింబాధరము మొన
పంట నొక్కినఁ గళ ప్రస్ఫురించుఁ
జెక్కుకు ముద్దిడ జెవులఁ గ్రిందటను దో
ర్మూలమ్ములను మోపి నిలువ
పాలిండ్లు గట్టిగాఁ బట్టినతమ్మున
బిడికిటఁ దాటించ వృద్ధిఁ జెందు
నడుచెయిని నాభిపై నుంచి యుప్పళింపఁ
గరికర క్రీడ నురునిసుందరము నందుఁ
జేయ నుదయించు శశికళ చిగురుఁబోండ్లు
కని కళోద్రేకముల క్రమంబ రయవలయు.

గీ. పడతి జానుగుల్ఫ పాదంబులను నంఘ్రి
యంగుళములఁ గూర్చి నడుమగాను
కడఁక నొత్తగాను క్రమమున జనియించు
చంద్రకళ మనోజ శాస్త్రరీతి.

సీ. ఏకార ఐకార ఓకార ఔకార
ములును కారము బిందువులును గూడి

యరవిందమాదియా నస్త్రపంచకమున
కాధారమంత్రంబు లగుచునుండు
నీయస్త్రముల నరుణేక్షణంబుల వెంట
గూర్చి యగ్నిప్రభ జేర్చి మదిని
ధ్యానంబుగావించి తగ బ్రయోగించి యా
వలశశికళ నంటవలయు నంద్రు

వరుస నీయస్త్రములనేయ వనితయొడల
స్థానము లెఱుంగవలయు నిశ్చయము హృదయ
కుచనయనగుహ్య కక్షముల్ గొమరుగాఁగ

వ. ఆ సిద్ధమంత్రంబు దనకన్నులను, వింటియందును, గూర్చి యగ్నికణాకారముగఁ బ్రయోగింప వలయు. 'ఐం' అను మంత్రము నల్లే కుచములను, 'అం' అను దాని కన్నులను, 'ఓం' అనుదానిని శిరమునను, 'ఉం' అనుదానిని మదనమందిరమునను బ్రయోగించి యగ్నికణములవలె నాస్థానములయందు నాటినయట్లు భావనజేసి చంద్రకళను స్థానమెఱిగి పట్టవలయును. ఈ మంత్రములైదును అక్షర లక్షంబు జపంబు సేసి తద్దశాంశంబు క్షీరంబులనర్ఘ్యంబును, తద్దశాంశంబు ఘృతంబున హోమంబును, తద్దశాంశంబు బ్రాహ్మణభోజనంబును జేయ మంత్రంబులు వశంబులు. ఆమంత్రంబులం దొకటి యభిమంత్రించి తా

ళాదులతోఁ దత్తత్తిథులఁ దత్తత్స్థానంబుననే చాలుఁ గళా యంబగు. ఇది శ్రీనాథకవి మొదలైనవారి కనుభూతంబు. ఇంక గోణికాపుత్రమతంబు నెఱింగించెదను.

కం. శిరము ను బాదము దక్షిణ
కరమును జనుగవయుఁ దొడలు ఘననాభియు నా
నురునిలు సురుజఘనముఁ గటి
మురువుగల్గు విపులకక్షములు జఘనంబుల్

గీ. చంద్రకళనుండి యుదయించు స్థానము లివి
ఇచట శీర్షంబు మొదలుగాఁ గృష్ణపక్ష
మునను బాడ్యమి మొదలుగా దినదినంబు
గడఁగియవరోహ మొనరించుఁ గ్రమముగాఁగ.

గీ. శుక్లపక్షమందు సొరిదిగాఁ బాడ్యమి
యాదిగాఁగ జఘన మాదిసేసి
మరుఁడు మీఁదికెగయు మంత్రకంబుల నాలు
బిందుయుతము లగుచుఁ బెంపుఁ జెందు.

గీ. అగ్నికణములట్ల ధ్యానంబు గావించి
యంగసంఖ్యమైన యక్షరంబు
మునుపు జెప్పినట్లు కనుల నావేశించి
యవలఁ గళలనంట నమరునంద్రు.

వ. ఇంక వాత్స్యాయనమతం బెఱింగించెద.

సీ. పద్మినీజాతికిఁ బాడ్యమి విదియయుఁ
జవితి పంచమియును సౌఖ్యదములు
చిత్తినియగు ప్రేయసికి షష్ఠి యష్టమి
దశమి ద్వాదశియును ద్రావకములు
శంఖిని తదియయు సప్తమేకాదశి
యల చతుర్దశి దినములు ద్రవించు
నవమి త్రయోదశి నాఁడమావాస్యయుఁ
బున్నమ హస్తినిఁ బొందుదినము
వీరి కొక్కొక్క దినమున వేఱు వేఱు
స్థానములు పల్కఁబడునవి సంగ్రహించి
చంద్రకళలు బుబ్బ జాతుల సంగతిగనఁ
జేటగాఁ బల్కరించెదఁ దెలిసికొనుఁడు.

మం. బిగిగాఁ గంఠముఁ గౌఁగలించికొని
నాభి ప్రక్కలఁ జెక్కులన్
సొగసై యుండు నితంబభాగమున
నంచు ల్ప్రేమ గోళ్లుంచి నె
మ్మొగమాఘ్రాణము సేసి మోవి గొని
యామోదించి సత్కారముల్
దగఁ జుంబించుచు వాలముల్ బ్రతిపదిన్
దాబర్మినిన్ జేల్చుతన్.

చ. విదియను పద్మినీసతిని
వేమరు మోవిని దంతపంక్తిచే
గుదిగొన నొక్కి చెక్కులను
కోమలమౌ జఘనంబునందునన్
బదముల గబ్బిచన్నులను
బక్వ మొతింగి నఖంబులుంచి దా
గదిసిన మోదమందదె
సుఖద్రవ మోహిత మానసాబ్జమై.

శా. నిండారం బిగఁ గౌఁగిలించి కుచముల్
నెమ్మోము బిగంబట్టి మే
నిండన్ జుమ్మనుచుం గగుర్పొడువగా
నిండన్ దోడల్ గోరులన్
దండి న్నొక్కి రదంబులన్ గదిపి
మీఁదన్ బెట్టి గప్పించేలన్
మొండై యుండఁగ బద్మినిన్ గరములం
బేర్మిన్ గూడి రాల్లదే.

చ. మోవిరసంబు గ్రోలి కుచముల్
గడుగట్టిగ బట్టి చన్మొనన్
వావిరి మందుఁ బెట్టుకొని
వై పమరన్ గుడిచేతనుంగురుల్

చూపుచు గద్దుపూని
మదిమెచ్చుగ విహ్వలభావమందు ...
భావజుకేళిఁ గూడఁదగు
పంచమినాఁడు కళల్ రహించఁగన్.

వ. ఇంకఁ జిత్తినీజాతికిఁ జంద్రకళల్ దెచ్చు మార్గము.

గీ. అధరమూని కంఠ మాలింగనముఁ జేసి
పిరుఁదులందు గోరు లెఱుఁగ నుంచి
షష్ఠినాఁడు మిగుల సరసుఁడై చిత్తిని
సతికిఁ గరఁచవలయుఁ జతురమతిని.

చ. కరమొక చేత ....
చేరిచి యాపమో
ధరముల ముట్టి మోవిపయి
దంతము లుంచి నఖాళి నాభి పు
ష్కరమున వ్రాసి మేన పుల
కల్ జనియింపఁగ మారునింటిలో
గరికర లీలఁ గూర్పఁ గళ
చిల్కెడి యష్టమినాఁడు చిత్తినిన్

ఉ. స్తనమధ్యంబుల నూరుకాండముల బ్ర
ష్మంబందుఁ గర్ణంబులన్

వనజాతాస్త్రు గృహంబునన్ బిఱుఁదులన్
వామాక్ష్య హస్తంబులన్
గోనఖుంజిన్నెలు గల్గినట్టి కొన గో
రుల్ కందువల్ నొక్కి పెం?
పునఫాలమ్మున ముద్దుగొన్న తళమిన్
బొందున్ గళల్ చిత్తినిన్.

చ. కడుబిగియారఁగౌఁగిటను గ్రమ్మరదమ్ముల మోవి నొక్కియుం
పడరఁగపోలచుంబనముఁ గైకొని కర్ణములం బిఱుందులన్
వెడవెడ గోరు లుంచి తనివిన్ గనుఁ దమ్ములు మూసి నీతియుం
బాడమఁగురుల్ స్పృశింప సుఖముల్ గనుజిత్తిని ద్వాదశిన్ దగన్.

వ. శంఖినికిఁ జంద్రకళ గల్గెడుమార్గము.

చ. చెలి తనుఁ గౌఁగలించి వికసింపమనం బధరంబు నొక్కఁగాఁ
దెలువుఁడు బాహుమూలముల జిన్నెలుగాఁగొన గోళ్ల దువ్వుచున్
బలితపు గబ్బిచన్నుగవ పై నెలవంకల గుంపు లుంచుచున్
గలయద్రవించు శంఖిని సుఖంబొనరన్ దరియన్ ద్రవంబుగన్.

గీ. కంఠహృదయ కర్ణగండభాగంబుల
గడిఁది గోరులుంచి కౌఁగిలించి
మరునివిల్లు నివిరి సరసుఁడై సప్తమి
నాఁడు శంఖినిం జెనంగవలయు.

గీ. నఖములుంచి మదను నగరమ్ముచుట్టును
గాఁగిలించి మోవి గఱచి నొక్కి
తనవశంబు సేయఁ దగును నేకాదశి
నాఁడు కామశాస్త్రనయవిదుండు.

వ. ఇఁక హస్తినికిఁ జంద్రకళ దెచ్చెడిమార్గము.

ఉ. మదనుని యింటిముచ్చరత మార్గము బేడిదఁజూపి పైని నిం
పొదవఁగ నాభిమూలమున నొక్కవగన్ గిలిగింత వెట్టుచున్
ముఖమున మోవియాని గొనచున్నునుగోరుల బ్రక్కలంటుచున్
మదవతిఁ హస్తినిన్ నవమినాఁడు గరంచగ వచ్చు నేర్పునన్.

క. చనుగవ ముద్దిడి చంకల
నునుగోరుల నుంచి మెల్ల నొక్కి మరుగృహం
బునఁ గరికరలీలా యిత
మున వుజతుర్దశిని కరిణి ముదమునఁ జెందున్.

శా. నానాలింగనచుంబనంబులను విన్నాణంబునం జూపి పెం
పూనన్ గక్షకుచోరుదేశముల నత్యుగ్రంబుగాఁ గీరుచున్
. . . . నర్ధచంద్రకర సన్మానంబులన్ సల్పుచున్
పూర్ణాహస్తిని దర్శపూర్ణిమల సంపూర్ణార్ద్రితం జెం[illegible]

క. తనపై ననురాగముగల
వనితకంబివి పనికివచ్చు వట్టిచెలులకే

యనువులు కొరగావనుచును
ముని వాత్స్యాయనుఁడు దెలిపె మొదలన్ గృతులన్.

గీ. హరియు శ్రీనాథుఁడాదియౌ సరసమతుల
నెట్టి దుష్కరమతినైన వృద్ధనైనఁ
గూడి ద్రవియింపఁ జేయఁగాఁ గొన్నిగతుల
ననుభవముగల్గి పల్కి రదెట్టులనిన.

గీ. మదనమందిరమున మృదువయి తామర
రేకువలెనె యుండు నేకనాడి
యైదువ్రేళ్లు ముసుఁగు నట్లువస్త్రులమయి
కుదురువలెనెయుండు నిదియు నొకటి.

గీ. ముడుతపడిన రీతి ముట్టిన మృదువయి
నుండు నొకటి మఱియు నొకటి తలప
నావు నాల్క రీతి నధికంపు బిరుసుగా
నుండు వీటితావు లొనర వినుతి.

క. మదనగృహ ద్వారమునకు
నెమకుగ బాడవుగనురంధ్ర మిహమంతదిదా
మృదువయి చెలఁగును . . దటుల
మొదవించుచులింగశీర్షమున నదియింపన్

గీ. అర్ధచంద్ర నాడియందురు దా
నిద్దియొ పద్మపత్ర మృదువుదలవ

దాని కూర్ధ్వమందుఁ ద[?]నువ్వు పువులీల
ముడుత గల్గియుండు ముక్కు రీతి.

గీ. మన్మథఛత్రమున నొక్క మదజలంబు
లియ్య రెండవ పర్యాయ మిది తలంప
మదనసదనరంధ్ర మధ్యభాగంబున
ఘుటిక యొకటియుండు గుండు గాఁగ.

గీ. అదియు సంకుమడ్డిమ యట్లనచ్ఛిద్రమై
యుండు వండ్లు శుక్ల మొదిగిపడిన
గర్భమగుచు నిలుచుఁ గామాంకుశం బని
మదను డోలయనుచు మానులనిరి.

గీ. దానిచుట్టును గ్రిమితతి దగవసించు
నవియు గండూతిఁగల్గించు నతివలకును
దానిక్రిందను బిరుసుగా దళముగల్గి
యావునాలుకగతిఁగడు నడఁగునంద్రు.

గీ. దానిపై లింగ మెనసిన యేని వ్రణము
లూనజనియించు నధమమౌ స్థాన మదియ
గాన నీనాల్గుతావుల మాన మెఱిగి
యంగుళుల బాహ్యరతి సేయ నమరుసుఖము.

క౦. కరికర . . . .
బరయఁగఁగామాంకుశంబు నర్ధేందువనన్
ధర నంగుళివిన్యాసము
లెఱిఁగి తలిర్పగనుసేయ నెసఁగున్ గృతులన్.

సీ. అంగుష్ఠము కనిష్ఠ యవి రెండుగాకను
మూఁడువ్రేళ్లను గొంత ముడిచిపట్టి
నడిమివ్రేల్సాచిన నయమగు కరికరా
కారహస్త మ్మిదిఁ గాముకులకు
పరమసాధనమగుఁ దరుణులఁ రమియింప
దీన నేమానినిర్మైనఁ గరఁగు
నటుగాన మధ్యమం బంగుళిద్వయముతో
మదనమందిరమునఁ బొదలఁ జేయు

వృద్ధయైనను ద్రవియించి వేడ్కఁ జెందు
ననుచుఁ గొక్కోక కవి మొదలయిన వారు
బాహ్యసురతాంగముగ ముందు పల్కికొనిరి
సర్వసమ్మతముగఁ గామ శాస్త్రమందు.

వ. ఫణిభోగమునకు లక్షణ మెట్టిదనిన:

గీ. పాముపడగరీతిఁ బంచాంగుళులు గూర్చి
కదియఁజేసి మదన సదనమందు

నడుగుముట్టనుంచ నదిఫణిభోగంబు
నాఁగ వెలయు దర్పకాగమమున.

వ. ఈహస్తంబు హస్తినీజాతివారి కమరియుండు మఱియును.

క. తర్జనీమాత్ర మంగజాగారసీమ
ఘుటికపై నుంచ ద్రవియించుఁ గొమరుమిగుల
నదియ కామాంకుశంబని యఖిలకామ
శాస్త్రవేత్తలు తెల్పిరి సమ్మతముగ.

వ. ఈహస్తంబు హరిణీజాతితరుణీమణుల కొనరియుండును.

కం. అంగుష్ఠము తర్జనియును
సంగతిగా నర్ధచంద్ర సరవి నిల్పుచో
నంగుళు లర్ధేందుదగన్
రంగుగ నంగనల నెల్లఁ ద్రవియింపఁ దగుఁ.

వ. ఈయర్ధేందుహస్తంబుఁ బడబాజాతినాతులకుఁ దగియుండు. దీనిమార్గంబు నంగుష్ఠంబు చంద్రనాడియందుంచి తర్జనికామాందోళిక లందు నిల్పి చలింపఁజేయ సురతజలంబు బహుళంబుగాఁ గల్గి కళోదయంబగు మరియును.

కం. రాధానందన వితరణ
రాధానందనపరాక్ర మస్మరణనిభా

రాధానందన సంభృత
రాధానందనరపాల రాజప్రణుతా

పృధ్వీ. దహాళకురుకొంకణ ద్రవిడలాట భోటాంగదం
పహూణశకగౌళ కొంకణ కళింగరాట్కన్యకా
ముహుర్ధృత కళాచికాముఖరవీటి కాపేటికా
మహాసిముఖసర్వత . . . తభూమి భృల్లాంఛనా!

గద్య. ఇతి శ్రీగురుచరణారవింద మిళిందాయమాన మానస
నెల్లూరి వీరరాఘవామాత్యతనూభవ సూరమాంబా
కుమార సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్య లక్షణ
సార్వభౌమ శివరామనామ ప్రణీతంబైన
కామకళానిధియను కామశాస్త్రంబున
ద్వితీయాశ్వాసము.

కామకళానిధి

తృతీయాశ్వాసము.

క. శ్రీశరభ మహాదేవకృ
పాశాలికటాక్షలబ్ధ భాగ్యోదయయా
కాశీనేతుధరానం
దేశితదానప్రసంగ ధృతసప్తాంగా.

వ. అవధరింపుము భద్రపాంచాలాది భేదంబులైన పురుషులు క్రమంబున శశ వృష తురంగ భేదంబులఁ బ్రసిద్ధులగుదురు; తత్క్రమం బెట్టిదనిన:

సీ. కోమలములుస్నిగ్ధ కుంతలములుఁగొప్ప
కన్నులు గుండ్రైన చిన్ననోరు
చిన్నకోనవయవ శ్రేణులు కడురమ్య
ములు వర్తులనులైన ముఖముదంత
పంక్తులుచేతులు పాదములోమకాళ్లు
గజ్జలునూరువుల్ కంఠతలము
కడుచిన్నవై యుండు నున్ననై చెలువమై
యున్నమే నీవ్రతరో మోత్కరమయి

అరయ స్వల్పతరంబును నలఘువాస
నాభరితమైన దనవారి నయనుఁ జెందు
పసిడిచాయ షడంగుళ పరిమితమగు
లింగ మమరగ శశజాతి రేఖఁబూను.

సీ. హితవాదిశిరమును నతిదృఢభుజములు
విస్తారమౌ ఱొమ్ము పెట్టప్రకృతి
తాఁబేటివీఁపు చందమున నుండెడి బొజ్జ
పెడఁదలై యెరజీర్లు వెలయుకొనలు
గలకన్నుఁగవహస్త తలముదరము లంఘ్రి
తలములు నెఱ్ఱనై తనరుమేను
బలిసి సత్వముఁగల్గి చెలువొందు దురుక్రూర
హృదయులు కఠినులు హీనమతులు
త్యాగరతులు భోగ తత్పరుల్ చంచలుల్
చారువేషు లధికసౌఖ్యకాము
లై నవాంగుళప్రమాణ కామాంకుశు
లరయ వృషభజాతినరులు తెలఁప.

సీ. నిడుదలైదళముకా నెఱికురు ల్చంచల
లోచనములు గడు లోఁతునాభి
కంధర దంతము ల్కర్ణముల్నాసిక
నోరునుబాహువుల్ నుదురు కడుపు

వ్రేళ్లను బాదముల్ పీనులు దీర్ఘముల్
గానుండువా రతి పీనవక్షు
లంగనాలోలుమహాశను ల్లోభులు
కృశదేహులతిదీర్ఘదశనవసను

లతుల నవనీతశీతల హారివీర్యు
లధికగంభీరభాషణుల్ పృథులమూర్తు
లగుచు సుదురగపురుషులు ఖ్యాతిగనిరి
ద్వాదశాంగుళ లింగప్రమాణులగుచు.

వ. ఇంక రతిభేదంబు వివరించెద నదియును సమరతంబును. నుచ్చరతంబును, నీచరతంబును నత్యుచ్చరతంబును నతినీచరతంబును నొక్కొక్కటియు నిట్లు గూడ నవవిధంబులు.

క. హరిణీశశజాతులకున్
దురగీవృష జాతులకును దొరసినయెడలన్
కరిణీహయ జాతులకును
ధర యోగము సమరతంబు త్రైవిధ్యముగున్

సీ. ఈయమానువిధముల నెసఁగును సమరతి
నీగతి భేదంబు లేర్పరింతు
హరిణీమహిషులకు నటవృష నరునకు
విదితంబుగా రతి వెలసెనేని

నీచరతంబగు నివి రెండు నియతిని
నత్యుచ్చరత మశ్వ హరిణులకును
నెగడు కరిణీశశులకతి నీచరతములెల్ల
నికృష్టములెటుల నమరునింట

ఋతుక్రమున బుట్టుమిగణంబు,
అదియు నుత్తమమధ్యమా రూఢబలములై
గండూతిఁగల్గించుఁ గ్రమముగాను

గానలింగంబు కొంచమై కదిసెనేని
యల్లకండూతి యణఁగక యధికమగును
కావునను నీచరతమున గలుగదు సుఖ
మంగనలకెల్ల నిదినిశ్చయము తలంప.

క. అతివల వరాంగమధ్యం
బతిమృదువయి యుండుఁగాన నతిపృథు లింగ
క్షతికోర్వక నొప్పియగున్
మితమైన రతంబుసౌఖ్య మేదుర మవనిన్

మ. సమమై తారమునై దృఢంబునయి శశ్వన్మోహదంబైన లిం
గమునన్ రక్తభవక్రిమివ్రజములన్ నాశమ్మునుం జెంద మూ
లమునన్ బ్రామియణంగికామజల జాలప్రాప్తి హర్షించి సం
గమసంజాత విలీనతాప్తినతి వేడ్కలాంచదే నిచ్చలున్.

వ. వీనిలోఁ జిరపాతంబు మధ్యమపాతంబు, శీఘ్రపాతంబున నరేతఃపాతంబులు మూఁడువిధంబులు. చండవేగంబు, మధ్యమవేగంబు, మందవేగంబు నన తద్వేగంబులు ముత్తెఱఁగులు. చిరక్రియయు, మధ్యమక్రియయు, లఘుక్రియయు నని యీక్రియలును త్రివిధంబులు; నివి యొకటొకటిగూడఁ బ్రవింశతి భేదంబు లయ్యెను.

గీ. చండవేగమైనఁ జాలఁగా ద్రవియించు
మిగులనోడలు విరుచుతగుల మధిక
ముగజనించు మంద మగువేగమున విప
రీతమిదియు శాస్త్రరీతి తలప.

క. మధ్యమ వేగంబున గా
మధ్యమముగఁ గామమోహ మహిమలు గలుగున్
బుద్ధ్యాప్తి నెఱిగిసురతం
బభ్యాసింపంగ వలయు నతి మోదమునన్

వ. కావునఁ బురుషనారీప్రమాణంబు లెఱింగి వాతపైత్య శ్లేష్మ ప్రకృతులును, గంధర్వాది సత్వంబులును జాతులును పద్మాసనాది భేదంబులును ప్రీతులును దేశధర్మంబులును దేహసామ్యంబులును దత్తజ్జాతులకుఁ దత్తద్దివసంబులును గళలుండు తావనరంబులును నెఱింగి కామాంకుశ కరికరాది గుహ్యోపచా

రంబుల లాలించి నఖక్షతదంతక్షత సీత్కారాది బాహ్యోపచారంబులఁ దేలించిన మదవతులకు మదనసంబువదలి పదనాసంగి మృదుతరంబై యుండిన పిమ్మట క్రీడింపదగు. చండాతి చండవేగంబుల శుక్లపాతంబు వేగంబుగానగు.

సీ. అమరు వృషాధిరూఢము తిలతండు
లాఖ్యము జఘనము యిత్థికంబనఁగ
ఊరూపగూఢంబు క్షీరనీరంబును
వల్లరీవేష్టితా హ్వాయములనఁగ
లాలాటికంబున బోలగానెన్మిది
భేదంబులగునందు వేఱువేఱు
వీని లక్షణములు వివరింతు నెట్లన
బతిపదంబునతన పదములునుంచి
వరుసమఱియు నొక్క కురువుపై దనయూరు
వుంచి భుజముమీఁద నుంచి భుజము
వదన మొక్క చేతఁ వంచిముద్దిడినఁ వృ
షాధిరూఢనామ మయ్యె జగతి.

గీ. స్త్రీపురుషు లొక్కరొక్కరు సెజ్జమీఁద
వ్యత్యయమ్ముగఁ పన్నుండి బాహువులను
నొక్కరొక్కరి జఘనంబు జిక్కఁగాఁగ
లింపఁ దిలతండులాఖ్యమై పెంపుఁ జెందు.

గీ. జఘనసీమ విభుఁడు సరసుఁడై కూర్చున్న
మమత యధికమగుట మగువ యపుడు
వదలకుండ విభుని వరకట బిగియించి
పట్టసాగి ఘ[illegible]గాఢఁగాంచు.

కం. వరుఁడు పరాకుగ నుండగ
తరుణీమణి వెనుకఁ నిలిచి దాగుచుఁ గన్నుల్
కరములను మూయుఁ గుచకృత
పరిరంభము లధికమనఁగ బరగుం గృతులన్.

కం. సురతానంద సుఖంబున
పరవశయగుఁ దరుణితొడల పైఁగన తొడల్
పరిరంభణం బొనర్చినఁ
[illegible]యుగనూ రూపగూఢ మనఁ జెలువొందున్
[illegible]కలాంగంబులఁ దంపతు
లాకరొక రెడ లేక వదలఁనోపక బిగియన్
నికటముగఁ గౌఁగలించిన
నకలంక క్షీరనీర మనఁజెలువొందున్

గీ. తీగచుట్టుకొన్న తెఱఁగునఁ విభుమేను
గలయఁ బ్రాకి బిగియఁ గౌఁగలించి
వనిత ముద్దుగొనిన వల్లరీవేష్టితఁ
సంజ్ఞఁ జెందు కామ శాస్త్ర సరణి.

గీ. మోము మోమును ఫాలమును ఫాలమును
నేత్రయుగము నేత్రయుగము నోష్ఠమోష్ఠ
మురమురమ్ము గూర్చి పెనగగా యొకటి
లాలాటికంబనంగ లక్షితమగు.

వ. నిహితంబును నిమీలితాస్యంబును దిర్యగాఖ్యంబును నుత్తరోష్ఠంబును బీడితంబును సంపుటంబును నను వక్త్రకాఖ్యంబును ప్రతిమోదంబును సమోష్ఠంబును సర్ధచుంబనంబును నన చుంబనంబులు పదివిధంబులనఁ బఱఁగును

గీ. శిరము కన్నులు మోవియు జెక్కుటద్దములును
గుచయుగళంబును గళము నోరు
చుంబనమునకైనఁ చోటులంచును సర్వ
దేశజనులవలన దెలియఁబడును.

గీ. మరియు హీనదేశ మానవు లతికామ
మోహితాత్ములగుటఁ బాహుమూల
నాభిమూలమదన నగరంబులను చుంబ
నములు సేతురంద్రు క్రమముగాగ.

గీ. సుదతి యలుకజేసి చుంబించకుండిన
విభుడు పడతినోట బెదవియుంచి
బలిమిజేసి కదియ బట్టిముద్దిడ నది
విహితమనఁగ జగతి నెగడునందు.

గీ. ప్రియుని వదనమందు పెదవియుంచిన బతి
చుంబనంబు సేయ సుదతి తాను
వరుని మోవిఁగొనక వర్జించియుండిన
స్ఫురితమనెడిపేర బొల్చునిదియు.

గీ. కన్నుఁగవ మోసి విభుని వక్త్రంబునందు
పడతి తననాల్కనిడి ముద్దు నిడినయేని
అది నిమీలితాస్య మని కామశాస్త్రజ్ఞు
లనిరి భోగవేళ లందుదెలియ.

గీ. నెలత వెనుకప్రక్క నిలచి కుచమ్ముల
నొక్కచేత బిగియ నొక్కిపట్టి
యొక్కచేత మోవి యొకటిచుంబించిన
తిర్యగాఖ్యమనుచుఁ దెలియబడియె.

కం. బలు మోహంబున కామిని
బలుమొనలఁ విభుని మోవి పట్టినవిభుఁడుం
జలిమీర బెదవిఁ గైకొని
యాలరించిన నుత్తరోష్ఠ మనఁ జెలువొందుం.

కం. వెలితన కొనగోరులవడి
పలుచేలఁ ముడిచిపట్టి . . . .

గీ. మార్చిమార్చి పతియు మగువయు చుబుకంబు
పట్టి మోవిముద్దు పెట్టుకొనిన
మోహమునుగ్గలముఁగ బుట్టుగావునను
సువదనమనుచు దెలియ బలుకబడియె.

గీ. అలసి నిదురబోవు నంగన మేల్కొన
తలచితలచి విభుడు తత్పరతను
గళమునాభి మోవి గన్నులుముద్దిడ
నదిప్రబోధకాఖ్య మనఁగబరగు.

గీ. మగువ విభుడుగూడి మనుతనన్యోన్యంబు
పెదవులందుపెదవు లదిమియుంచి
నాల్కనాల్కగూర్చి నయముగా జుంబించి
నదిసమోష్ఠసంఖ్య నమరియుండు.

గీ. కాంత తనకన్న ముందుగా గరచదలచి
బాహుమూలమ్ములను పంచబాణునింట
మోహమతిశయమైయుండ ముద్దుగొనిన
నర్ధచుంబన మనిపల్క నగునుగృతుల.

వ. మరియు నింక ప్రాంశ ప్రతిబింబాఖ్య సంక్రాంత ప్రభృతి చుంబనంబులు గలవందురు. అవియు నిందంతర్భూతంబు లగుటచే రచియింపంబడవు. ఇంక నఖక్షతంబులు. కంఠంబున, గళంబుల, జఘనంబుల, స్తనంబుల, వీపున, దోర్మూలంబుల,

హృదయంబున, పార్శ్వంబుల, గుహ్యంబుల, నితంబమ్ముల, నాభిని, గండంబుల, నొనర్పవలయు నివియును, ఛురితమండల, అర్ధచంద్ర, మయూరపాద, శశప్లుత, ఉత్పలపత్ర, భేదంబుల నారు తెరగులుగా నొప్పియుండు

క. చొక్కుల గంఠ తలంబున
బ్రక్కన మోవినినురోజ పాళిగోరుల్
నొక్కక సులువుగనిల్చిన
నెక్కొను పులకలును మేన నిదిఛురితమగున్.

క. విరుదుల నూరువులంకం
ధరను గుచంబులును గుహ్య తలమున గోరుల్
సరిగా నొక్కటినిల్పిన
నరయంగ నిది యర్ధచంద్ర మనంగా బరగున్.

గీ. ముఖమునందు కంఠమున నుదరంబున
కుచయుగంబునందు గోరు లెదురు
గలుగ వరుసగానుం గదియింపమండల
కంబనంగనగు నఖక్షతంబు.

గీ. ఒక్కచోటవ్రేలు తక్కదక్కినవ్రేళ్ల
గోళ్ల చూచుకమున గూర్చి నిలుప
నది మయూరపాదమని కామశాస్త్రజ్ఞు
లనిరి మోద హేతువనుచు సతము.

గీ. అయిదువ్రేళ్లగోరు లగ్రముల్ మోపగా
గబ్బిగుబ్బజనుల గదియ జేయ
నదిశశప్లుతాఖ్యమగు నఖక్షతమని
పేరునిడిరి శాస్త్రసారఫణితి.

క. మరునింట పీనమంగుచ
భరమున రేఖాత్రయంబు భాసిలగోరుల్
సరిగల్వరీతి నిలిపిన
ధరనుత్పలచిత్ర మనంగ దనరుంగృతులన్.

గీ. అలుకవొడమినప్పు డతిమోహభరమున
నొడలుగరగునప్పు డెడయునపుడు
మదముగల్గునపుడు మరినిద్ర వేళల
నొగి నఖక్షతంబు లుంచవలయు.

వ. ఇంక రదక్షతంబులు గూఢకంబులును నుచ్ఛున్నకంబును బ్రవాళమణియు బంధకంబును ఖండాభ్రకంబును గోళచర్చకంబును అనఃషడ్విధంబులు, ఈ దంతక్షత నఖక్షతంబులను చిత్రస్థలంబులందు నుంచదగు. నయనంబులు దక్క దక్కిన యెడల సీత్కార హీంకారపూర్వకంబుగ నుంచిన చంచలాక్షులు ప్రియంబునొందుదురు. నాయికా నాయకులు నున్నిగ్ధమ్ములును సమానంబులును కుంద ముకుళాకారంబులును శిఖరారోపితంబులు నగు ప్రశస్తదంతంబుల మృదుప్రయోగంబు సేయ

నగును. అవ్విధానంబున నతిఖర్వదంతంబులును కరాళదంతంబు
లును నైన వధ్యంబులు. తల్లక్షణంబుల నెఱింగించెద

సీ. అధరంబుపై మొన లంటఁగ మాలిన దం
తంబుఁ గూడ రదాళినిచ్చు
....
గూర్చనొక్కిన యది గూఢకంబు
ఎడమ చెక్కిలిమీఁద నిసుమంతపలుఁగంటి
నొసరనొక్కుటన యుచ్ఛూనకంబు
రదయుగ్మమున మోవి గదియించ నూగించు
యందంబుగానగు గండకంబు
గళకపోల వక్షముల రేఖగీచ
ఖండాభ్రకంబనంగ నమరియుండు
బయనమవుడు వీపు పలుగుర్తుగా దంత
సమితియుంచ గోలచర్చితంబు.

వ. ఇంక గచాకర్షంబు లెఱింగించెద నవియును భుజం
గవల్లికంబును, సమహస్తంబును, దురంగరంగకంబును, గామా
[illegible]వతంసంబును, నన నాల్గువిధంబులు. అవియెట్లనిన.

[illegible] నెఱి కురులు చుట్టి కరమున
గళమును మదనార్తుడగుచు గదిసిన యది దా
[illegible] పయోగియైనసుఖ

కరమగుటభుజంగవల్లి కంబనబరగున్.

గీ. రెండుచేతుల నెఱికురుల్ రెమ్మపట్టి
కలియుగాంతుడు సమహస్తకం బనంగ
నటుల బలుమాఱువిడుచుచు నలమిపట్టి
ధారుణి దురంగరంగమై తనరుచుండు

గీ. వర్గ దేశంబున గల కచభారంబునూని
ముద్దిడదంపతు లొక్కరొకరు
ననేక మోహంబునను సురతాంతమందు
ధనజనులు వీని గామావతంస మంద్రు

వ. సంతాడితంబును, బతాకంబును, బిందుమాలంబును
గుండెలంబునన తాడనభేదంబులు. తల్లక్షణంబు సెప్పెదను.

గీ. ఉపరి రతమందు ప్రియునురము ముష్టి
తాడనము సేయ నదియసంతాడనంబు
విభునురమిఱుప నరచేత బ్రియునితోడ
నంబడి పతాకసంజ్ఞమై నయనుగాంచు

పిడికిలించి బొటనవ్రేలుసోకగ విభు
వీపునందు దెబ్బలై చెనేని
యదియు బిందుమాల యనికామ తంత్రజ్ఞు
లనిరి సురతవేళలందు దలప.

గీ. పురుషశిరమునందు బొట్టనవ్రేలితో
నడిమి వ్రేలుగూర్చి యదిమెనేని
విటుడు సురతమునకు వేగనారంభించుఁ
గానకుండలాఖ్య ఘనతగాంచు.

వ. మఱియు జపేటంబును జబుకఘాతంబును బంచాంగుళంబును మొదలైనవి కొందఱిచేత నెన్నబడియె. నవి నీచనాయికానాయకులకు లగుట హేయంబులు. హుంకృతంబు స్తనితంబు ఫూత్కారంబు హూత్కృతంబు నన సీత్కారంబు లేనువిధములు ముఖ నాసికా సహితంబుగా నుచ్ఛ్వాసంబొనర్చుట హుంకృతంబు మేఘరవాకారంబున మ్రోయు స్తనితంబు భుజంగోచ్ఛ్వాసరీతి నొనర్చుట, ఫూత్కృతంబు జలంబుల వర్షధారలట్లు మ్రోయుట హూత్కృతంబు, దంతక్షతాది సమయంబుల రవనాగ్రంబుననూర్ప నది సీత్కృతంబునగు. ఇంక మణితభేదంబు లెఱింగించెద. కోకిలరవంబును శుకరవంబును లావుకరవంబును హంసరవంబును జక్రవాకరవంబును బారావతరవంబును బికరవంబు నన నెన్మిది తెఱఁగులు. కంఠంబున నవ్యక్తమధురంబుగ సురతంబు గొనగోరు లొల్చిన చందంబున లయబంధంబుగా నుచ్చరించిన మణితంబు లననొప్పు. నివియన్నియు బాహ్యోపచారంబులు. ఇంక చతురశీతిబంధంబులకు లక్షణంబు లెఱింగించెద. నెట్టులనిన:

క. తేజఃప్ర . . . . . . తదినరాజా
రాజమహారాజభీమ రవికులరాజా
రాజద్గుణకవి భోజా
భోజనుతా రమణ నమన పూజితతేజా.

మాలిని. శేత్పత్వాత్రాశేష దేవేంద్ర భోగా
ఖ్యాతిస్థాయద్గర్వ దుర్వారవీరా
రాతిశ్రీ దుర్గాభీర్ణ . . . . భ్రూణహాఖ్యాజాత
శ్రేయాజైత్రయాత్రాపటాహా.

గద్యము. ఇది శ్రీగురుచరణారవింద మిళిందాయమాన
మానస నెల్లూరి వీరరాఘవామాత్యతనూభవ
సూరమాంబా కుమార సంస్కృతాంధ్ర
సాహిత్యలక్షణ సార్వభౌమ శివరామ
నామప్రణీతంబైన కామకళానిధి
యను కామశాస్త్రంబునందు
తృతీయాశ్వాసము.

కామకళానిధి

చతుర్థాశ్వాసము

క. శ్రీరంజిత గుణహారా
హారామలకీర్తికా విహారాధారా
ధారా దదానసారా
సారహిత వంశదీప జయసింహనృపా

వ. అవధరింపుము. ఇక బంధభేదంబు లెఱింగించెద. ఆ బంధంబులకు నుత్తానకరణంబులును తిర్యక్కరణంబులును స్థితకరణంబులు నుత్థితకరణంబులును వ్యానకరణంబులును నన నైదువిధములు. నారీరత్నంబు పల్యంకికాతలంబున బన్నుండి యప్పుడు తత్పాదంబులు కరంబులుపట్టి పట్టుబంధంబు లుత్తానకరంబులు. పువుబోడి ప్రక్కవాటుగనైన ప్రక్కగనైన గుడి ప్రక్కగనైనఁ బవ్వళించియుండ బురుషుం డభిముఖంబుగ బవళించి పట్టునవి తిర్యక్కరణంబులు. అంగనామణి కూర్చున్నప్పుడు పురుషుండు పైకొని పట్టుబంధంబులు స్థితకరణంబులు. మగువ నిల్చున్నప్పుడు స్తంభకుడ్యాదు లానికగానుంచి పురుషుండు పట్టుబంధంబు లుత్థితకరణములు. కోమలాంగి కరం

బులు పాదంబులు పాన్పునసాని తిర్యగ్జంతువులరీతి వ్రాలిన పురుషుండు వెనుకగ నిలిచి పట్టుబంధంబులు వ్యానకరణంబులు. ఇవియైదును బురుషకృత్యంబులు, ఇక బురుషుండు రతిశ్రాంతుండై బవ్వళించినపుడు దనివినొందక పురుషుని పైకొని లతాంగి పట్టునవి విపరీత కరణంబు లనజను.

గీ. గోణికాపుత్ర బాభ్రవ్యకూచిమార
నందికేశ్వర వాత్స్యాయ నాస్మదాదు
లుచ్చరించినబంధంబు లొనరనేర్చి
తేటపడబల్కగించెద దెలిసికొనుడు.

వ. అందు ప్రథమంబున నుత్తానకరణంబున గ్రామ్యంబును నాగరకంబు నుత్ఫుల్లకంబును విజృంభితంబును నింద్రాణికంబును నింద్రకంబును బార్శ్వసంపుటితంబును నురస్ఫుటంబును నర్ధాంగనిపీడితంబును జృంభితంబును ప్రసాధితంబును వేణువిదారితంబును శూలచితంబును గాక్కటంబును ప్రేంఖాఖితంబును పద్మాసనంబును నర్ధపద్మాసనంబును బరివర్తనంబును నిబిడితంబును సమపాదంబును త్రివిక్రమంబును వ్యోమసదనంబును స్మరచక్రంబును నవిదారితంబును సామ్యంబునన ముప్పదినాల్గుభేదంబు లనబడెను

చ. చిలుకలకొల్కి పాన్పుపయి జెల్వమరగ బవళించియుండగా
నలువుగ దానియూరువులు నందకుమారుడు నై జజానుసీ

మలపగ నిల్పిపల్మరును మారుని కేళిని ... గావునన్
తెలియగ గ్రామ్యబంధమని తెల్పిరిదీని ముదంబుమీరగన్.

ఉ. యమునాసైకతసీమయందు గడు నొయ్యారంబు గారాధికా
రమణిన్ బూవుల సెజ్జ జేర్చి చెలువారన్ తత్పదద్వంద్వమున్నం
దముగా గజ్జలజేర్చియూరువుల దత్కాండోరువుల్వేది మో
దముసంగూడిన నాగరాఖ్యమగు బంధంబండ్రు ధాత్రీజనున్.

మ. కామినికించి దున్నతముగా జఘనంబెగయెత్తి కటి తటా
తులక్రింద బాదములు చేరిచికృష్ణ కటిద్వయంబాగిన్
ప్రేమను జేతులందునిడ ప్రీతివిభుండు కుచంబులాని యు
ద్దామగతిన్ రచించినిది దానగుపుల్లక నామబంధమై.

వ. ఇది బడబాజాతిస్త్రీకయినది, దీనినే యుత్ఫుల్లకంబ
నిన్ని యందురు.

మ. . . . .
. . . .
. . . . . సు...రత్నము జానువుల్ మనికింపునన్ రతించేల్చి
ఇది యింద్రాణిక బంధమంచనిరి గాదే కామశాస్త్రంబునన్

వ. ఇది హరిణీతురంగుల కయినది.

చ. సతితన బాహుమూలముల సందున గట్టిగ నాన్మజానువుల్
...కిల బెట్టి పాన్పుపయి వెల్లకిలన్ బవళించియుండ నా

మితిగము...పాదముల మీదనుదత్కటియుగ్మముంచి యా
న్నతకుచయుగ్మమాని రమణన్ రమియించిన నింద్రకంబగున్.

వ. ఇది కరిణీజాతిస్త్రీకిని, శశజాతిపురుషునికి నైనయది.

మ. అలరుంబోడి నిజోరువుల్ పొడవుగా నడ్డమ్ముగా సాచి ని
శ్చలమైయుండగ నెత్తి కాముని లు విస్తారంబుగాగన్ విభుం
డులదోడ్తో నెమరొడ్డుచుండ హరిచేతోరాగముప్పొంగ...
న్నలరంగూడ విజృంభితాఖ్యమను బంధంబయ్యె జిత్రంబుగన్.

వ. ఇది బడబావృషభులకైనది.

చ. చెలితన రెండుపిక్కలను శ్రీహరికౌనుబిగించిపట్టి భూ
తలమున జేతులానుకొని తల డమీదను జేరియుండగా [చన్
గులుగుమెరుంగుగుబ్బలను గోరులనొక్కుచు మోవియాను
బ మరుగూడ సంపుటిత బంధమునా గణుతింపగాదగున్.

వ. ఇది హరిణీ శశుల కయినది.

క. చిక్కన్ బిక్కలనాథుని
బక్కలబిగియించి పాన్పుపై బవళించున్
జక్కరవిల్తుని కేళిన్
...క్కగమరిగూడ పార్శ్వసంపుటిత మగున్

వ. ఇది బడబాశశులకైనది, ఇంక సుదర్శనాభుని
మతంపు బంధములు సెప్పెదను.

చ. కలజలజాక్షి పాదములు చక్కఁగ రెండును గూర్చి సాచి పూ
తలిమమునన్ బరుండి ప్రమదమ్మున బైకొని యమ్మురారి బో
ర్గిలబవళించియుండ మృదురీతిగ నూరువులం దదీయ ని
శ్చలమదనధ్వజంబు సరసన్ బిగియించిన బీడితంబగున్.

వ. ఇది శశజాతిస్త్రీకిని తురంగజాతిపురుషునికి నైనది.

మ. అలరుంబోడి నిజోరుకాండములపై యాత్మోరువుల్ చుట్టి ని
శ్చలతన్ మేన్ బగియార గాగిటను జేర్పన్ శౌరియున్ మోహము
గ్గలమై గ్రమ్మకమీద వ్రాలిధర మోకాళ్లుంచి మోహానుచున్
గళలంబట్టుచు గూడ వేష్టిత సమాఖ్యంబైన బంధంబగున్

వ. ఇది బడబావృషభులకైనది.

మ. తరుణాలోకశిఖావతంసముఖర ద్వంద్వమ్ము చేనూరువుల్
సరిగా రెండును గూర్చి పట్టుకొని లీలాహాసము ల్మీరగా
విరిసెజ్జన్ బవళించియుండ హరి పృద్విన్ గొంతు గూర్చుండి
వెన్కన్ రమియించగా నిదియుదా నుద్భగ్నబంధంబగున్.

వ. ఇది కరిణీవృషభులకైనది.

చ. వనితనిజోరుకాండములు వరుసగ రెండుఁ గూర్చి నా
థుని యురమందునుంచిన మృదుక్రియ వానిపయింబరుండియు
. . . రెండు మూపులు కరాబ్జయుగమ్మునబట్టి ఘ్రాఘవ
మ్మున మురవైరిగూడనిది భూమి స్ఫుటబంధమైచనున్.

సు. ఒకపాదాబ్జము నాథు పేరురమునం దున్నించి పైవంచి వే
రొకపాదంబు తదీయహస్తమునను ద్యత్క్రియన్ సాచి బా
లికపూసెజ్జను బండియుండగను బాలిన్ శౌరి పైకొన్న యా
నకసర్ధాంగ నిపీడితాఖ్యమగు బంధంబయ్యె నిర్ధారుణిన్.

వ. ఇది బడబాతురంగజాతులది. ఇక గోణికాపుత్ర
మతం బెరింగించెదను.

మ. చెలిజానుద్వయమున్ భుజాగ్రములచే జిక్కం బిగంబట్టియుం
ఘ్రులమీదం గటియుగ్మముంచుకొని వక్షోజద్వయిన్ రెండుచే
తులబట్టి మోవిదరమందున్ దంతము ల్నిల్పుచున్
గలయన్ జృంభిత నాగబంధమని విఖ్యాతంబు లోకంబునన్.

చ. చెలువునిఫాలభాగమున జేరిచి యొక్క పదాంబుజాతమున్
తలిమము మీర వేరొకపదంబొగి సాచి పరుండినన్ మదం
బలరగ దత్కుచద్వయము నైనభుజంబులనైన బాహ్వగ్రసీ
మలనైనం గరంబుల నమర్చి రచింప బ్రసాదితంబగున్.

అతిపద మొక్కటి భుజంబునందు జేర్చి
చేరి రెండవ కురువుపై గూరుచుండి
మాటిమాటికి నీగతి మార్చి మార్చి
కలియ వేణువిదారిత కరణమయ్యె.

ఒక్కపాదంబు శిరముపై నుంచి యొకటి
భుజముపై నుంచి క్రీడింప భామినీ వి

శూలచిత బంధమనగను సొంపుమీరు
ననుచువచియించె ముదిలవాత్స్యాయనుండు.

మ. చలియున్ సానుపుమీదజంద్రముఖిదా బన్నుండిపాదాంభుజం
బుల నడ్డంబుగ నాధునాభిపయి సొంపుల్దీర నానించినన్
జలజాతాక్షుడు వారిపై నడిమి మించన్ దత్కటిం బట్టిదా
నలువై యుండ ... గర్కోటక బంధమయ్యె చిత్రమ్ముగన్.

వ. ఇది హరిణీ శశులకైనది.

మ. చిగురుంబోడి పదద్వయీతలములన్ శ్రీకృష్ణుసవ్యంబునన్
దగగానిల్పి కరద్వయిన్ గరముల్ పట్టీ కయుయ్యాల లూ
గగతిం బల్మరు చండవేగ మమరంగూడ స్మరారాతి చె
ల్వుగ బ్రేంఖాయితబంధ మంద్రుజనముల్ పూవిల్తు శాస్త్రం [బునన్

వ. ఇది హరిణీవృషభులకైనది.

ఉ. సరసిజనేత్రు దక్షిణభుజంబున దక్షిణపాదముంచి యా
చరణముమీద నడ్డముగ సాచినవామపదాంబుజాత మ
చ్చరువుగ నామ ... భుజము జేర్చి పరుండిన లేమగూడినన్
హరువగు పద్మకాసనము గానుతిగాంచిన బంధమైనగున్

వ. ఇది కరిణీశశుల కయినది.

గీ. పతిభుజాశీర్షమున నొక్కపదముసాచి
జానిపై నడ్డముగను పదంబుదాచి

పడతిపవళింప శ్రీహరి పైకొననిది
యూర్ధ్వపద్మాసనంబన నమరియుండు.

మ. సతిదా సాధనజేసినట్టివగ హెచ్చన్మోహముప్పొంగ సం
గతి మోచేతుల రెండుసందులను మోకాళ్లందగం గ్రుచ్చి హ
స్తతలంబుల్వడిగూర్చిపట్టి మెడక్రిందం జేర్చి పన్నుండగా
జతురుండప్పుడు గూడబంధురితసం జ్ఞంబైనబంధం బగున్

వ. ఇది కరిణీశశుల కైనది.

మ. చెలి మోకాళ్లను పైకిసాచుకొని మోచేసందులం గ్రుచ్చి చే
తులు రెండొక్కటిగా గూర్చి మెడక్రిందం జేర్చి పన్నుండ నె
చ్చెలిమిం జేతులు రెండు శౌరితన మోచేసందులం గూర్చి చె
న్నలరం గూడిన నాగపాశమను బంధంబయ్యె చిత్రంబుగన్.

ఉ. ముద్దులగుమ్మ జానుపున ముందుగదా భవళించిపాదముల్
ముందుగ జేతులన్నిడిన మోదమునన్ హరి రెండుచేతులన్
ముద్దియ జానుసందుల సముఖ్యలవై ఖరి గ్రుచ్చి కంఠమున్
బద్దుగ గౌగలించనిది బంధముసంయమనాఖ్యమై తగున్

సీ. మొగము మొగమ్ముమీద భుజముల్
భుజయుగ్మముమీద జంఘికా
యుగళము జంఘలందునిడి
యొక్కటిగాఁ దగగూర్చియుంచి యు

మ్మగువపఱుఁ మురారి గరిమంబున
గైకొన కూర్మబంధమై
నెగడు ధరిత్రిసాధనలు
నేర్చినవారొనరింతు రెంతయున్.

గీ. మొగము మొగము చేర్చి భుజముల బిగియించి
చాన రెండుతొడలు సాచి శౌరి
నడుముబిగియ నదిమి ముడివేయ బరివర్త
నాఖ్యబంధమై నయమ్ముగాంచు.

గీ. ముదితయూరులు నిజపాదములను పార్శ్వ
ముల నొదుగద్రోసి యందుపై మోవినుంచి
కూడనేసియు నిదియు నిపీడితాఖ్య
బంధమగు గామశాస్త్ర ప్రపంచచసరణి.

వ. ఇంక నందికేశ్వరమతం బెఱింగించెదను.

క. తరుణితన పాదయుగళము
హరియూరువు లందునిల్పి యటబవళింపన్
ఉరమురము చేర్చి పైకొన
బరువడి సమపాతనామ బంధంబయ్యెన్

గీ. సతిపదంబొక్కటి ధరిత్రిసాచి
రొక్కపదము పురుషుఁడు తనతలపైని నిలిపి

రెండుచేతుల భువి నాని యుండగూడ
నిది త్రివిక్రమకరణమై యింపుమెందు.

గీ. కాంత తనరెండుపాదము ల్కాంతుశిరము
నందునిల్పి పవళింపగా నతడు ప్రేమ
కుచయుగము రెండుచేతులగూర్చి పట్టి
కలియనిది వ్యోమ పదనామకలితమయ్యె.

గీ. నలినముఖి రెండు యూరులనడుమనిల్చి
విభుడుచేతులు రెండు పృథ్వీతలంబు
నానుకొని క్రీడనొనరించ నేని యిదియు
దనరుస్మరచక్రనామ బంధంబుజాతి.

గీ. తామరసనేత్ర తనదు పాదముల రెండు
నధిపునుదరమ్ముపై చేర్చి నతనియూరు
వులనువంచి భుజద్వయినొకటి గాగ
లింపగ విదారితాఖ్యమై పెంపుమెందు.

గీ. కాంతతనయూరువులు రెండు గగనమందు
నిల్పి పవళించిన విభుండు చెలువ రెండు
కురువులకు మధ్యముననుండి కూడనేని
సామ్యకరణంబుగానిది సంజ్ఞమెందు.

వ. ఇంక గూఢిమారుండు మరియు నాజృంభితంబును సాఖ్యంబును దను బంధంబును కరపాదంబును పాచిర్ముఖంబును నర్ధచంద్రంబును పాంగంబునన సప్తవిధ బంధనియె నియ్యవి సర్వ సాధారణంబులుగావని పలుకంబడియెను. అదిగూడ నేకచత్వా రింశ ద్భేదములయ్యె నాసప్తభేదంబు లెట్టులనిన.—

గీ. చిగురుబోడియూరు యుగళంబుతనఫాల
భాగమందుజేర్చి పట్టియుండ
ప్రియుఁడుదాని బటువు పిఱుదులు గొనగను
జృంభితంబనంగ జెల్వమీరు.

గీ. ఒకరొకరి వంక్షణసందుల నొక్కరొకరు
పాదయుగళంబు గీలించి పవ్వళించి
యొక్కరొకరి హస్తములుపట్టి యొప్పమీర
గూడి నాగాఖ్యబంధమై రూఢిగాంచు.

ఉ. తరుణియు ప్రమొగ్గవాలిన విధంబుననుండి
కరద్వయంబునన్
చరణములానియుండ సరసన్ జఘనంబున
తత్కటిద్వయిన్
గూరువుగగూర్చి మధ్యమ కరాబ్జములన్
బిగబట్టి కూడినన్

ధరయు చాపబంధమను నామముగాంచు
మహాద్భుతంబుగన్

గీ. ఉవిద బారసాచి యూరులునాగతి
పాదప్రసాచికాళ్ల బొటనవేళ్ల
సట్టికెళ్లపట్టి బవళించ గరపాద
నామబంధమయ్యె సామువలన.

క. పదములు గుదుర్లబిరుదుల
గదియించి శిరంబురెండు గరములతోయ్యన్
గదియించియున్న తరుణిన్
గదిసిన ప్రాచీముఖంబు నానుతికెక్కున్.

గీ. ఊరుయుగముమింట సున్నతంబుగసాచి
కరయుగంబుచేత గటియుగంబు
బట్టిమీఁదికెత్తి బవళించి చెలిగూడఁ
నర్ధచంద్రబంధ మనఁగనొప్పు.

ఉ. నారి వరాంగమందు పాద
సధ్వజముంచి బిగించి యూరువుల్
చేరిచి చక్కగాఁశయన సీను
బరుండిన దాని మీఁదుగా
శౌరియు బవ్వళించి నిజ
జానులు జానులజేర్చి రొమ్మునం *

జేరిచి మోము మోముపయి
జేర్చి రమింప నుపాంగకం బగుర్.

వ. సుముద్గక, పరివర్తిత, సమాంగక నభిత్రిక సంపుటక వేణుక, కుక్కుటవానిత భేదంబుల దిర్యగ్బంధంబు లష్టవిధంబులై యుండు.

చ. కమలదళాక్షి దానభిముఖంబుగ బార్శ్వము
గాగ శయ్యపై
సమముగ బవ్వళింప హరిసంతసమందుచు
గౌగలించి చి
త్రముగ దదూరుమధ్యమున దానునిజోరుల
నిల్పి కాంతచూచు
కములబట్టిగూడగ రణంబుసుముద్గక
నామమైతగుర్

క. జగతిసముద్గకనామం
బగుకరుణమునట్లపురుష నంకద్వయ మ
ధ్యగమైతదూరువులపై
వగగానూరువులను నుంప పరివర్తమగుర్

చ. ఒకరొకరంస భాగముల నొద్దికతో
తలిలుంచి గట్టిగా
నొకరొకరాభిముఖ్యగ నుండియు గౌగిట
గ్రుచ్చిపట్టి తా

మొకరొకరూరుమధ్యముల
నూరులజొచ్చి రమింప గా
సమాంగకమను బంధమయ్యె హిమకాలము
లందిద యోగ్యమైతగుర్

చ. పొలయలుకన్ లతాంగితన
మోమునొసంగక పార్శ్వభాగ సం
వలితముగాశయింప బహు
వారమృదూక్తుల గుస్తరింపుచున్
చెలువుడు వెన్కభాగమున
చిన్నెలుచూపుచు బల్మిగూడినన్
జలగునభిత్రికంబనగ
జెల్వగుబంధము గాత్రవైఖరిన్.

చ. చలిపార్శ్వంబున బవ్వళించి కుమారై
చెల్వొందు నుం డుత్తరం
బొలయుందాని పర్యక్శయించి యొక
కా లూర్ధ్వంబుగా నైజ జా
నులమీదన్ ఘటియించి తత్కటితటిన్
నూల్కొన్న మోదం[illegible]
జల పాణిద్వయమంటి సంపుటకమై
చెల్వొందు సి[illegible]ణిన్.

చ. ఒకపార్శ్వంబున శయ్యమీఁద సతి
పన్నుండినన్ విబుధా మహీ
శకు ముందై పన్నించి యొక్కపదమున్
లాగించి స్వోరస్థలిన్
సుకరంబై తగ సెజ్జ రెండవది య
చ్చోఁ జొప్పి క్రీడింప వే
ణుక సంజ్ఞంబగు ప్రౌఢకాంత కిది చె
న్నొందుం గళాధుర్యమై.

చ. ఎదురెదురై సతీపతుల హీనముదంబున బవ్వళించి యా
సుదతి పదద్వయంబు రమణోరుగ నిల్పి కటీతటిస్ఫుటం
బొదవగఁ గౌఁగిలించి యల యుగ్మలిరై జగళంబుగాఁ గిటన్
నదియుబిగించి గూడు నది ఖ్యాతముగన్ ధరగుక్కుటాఖ్యమై.

చ. సతియొకప్రక్కవాటుగను శయ్యపయిన్ బవళించియుండగా
పతివ నిజోరుమధ్యమున నడ్డముగాఁ బవళించియుండగా
బొతికిల బెట్టి యొక్కటి మరొక్కటి మేనిపయిం ఘటించి స
మ్మతి రతిజేయుచెల్వుగను మానితబంధమనన్ వసుంధరన్.

వ. ఇంక స్థితబంధంబులు: అవియు నెట్లనిన యుగపతంబును వితర్దితంబును మార్కటకంబును ఘట్టితంబును సమ్మృతీకరణంబును ప్రసృటంబును నుద్గ్రీవంబును జాఘనంబు నన నెన్మిది భేదంబులగు. తల్లక్షణం బెట్లనిన.—

చ. ఒకపద మూరగా ముడిచి యొక్కటిసాచి లతాంగిశయ్యపై
ప్రకటముదానురాగముల బల్మరుబల్మరు నాన జేయగా
నొకట వసింప తత్పదము లొయ్యనసాచిన దానిపైని జాం
ఘ్రికములు సాచి ముద్వ నదిక్రిందుగఁ గాముడు చుర్ గవుంగిటన్
సకలవిలాసముల్దెలియ సంగతిగా యుగపాదమై తగున్.

మ. చెలిగూర్చుండగఁ గౌగిటన్నిలిచి పార్శ్వభూత దేహంబుతో
చెలువుండున్న మితాంగుడై కటితటిన్ శీఘ్రంబుగాఁ ద్రిప్పుచున్
బలుమారున్ గళలంటుచున్ గలఁగుచో బ్రౌఢాంగనాకల్పితం
డలరుం ధాత్రి వితర్దికాఖ్యకరణం బత్యంత సౌఖ్యార్థమై.

క. పురుషుడు తనజఘనముపై
దరుణిం గూర్చుండనునిచి తంత్రజ్ఞుండై
సురతమొనరింప సతి వెన్
దిరిగిన మార్కటమనంగ దెల్లం బయ్యెన్.

క. కరములు కరములచేతన్
వరుసన్ బట్టుకొని రెండు పదతలముల ద
చ్చరణతలమ్ముల నానుక
కరణం గూర్చుండి కూడ ఘట్టితమయ్యెన్.

గీ. తరుణిపాదయుగము తనభుజ[illegible]ల[illegible]చి
నడుము బిగియబట్టి పడతి కెదుర[illegible]

గొంతికూరుచుండి కూడినసన్ముఖ
కరణమనఁగ వినుతి గాంచుజగతి.

గీ. ఉవిదపాదయుగళి మురముపై యుంచక
కదలకుండ బిగియ కౌఁగిలించి
జఘనసీమతనదు చరణముల్నిడికూడ
ప్రస్ఫుటాఖ్యమైన బంధమయ్యె.

గీ. గొంతుకూరుచుండి కోమలి చేతులు
వెన్కభాగమందు వేగనుంచి
ఊర్ధ్వముఖముగాఁగ నుండిగూడంగను
ద్గ్రీవబంధమనఁగ దెలియబడియె.

గీ. నారితొడలమీద గూరుచుండి గళంబు
కౌఁగిలించిమేను గదియజేర్చి
శౌరియుండ దరుణి జఘనమెత్తి రమింప
జాఘనంబనంగ సంజ్ఞఁజెందు.

వ. ఇంక నైర్ధీతిబంధంబులు, కూర్పరజానుకంబు, హరివిక్రమణంబు, ద్రువలంబుగ్రీవబంధంబు పార్శ్వవేష్టితంబు ధ్రువంబు, అవలంబితంబు సంక్రామితంబు నన నయ్యవి యెన్మిది తెరగులు నవియు స్తంభభిత్తిభాగంబుల నానుకొని నిలిచియున్న కామినింగూర్చి పట్టుటంచేసి చిత్రబంధంబు లనంబరగునందురు.

మ. సతిభిత్తిస్థలి జేరియుండవిభు
డచ్ఛంబైన ప్రేమంబునన్
మతినాహ్లాదముగూర్ప జానువులపై
నై జాంఘ్రులన్ నిల్పి కం
కతలంబున నయ్యంగన గౌఁగలించి
యటుగూడన్ గామశాస్త్రజ్ఞుల
న్నతిగాఁగూర్పర జానుకం బనతగున్
నవ్యప్రభామోదతన్.

మ. తలిరుంబోడి మెరుంగుకంబముపయిం దాజేరియుండంగ గో
మలుడై నారశనేయకుండ తన దిక్కున్మోవుబై యొక్కకా
ల్నిలువం జేరిచి ప్రక్కవాటుగరతి న్నిర్మించి మోదించినన్
జెలువొప్పున్ హరివిక్రమంబనగ సంభోగక్రియాధుర్యమై.

చ. కలికివిలాసభంగి దనకంఠము గౌఁగిట బట్టి యుండగా
నలజఘనప్రదేశమున నానగమూరుల నిల్పినేర్పుగా
సలలితలాఘవంబమర సాంద్రవనీతల సీమలందు వెం
పలరగగూడ నికరనామాధ్యనుతంబగు కీర్తిబాధమై.

మ. కలుకం బంగరు భిత్తిభాగము
రమాకాంతుండు దాజేరి ని
శ్చలభంగిన్ గరయుగ్మమందు
సరసీజాతాక్షి పాదద్వయిన్

నిలువంబట్టిన నైజకంఠము
బిగన్ నిండారుకౌగిళ్ల దొ
య్యాలి గూర్పన్ ద్వితలాఖ్య బంధమగు
సాంద్రానంద సంసాధ్యమై

చ. నతిజఘన ప్రదేశమున
జాతురిమీరగ గూరుచుండి సం
స్తుతగతిబాహ్య భాగమున
సొంపులు గుల్కగ రెండు చేతులన్
నతముగ గంఠ నద్ధములు
గాగదియుంచి గడంగికూడినన్
జతురిను పార్శ్వ వేష్టితము
నావచియుంతురు దీని నెంతయున్.

క. కంబము గట్టిన వితమున
నింబలముగదోవిదాన నిఘనాత్వమునన్
కంబుగ్రీవంగూడముం
దంబున నవటీవిధాఖ్య దగుబంధమగున్.

గీ. అబలజఘనదేశమందు బాదములుంచి
గరయుగమునగళము గౌగలించి
డోలయూచినట్లు లీలగాగూడిన
ప్రౌఢిగాధృతాఖ్య బంధమయ్యె.

చ. తరుణిపదాంతరమ్మున పదద్వయిమానిచి వెన్కముల్లుగా
హారువుగబాహుమూలముల యందులనిల్పి కుచద్వయంబుగా
గరములబట్టి మోవిగొని కామినితన్ను గరద్వయంబునన్
సారెకుపొంచకూడ నిది సంక్రమితంబను బంధమైచనున్.

వ. ఇంక వ్యానతబంధంబున జెప్పెద. నివీటితంబును, నిఘాతకంబును, జటావిలసితంబును, జృష్టంబును, ముదనంబును, విపరీతంబును, వరాహఘాతుకంబును, వృషాభిఘాతుకంబును, ధైనుకంబును, వైభవంబును, మార్జారీబంధంబును, నైణంబును, పారావతంబును, మాయూరంబును, నన నయ్యవి పదు నాల్గుతెరంగులు తల్లుతుణంబెల్లనిన:

చ. పొలతుకపాణిపాదముల భూమిపయిన్ దగనిల్పి యుండగా
జెలువుడు వెన్కభాగమున జిన్నెలుజూపిన వ్యానతంబు లా
నలఘుబహుప్రకారముల నాద్యులుపల్కరదెట్టులన్న నే
నెలమిని నారభూతము నేరిరచింతు రుచింపనెంతయున్.

క. తరుణీమణి నునుచెక్కిల్
బిరుదుల్ కరయుగముచేత బిగబట్టిరపిన్
హరియానుక్రీడించిన
హారునమర నివీటికాఖ్య మనుబంధమగున్

గీ. సాధనల నేర్పుజూపుచు జలజనేత్ర
వెనుకభాగంబులకునీడ్చి వేగగతుల
గదిసి రమియించిన నిఘాతకంబనంగ
కరణమగు శాస్త్రసరణి విఖ్యాతిమీర

క. తరుణీమణి తనపదముల
గరములగూడంగ జేర్చి కడువంగినచో
మురవైరి నిలిచి నిలిచియు
బిరుదన్ రమియింపచకట విలసితమయ్యెన్

క. పడతిపిరుందుల వైదన
కడుపానిచి చంద్రవదన కడుపున గరముల్
కడుబిగియ గూర్చి గదులక
నడరన్ రమియింప బుష్పమన జెలువొందున్

క. చెలువుం దూరిక వెనుకన్
నిలుచుండగ బడతిదాను నెమ్మేనిమ్మం
గలికిన్వెక్కకు ద్రిప్పుచు
గలసిన విపరీతమనగ గరణంబయ్యె.

క. వనితపిరుందుల గృష్ణుడు
తనచేతులబిగియబట్టి తద్దయు వేగం
బొనరగ గ్రిందుగ దాకున్
గనకుండ వరాహఘాతుకంబన బరగున్.

క. ఇరుపార్శ్వంబుల పదముల
పరిపరిగతి మార్చిమార్చి పైభాగమునన్
గురిగా దాకులుతాకుచు
గరము రమింపన్ వృషాభిఘాతుక మయ్యెన్

ఉ. చందనగంధిభూమిపయి సంగతిగా గరపాదపద్మముల్
పొందుపడంగనిల్పి కనుబొమ్మలజూపుచు కాళ్లసందునన్
క్రిందుగజూడనాయకుడు . . . లన్ పైనిల్చి చేత లిం
పొందదదీయహస్తముల నూని రమించిన ధేనుకంబగున్.

చ. స్తనములు మోముదమ్మియును
ధారుణిపై దగజేర్చి యానుచున్
వెనుకటిభాగ మూర్ధ్వముగ
నిల్పివధూమణి శ్రోత్రదేశమం
దున వసియించియొక్కచెయితో
మదనధ్వజము నిల్పుచున్
దనియగగూడ నైభకరణంబున
నొప్పు విచిత్రవైఖరిన్

క. పదములుపిక్కలయందిడి
వదలక చెలివీపుమీద వ్రాలి కుచంబుల్
ముదమొదవ గరపుటంబున
నదిమికదియ నైణబంధ మననుతిగాంచున్

వ. మరియు వీనియందు సుందరమును, మార్జాలంబును, గార్ద్ధభంబును, సౌప్త్రింబును, పౌండరీకంబును, మాహిషకంబును, ఏణాజంబును, భేరుండంబును, గారుడంబును మున్నగునవి గలవు. ఇవి యన్నియును భావభాషితంబులు గాన బలుకంక బడవు. ఇంక విపరీతకరణంబు లెరింగించెద నవి పురుషాయిత భ్రమద ఉద్గత ఉత్కర్మ ప్రేంఖాపదంబులన నమరియుండు.

చ. పురుషుడు భ్రాంతి జెంద
పువుబోడి బిరాననలేచి యూరువుల్
విరళము జేసి పైకొని చలింప
గుచద్వయమున్ బిరుందముల్
ఉరమురమున్ మొగంబు మొగ
మూని విభుండె దురాననీయగా
హారువమరంగగూడ బురు
షాయితబంధమునన్ నుతింగొనున్

చ. నిదురతమిన్ మురారియిక నేరుపుజూపక పవ్వళింపగా
ముదితవరాంగమధ్యమున మోహమునన్ బ్రియలింగముంచి
సమ్మదమున జక్రమట్లు దనమధ్యమమున్ గరపీను ద్రిప్పుచున్
గదలుట భ్రామరాఖ్యమనగాదగు బంధముగున్ జగమ్మునన్.

మ. చనుదోయిం గుడిరొమ్మునన్న
దిమి మించంగౌగిటంబట్టి మా

రునియింటన్ ధ్వజమూనినిల్పి
పలుమారున్ ధూర్తసామీధవా
యనుచున్ మోవిజూరుక్కు మన్న
గురులాయాసంబుగా నీడ్చివన్
దనికిందిట్టుచు గొట్టుచున్
గలియ బంధంబుద్గతంబై తగన్

ఉ. కురులునటింప జన్నుగవ
గుచ్ఛములల్లలనాడ గన్నులున్
వరముకుళద్రుతంబులును
గరంబులుమేను చమర్పగంతమున్
దొరయుచుగూడి పల్కులు
సముద్గతమై తగమేనుజున్మనన్
హారిమరుదండమందు గునిపాడ
సముత్కవితాఖ్యమైతగున్.

గీ. శౌరిమీగాళ్లపై దన చరణయుగము
నిల్పికరముల భుజములు నిక్కబట్టి
కలికియుయ్యెలయూగిన గతినిగూడ
వసుధ బ్రేంఖాపదంబను బంధమయ్యె.

వ. ఈవిపరీతబంధములలో హరిణియు, గర్భిణియు, గర వనూతియు, ఋతువుగాగలకాంతలును, కృశాంగియు, జ్వరి

తాంగియు, కుమారికయును, వర్ణింపబడుచున్నదని వాత్స్యాయనా
దులు సెప్పిరి గాన నెఱింగి సముచితంబుగ క్రీడింపవలయును.

క. కాముకులకు బ్రీతికరంబై యుక్తమై భోగయోగ్యమై యాకృతి
... చంద్రతారకమై మెఱయు త్రిలింగకవులు సభ నుతిసేయఁగా.

పయోజనేత్రా జనవందితాంఘ్రే నయానువిద్యాకలన ప్రవీణా
భయాపహారిన్ శరణాగతానాం శయానభుజఙ్గో ధృతసత్య
పంచచామరము. [పాఠా.

కరాకరాజ్యసత్త్రవైరి కాండభిన్నభాస్వరా
ధరాధరాత్మజోపమాన ధైర్యధుర్యమానసా
సురాసురాదిలోకవంద్య సూరిగేయసద్యశా
పరాచరానుకూలధర్మ సారభృత్పవిత్రచారణా.

మాలిని. సలలితగుణజాలా సత్కృతానందలోలా
విలసితబహులీలా నిస్స్ఫురద్దానశీలా
అలఘుమతివిశాలా హారికీర్త్యాలవాలా
చలితవిమతసాలా సత్యవాక్యానుకూలా.

గద్య. ఇది శ్రీ గురుచరణారవింద మిళిందాయమానమానస
నెల్లూరి వీరరాఘవామాత్యతనూభవ సూరమాంబా కుమార
సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్య సామ్రాజ్యసార్వభౌమ శివరామనామ
ప్రణీతంబైన కామకళానిధియను కామశాస్త్రంబునందు
సర్వంబును చతుర్థాశ్వాసము.

కామకళ

మ. కులుకుం గుబ్బలు ముద్దు గారు పలుకుల్
గ్రొమ్మించు మేన్మించులున్
దళుకుం జెక్కులు మందహాసములు ని
ద్దా కెంపు గెమ్మోవియున్
బెళుకుం జూపులు సన్నపుం గవును శో
భిల్లం జగన్మోహినీ
లలనాకారముఁ దాల్చె మాధవుఁడు లీ
లాలోల హేలాగతిన్.

క. మానవతు లెంత కోమలు
లైనను బతిసురతపటుత నలరుదురసహం
బైన రవిద్యుతిసంగము
చే నందవె పద్మినులు విశేషశ్రీలన్

సీ. గిలుకుమెట్టెలజాలు చెలువకుచ్చెలలపై
జాళువాబంగారు సరిగచూర్ప
జిలుగుపైటాణెదు వ్వలువలో జరుదోడ
ల్చెంగావిపావడ రంగులీన
గమనీయమైయుంచు కటిచక్రచలనంబు
రతిమనోవల్లభు రాకదెలుప
గమనక్రమంబుచే గ్రమ్మ కమ్మనియూర్పు
దెమ్మెరచేగాను దీగవడక

గుబ్బలొండొంటినొరయుచుం గురులునెరయ
గంకణంబులుమ్రోయ నంగంబుమెరయ
నడలుముద్దులుగురియ శీనగవుదొరయ
వెలదిచనుదెంచె దైత్యులు వేడ్కబారయ.

మ. అలివేణీమణి గిల్కుమెట్టియలు మ్రో
యంబంతి వడ్డించుచుం
జిలుగుంగుచ్చెలు జారద్రొక్కవడి దా
చేతెక్కుచో పైటయుం

దొలగంగా జాబుకంబుచే నదిమి దో
జ్రోసిగ్గు నొయ్యారముం
దళుకుందత్తరముం విలోకిజన చి
త్తంబు ల్గరింగింపగన్

సీ. హీరధారుణిదోచు నూరుమూలముగాంచ
నింత సిగ్గేల మోమెత్తుమనుచు
బయ్యెదదొలగ గుబ్బలజూడ బల్లంట
గెమ్మోవినొక్కజం కించుకొనుచు
భుజమూలమీక్షింప బొదలుసిగ్గుననీకు
నడ్డింపననికేలు వంచికొనుచు
గనురెప్ప లెత్తికన్గానిమెచ్చి తలయూప
నమృతపానము చాలునా యటంచు

దియ్య సరసంపుమాటల దనల్లాలికి
యమృతరసము గదంబింప నమరపతికి
మొకటవడ్డించి వడ్డించు త్రిదశతతికి
మోహినీకాంత జగదేక మోహనముగ.

మ. కలుకుంగుబ్బలు మోవిచేనెలొలుకం
గ్రొందళ్కు మేమించులన్
దొలకన్ మాటకుజిల్క మారువలుకం
దోర్మూలము లుప్పొందన
బొలుకంజూపులు గండుమీలబెళుకన్
హాసమాదులం జెల్ల దో
య్యలినిచ్చల్ పరిచర్యసేయ నలుకం
డమ్మాని పూపింటికిన్.

చ. అలుగుటొ యల్గినప్పుడభయంబున
నంఘ్రులవ్రాలి వేఁడుటో
కలగనత్రోయుటో బలిమి
కౌగిట జేర్చి మోవి నొక్కుటో
చలమొ మిటారిచూపొ నెఱ
జంకెన మోముడి బొమ్మెతక్కు చె
య్వలుగలవో తపస్విరతి
యున్నతియే వెతగాక కామినీ.

శా. దోషారంభము సంభ్రమంబొనఁగ
నాథున్ సాధు మేధా వము
స్నేహాప్తిం గికురించి యొంటిజని
యన్వేషించు నజ్జారు నా
శ్లేషింపం గల సౌఖ్యమిందుముఖికి
న్లేదెందు బద్మాసనా
యోషాజార మివప్రియంబనెడు
శ్రుత్యుక్తి న్విచారింపవే.

సీ. జలజవికాసంబు చంద్రరమ్యత్వంబు
ముకురంబు తేట నెమ్మొగముజేసి
కలికి బేడిస బెళ్కు గలువ రేకందంబు
ఖంజనదీప్తి గన్నవ రచించి
తలిరుపల్బదనంబు దళుకు గెంపుమెఱుంగు
నమృతంబురుచి నధరము ఘటించి
కనకకుంభచ్ఛాయ గట్టుగట్టితనంబు
బంతిపోయుగము గుబ్బలనమర్చి

సీ. రంభ నీనృత్యములోరు జృంభణంబొకయింత
గనుగొన్న లోమెత్తగాకయున్నె
శశిరేఖ నీఫాల సౌందర్య మొకయింత
భావింప నొకవంక బోవకున్నె
హారిణి నీకందోయి యంద మొకించుక
గాంచినచో బూరి గరవకున్నె
యూర్వశి నీవేణి యొప్పిదంబొక యింత
తిలకింప జాయలు దేరకున్నె

యితరకాంతల నెన్నగా నేలవారి
రోసియేగాదె నినుగోరె వానవుండు
మున్ను నాపుణ్యఫలమున నిన్నొసంగె
నలువఋణ మేమిటనుదీర్తు గలువకంటి

ఉ. మాటల జాగుసేయకుము మన్మథవేదన దాళజాల నో
పాటలగంధి నీదు కుచపాళిక జేర్పుము తెల్లవారినన్
వాటముగాదటంచు సురవల్లభు డల్లన కేల్దెమల్చుచున్
శైటవోలంగ జిన్నుగవపై బడి కౌగిటిగాన సేయగన్.

చ. అప్పుడు నింద్రుమవంతఘనుడంఘ్రులపై బడి యింత వేడగా
విసము కడుంగొరంతయని వేడుకమీరగ లేవనెత్తి యో
యనిమిషనాథ నీకుదగవానుబోటికి మ్రొక్కనంచు దా
న్తనలి కుచంబులొత్తె స్మరశాతశరవ్రణపీడ వీడగన్.

చ. గమకపుగుబ్బచన్నులెద గాడగ నింద్రుడు కౌగిలించుచో
దమిని నహల్య దొంటిసుకృతంబున గల్గెడుగాక యింద్రభో
గము సమకూరునే యితరకాంతలకంచును మేనువొంగ భా
వమున వలంచెనాటిశ్రుతివాక్యము వాసవదూతి మెచ్చుచున్.

ఉ. కామిని కౌగిటందగిలి కాయము గీయ మెరుంగ డయ్యె ను
త్రాముడు కొంతసేపునకు దత్కుచచూచుకభేదనంబుచే
నేమొయొకింతమై దెలిసి యింపున జెక్కిలి ముద్దుగొంచు నె
మ్మోమున మోము జేర్చి జిగిమోవికి మెల్లనెయాసచేయగన్.

సీ. పంటనొక్కనటంచు జానజేసినగాని
తేనెలూరెడు మోవి యానసీను
గోటనొక్కనటంచు జాటిపల్కినగాని
బటువుగుబ్బలు కేలబట్టనీను

నాదు సేయునటంచు నమ్మికిచ్చినగాని
మిసుకు జెక్కిలిముద్దుగొనగనీను
వగడు సేయుననటంచు నానవెట్టినగాని
హాళితో రతికేళి దేలనీను

వినుము నెరజాణ నీ చక్కదనముజూచి
వలచియొప్పినయప్పుడె వారవనిత
గాను మగనాలగాన నీక్రమము దెలిసి
యిందుకొడబడి నన్నేలుమీ సురేంద్ర.

తే. ఎంత కామాతురుడొ కాని యింద్రు డహహ
యలసి తొయ్యలిగబ్బిగుబ్బలను వ్రాలె
గడియసాలదె యింద్రభోగంబు వెనుక
నేమియైనను మేలంచునెంచె మదిని.

సీ. మోవియానుచు బంటిమొననొక్కవిడుమంచు
సీత్కృతితో గోటజెక్కుమీటు
వలిగుబ్బలంటుచు నెలవంకలుంచిన
గోపించి కేల్జడ గొలదివిసరు

రతికూజితంబు ప్రార్థన జేయుచును బాద
ములప్రాలగిన్కతో దొలగ జేయు
మమతబైకొన జుబుకముబట్టి వేడిన
దలకుసిగ్గున గేలుదట్టివైచు

జెవిని జిరుబూతులాడి వచ్చిననదల్పు
వలదుమెల్లనె యని రతిత్వరనడంచు
జాలు విడురాయటంచు రెంగేల మొక్క
జలజలోచన నూతన సంగమమున.

చ. చెలువ రతాంతవేళ బలు సిగ్గున నంగముడాచి కొంచు దు
వ్వలువగ్రహించి కట్టుకొన వల్లభుడొయ్యనె జెరంగువట్టి నో
కలికిరో యింతసేపు పొడగాననిసిగ్గిపుడెట్లువచ్చెనే?
కలనముదీరెనంచు గనుగీటితొ మొంగడనున్న వ్రీడకున్.

ఉ. పొంకమె యిప్పుడైన నటుపొమ్మను లజ్జనదేల[illegible]వా
యింకొకసారిన్నైనను రమింపకనాతమిదీరదన్న నే
నాంకమునీలలామ యమరాధిపనీతమిదీరకున్న నీ
వింకిటనేమిసేయగల వీతమిదీరెనటంచు నవ్వెచున్.

ఉ. ఇంతిరో వట్టిమెచ్చులివి యేటికినీవి యొసంగుమంచు దా
నెంతయు నేర్పుతోఁ బెనగ నింద్రుడనీకిక నేమియిచ్చెదన్
గంతుని రెండుచక్రములు గావలెనన్న నొసఁగుదాన నా
కింతియొకాఁక వేరొకటి యెయ్యదియీగ నటంచునవ్వెచున్

సీ. పతికప్పురపుదావి బాగాలునైకొన్న
మదిరాక్షి సగమాకు మడుపులొసఁగె
నెనరుతో గాంతు డొయ్యన గౌఁగిలించిన
గొమ్మ గుబ్బలరొమ్ము గ్రుమ్మికమ్మె
ప్రాణనాధుడు మోవి పైఁగంటి జేసిన
నలివేణి పారవశ్యమున జొక్కె
విభుఁడునిల్కడగోఁకి విధమున రొదగుల్క
లోలాక్షి చెవియొగ్గి యాలకించె

[illegible]నాంగుఁడు నునుఖోశ ముడిసడల్ప
దరు[illegible]యొ్య చిత్రబంధంబులకును
గూర్మివల్లభుఁ డొకయింత కూడియులయ
గునువుకోమల తాను బైకొని రమించె.

ఉ. ఎన్నఁడు నేర్చెనో తెలియ దీజగజెట్టి మనోహరాంగి యా
చిన్నెలచేయి దెల్పవిట శేఖరు డూరక చూచుచుండె నా
చన్నులకుల్కులా నగము జారెడు వేసవి యారయొయ్యారమా
కన్నులబెళ్కులా కదలి కల్గనుపొంకములా విలాసముల్.

చ. అరవిరికల్వ క్రొవ్విరుల యందము నొందిన కన్నులన్ సుధా
కరకళలం ద్రవించు శశికాంతము బోలిన చెక్కుటద్దముల్
సరభసదక్షిణానిలము చాల్పున గ్రమ్మెడు కమ్మయూరువుల్
గరువపు టొండసోలులత కై వడి వ్రాలు నిజాంగముండగన్.

ఎదపయి వ్రాలియున్న తరళేక్షణ నిద్దవు నిండు కౌగిటన్
ద్రిదశ[illegible]రేణ్యుడున్నమ రతిక్రియ జొక్కియు మున్ను మున్నుగా
[illegible]మోవి పానకము మాటికి గ్రోలుచు సేదదేర ద
త్సుద[illegible] సల్లతేరుకొనె జుంబితశంబధరోష్ఠబింబయై.

చ. కమలదళాక్షుడువ్వలువ గైకొని తెచ్చి కటీతటంబునం
గొమరుగగట్టి గట్టిగను గ్రొమ్ముడిపెట్టి మిటారిగుబ్బలం
జిమచిమకొల్పు గోటికొనఁ జీరులకున్ విడికెంపు కెంపు మీ
రు పొదుగు మోవిపై జారుచు రుక్కను కెంపులకుందలంకగన్.

మ. ప్రమదానేనిక జోయివచ్చెదను నా హైత్ప్రపావేళ ముం
దము నీ వాఁడవటంచు దేవపతి యాస్త్రోకన్ప్రహాన్మంద మం
దముగా వేడిన గుండెజల్లుమన గాంతారత్న మొక్కింత ధై
ర్యముతో నక్కన మోము జేర్చి నిను బాయన్నేర్తునే వల్లభా

చ. కరముల కాంతి మోమున వికాసము గమ్మని మెనదావియున్
జరణములన్ మృదుత్వము విశాలత నేత్రములన్ మరంద ము
ల్సరసవచోవిలాసముల జిన్నవగో శతపత్రపాళి గే
సరములు సాత్క్యమొందగ బొసంగగదా కమలాఖ్యలక్ష్మికిన్.

సీ. దేవపూజకు విరుల్ దెచ్చెదనంచును
వని కాంతరములకు వచ్చునపుడు
నివ్వరిధాన్యము ల్పైమకంగ గేదార
పరిసరంబుల యందు దిరుగునపుడు
గడుపెద్ద వ్రాదకంబులు గొని తేర
దూరతటాకంబు జేరునపుడు
చారగుమాసెనటంచు జెప్పి యూరకవైన
నొంటిగా గడయింట నుండునపుడు

వచ్చినా ముచ్చటలుదీర్ప మెచ్చుగాను
నిచ్చవచ్చునగాదు వియచ్చరేంద్ర
యనుచు నక్కునజేర్చి మోహమున జెక్కు
ముద్దుగొనివంపె నింద్రున మోహనాంగి.

ఉ. అంపినయప్పు డమ్మఘువు డవ్వలఁబోవగలేక ప్రేమతోఁ
జంపకగంధి గబ్బివలి చన్నులపయ్యెదఁ జక్కజేర్చుచున్
సొంపున జెక్కులంబుడుకు చున్మధురాధర పోయివత్తునే
యాపికివాయటంచు నిలయంబటు వెల్వడె నెట్టకేలకున్.

చ. కలువలనిద్రలేపి, రతికాంతునిమాంద్యము వాపిపుష్కర
స్థలిదిమిరంబుజోపి రతిచాలనిబాలల నూపిదేవతా
వలికమృతంబుజేపి యలవాసవదిక్సతి కుండలంబునై
కలువలరేనిమండలము గ్రాలుచునున్నది తూర్పుకొండపై.

మ. ఉరువక్షోజ యుగాంతరస్థమయినా యుల్లంబురాదేమి త
ద్భరసంఘృష్టి నశించెనో, విరహసంతాపాగ్నిచే గ్రాగెనో
స్థిరలావణ్య సుధాసరోవరస దాప్తిమ్మునైనో కామత
స్కరవీరుండు హరించెనో నవవయఃకాంతాదసంచారుడై.

సీ. సారంగములదీరు సారంగములగేరు
దోయ్యాలి కొప్పగం తోయియొప్ప
పున్నాగములనెంచు బున్నాగములనొంచు
నలినాస్యగతి సొంపు నాభిపెంపు
చంద్రఖండమునేలు జంద్రఖండముబోలు
సుదతిచెక్కులలాగు నుదుటిలాగు
కాంచనంబుహరించు గాంచనంబుహసించు
దరళలోచన నాస తనువిలాస

మవుర యీముద్దుచెలిబొంది నట్టివాని
భాగ్య మెన్నంగవశమె యాపద్మభవుడు
దీని సృజియించువేళ వాగ్దేవి నెదుట
నుంచుకొనిచేసె గాబోలు నొందుగలదె.

ఉ. తామరసాక్షినీనిశిత దారుణవీక్షణతీక్ష్ణబాణముల్
వేమరునాటి నాహృదయవీథి వ్రణంబొనరించె జూడుమా
నీమెయినౌషధద్వితయ మియ్యవె త్రావెద నీబూతపూనెదన్
నీమధురాధరామృతము నీకుచకుంభమువంక మీర్పడన్.

ఉ. పున్నమనాటిచందురునిబోలు మొగంబును మొల్కచన్నులున్
సన్నపుటారులేవయసు ఛాయలదేరిన మేనిసొంపునా
కన్నియ రూపునే మగుడగాంచితినేని మనోజసాయ కా
గ్నిస్ఫురికాః దోకొనిన నెమ్మెయి నెమ్మది జల్లజేయుదున్.

ఉ. మానిని విస్ఫుటాంబురుహ మంజులపత్ర విశాలలోచనన్
బీనకఠోరతుంగకుచ భృంగగరుద్రుచి నీలవక్ర స
మ్మానిత కోమలాలక సమాజవరాకృతి గామదేవతన్
దానిగురూపదేశము విధంబున ధ్యానముసేతు నాత్మలోన్.

శా. ఆకర్ణాంతములై మదాలసములై యబ్జోపమానంబులై
శ్రీకల్యాణములై రమావరసుతో ద్రేకంబులై యైందవా
స్తోకాంశుచ్ఛవులై మధువ్రతవిభా శుంభద్విలానంబులై
యాకంజాక్షి విశాలనేత్రములునా స్వాంతంబునం దొప్పెడున్.

చ. అలరగ గోములారుణ కరాంగుళముల్దలపై ఘటించు చో
వలయముగా భుజాలతలు వాంచిదృఢాంగ వివర్తనంబులన్
వెలయుచునుండగా నపరివేషసుధాకర కాంతినొప్పు న
ప్పొలతుక మోమునామదిని బూనిభజించెద వేడ్కమీరగన్

మ. చనుదోయిన్మృగమందులేజెమటలుం జారంగుచుల్చెక్కులం
దనరందూలగ హారముల్చెదరిపో డంబై రతుల్సేయు చో
జనువొప్పన్నను గాంచిలేనగవుతో శ్వాసోక్తులన్ మాటికిన్
గొనబై పల్కువధూటి నామదిని గోర్కుల్మీర భావించెదన్.

సీ. తనపృధ్వియాంశునా ఘనవేణిచరియించు
క్షితిభాగమున నుండ జేయుమయ్య
తనరసంబాసుధా ధరక్రీడలాడెడు
శృంగారసరసిలో జేర్పుమయ్య
తనతేజమాత్మ కనకాంగిదర్శించు
దర్పణాంతరమున దార్పుమయ్య
తనవాయువా సుగంధశ్వాసవిసరించు
కొనవ్యజనంబున గూర్పుమయ్య

తననభంబారమణియింట నునుపుమయ్య
యాశరీరంబుపంచత్వ మొనసినపుడు
స్వాంశములతోడ భూతంబులైదునైదు
గూర్పుమయ్య విధాత నాకోర్కిదీర.

ఉ. ఇంచుక జారుచీరముడి నెత్తికరంబునదాల్చి యూర్పులన్
సంచలితమ్ముజన్నుగవ జక్కనసుర్చుచు మాటిమాటికిన్
గొంచికమీర నల్దెసల గొంకుచుజూచుచు నేగుచున్న దీ
చంచలనేత్ర వేగమున జారుచుమ్రొగ్గుచు సారెసారెకున్

మ. పతియున్న న్వెలి కేగదెప్పు డొరుద్రోవంజూడ దచ్చంపుసా
ధ్వినిబోలుంగురు సేవదప్పదుపతిం బ్రీతాంతరుం జేయు న
త్తనుసేవింపు నిశీథవేళకడ నిద్రంజెందగా నెల్లరం
గనితా నేగి విటాళితోగలసి యే కాంతంబ క్రీడించెడిన్

కం. నెలత యిదియొకతియే కాం
తలలోనన్ ధన్యసుఖముతగు శీలంబున్
వెలయ బవలతి పతివ్రత
కులసతులన్ రాత్రియైన గులటల గలయున్

చ. మొలతలు మేడపైదిరుగ మేనినిగన్నిగ లాగపాతు వీ
థులవెలి బారగొన్నిటిని దొంగిలిమబ్బులులోన వైద్యుత
చ్ఛలమున దాచుకొక్కనిమిషంబుబయల్పరుచున్నిమేషము
వ్వలదనచేత బడ్డతగు బంగరుసొమ్మును బీదచాడ్పునన్

ఉ. ఇంపగునింటగేల బిగియించినను బడద్రోసి యొక్కతో
రంపుగుచాద్రితాడన నురంబొగిబిండిగ బోరియొంత సా
ధింపదలంచితాన్మనది తేకువసల్పుము డెంతదాక నా
సంపెగపూలదండవలె శ్రాంతవు తాంతవు కాంతయాదుకో

మ. గళమౌక్తికంకణరత్నకోటికల నాంకవ్యక్తముద్రాళి యూ
వలరోమ్మా దృఢలగ్నకర్కశకుచ ద్వంద్వావభుగ్నాంతరం
బలవ్యత్యాస విమ క్తఘాలతిలకం జామోమునీ కొక్కపై
దలియుత్ప్రౌఢ రతింజరించనని మీాదంచెల్పు నూహించినన్.

శా. బాలాజాగరయూథ జృంభణతనూ భంగోత్సవంబందు ద
ల్లీలోత్క్షిప్త భుజా జాబినద్వయినిబల్మి నైవ్వరివక్త్రేందు నిం
బోలంగట్టి ముదంబునంబొదలు చాడ్పుంబూని వక్షస్సర
పాళింజాలగ విజ్జుపీగు నవలావక్షోజ చక్రాహ్వముల్

ఉ. జానువులూని కేలుపయి జాపుచుజగ్గవ క్రిందుమీాదుగా
శ్రోణిభరంబు పార్ష్ణినిడుచున్ నఖరాంక చయంబుదోపగన్
జానుగకంకణోద్వత ఝణంకృతిధార రవోత్తరంబుగా
మానినికట్టుచున్నదిట మాపుకచిత్తమె నైజకైశ్యమో.

మ. సర క్తిన్ని చయగ్రహంబున గుచస్పర్శంబు నన్యాతెరా
శౌరిమంగ్రోలగ నీవిబాపగ నిక స్వేయేల తద్వేళనుం
బరహోమల్వల దన్నయప్రకటపుం బల్కేకదు నీవనులం
గరలంజేతురు దేనిచేవినుదు మంగీకార వాక్యంబులన్

తే. అన్యమానవతుల సురతాభ్యనుజ్ఞ,
మంద భామలవలదన్న మాటలె కద
వారిక్రీడనిషేధోక్తి వైభవంబు,
గానశాస్త్రంబున నిషేధ గాథ వెలయు.

మ. స్తనసన్మందరశైల శృంగముల గాంతా దివ్యలావణ్య వా
ర్ధిని రోమావళి భోగిచేదరువగా దృక్స్వచులం ,దావిషం
బునుబింబాధరమందు నాయమృతముంబుట్టించి స్మరాధీనత
గనుకంగామికి దాపజీవనములం గావించునా రెండిలన్

తే. దానయారున వెలయు భుజంగభోగ,
గరిమపల్లవరాగ మధురమునందు.
శాపాంవుల విటపాశ్లేష భంగిమియు
నతిరెడు పురుషార్థ వితరణ చందనంబు.

చ. ఇలవిటులందు విశ్రుతపణైక నిమిత్తతగల్గు పణ్య కాం
తలదళమైన ప్రేమనటనంబదియెక్కడ జిత్తమూడు ని
చ్చలమగు సన్యకాంతలని సర్గరసంబదియేడ రెంటికిం
దలుపగ దారతమ్యము తృణంబన మేరువనంగ జెల్లదే.

చ. విడుచును గోకసిగ్గడలి వేనఖరక్షతు లోర్చు ముద్దుల
న్వడనెడగల్గు బంధరతు లేర్పడుబల్కుల గల్గుబెక్కుకే
రడములు హస్తతాడన విరావము లెచ్చును గాన భోగ పు
బడతుల కేళియేనరుని మానసముం హరియింప జేప్రునన్

చ. పతియతినిద్రవీడ భుజబంధముబార్లి తొలంగిమెల్ల నా
గతిగొని తాకిలిందెఱచి కల్గకయుండగ శబ్దమొక్క చో
నతితిమిరంపుమూల గురుతారగసైగల బిల్చు చెల్వతో
నతిసుఖలీలదేలు మనసారగధన్యుడొకానొకండిలన్

చ. కుటిలకరోరతీవ్రతలు కోమలియంగములం దణాగ శే
యుటనికనంతరంగమున నేమనిపల్కుదు మాద్య మొప్పు
కుటమలకాళి రెండవది గల్గుపయోధర కుంభసీమయం
దటులదెచూపులందు తనరారెడు నన్యము నుంగ్రమంబుగ

క. ఘనగుణసువృత్తమన కం
గనతాడన సలుపజెందు గనినర్తించున్
వనితా కుచభార మహా
వినుదయ యొక్కడిది కఠినవృత్తులకెందున్

తే. విపులభూజఘనము చారుపృథులకుచము
సిరత పున్నాగదృక్స్పృహణీయతమము
మృదుల వలిలలిత సుమధ్య మిదియువిదల
యౌవనము వనము రహించు నమితరసము.

క. ధర గణికలు తృణకణికలు
పరగఁగ నుపరిప్లవస్వభావము లందర్
సరసుల మనసుల సరసుల
స్వరసంబున జొచ్చు టెట్లు సమకులు చెపుమా

ఉ. తురుమునుపీడువీడుమిక ధూర్తుడపయ్యెద బట్టిదీటికిం
బెరుగుసరంబునిల్వ నిలుమీగురులూరక శంకగొండ్రు మం
దిరమునభర్తగూర్కెడిని దిన్నగబల్కుమటంచు నాడుచున్
సరవిని జేలమూడ్చకయ చాన ననున్వడి జేర్చె గాగిటన్

చ. జడగొనబోకుమీరవిక జప్పనవిప్పగ వేశ్య నేమిపై
బడునధికారమెక్కడిది బల్మిని రాజ్య మరాజకంబుగా
దుడుగుము నీవినీయడుగు లూనెదనిట్లను నన్యకాంతపై
బడికడుగౌగిటందనుపు వాడె కృతార్థుడు యౌవనాఢ్యుడున్

మ. కొనపాదంబున నెట్లొనిల్పి భుజముల్గాడించి నాపూవులం
బొనరన్నిక్కి గురుస్తనంబుల నురంబుంద్రాచుచున్ జాణచుం
బనలోలుండగు న కపోలతటి వే స్పర్శనంబు గావించుచున్
జెనికెన్ వాక్సుధనాదుకర్ణమున వాసిం దామనోజ్ఞంబుగాన్.

మ. మునునాప్రోఢతనంబు జూడుమనుచుం బుంభావసన్నద్ధమై
చనులుబ్బన్ సుచిరమ్ముర మ్యగతినా చంద్రాస్యదావిక్రమిం
చినదై నాయెద సోలిమ్రాలి మురల స్నిగ్ధ స్మనోజ్ఞస్మితం
బుసుసాకూతతయున్ జెలంగగను సొంపున్నే నెటుల్సెప్పమున్

తే. వదన గంధార్థవలదళి ప్రతతివలయ
శిఖిశిఖాచ్ఛత్ర శాలియా స్త్రీల వితతి
నచట మంజరినేగ్రింద నరసితిబహు
మహిత నవకిసలయతతి మంజరిగతి

మ. పొదలే బచ్చికమీద వేమ్రుదుపదం
బుస్సిల్లెనో లేదో యిం
పొదవంజాటుచ మత్కృతోక్తులొకయిం
తొప్పారెనో లేదో య
య్యాదిసాకూతపు సామినేత్రమున
నొయ్యంగాంచెనో లేదో య
య్యాపనం దాసివిభుండు హా! విధివశం
బారంగదా మేల్కొనెన్

తే. అంతర మనోజదహనశిఖావలీఢ
నిశ్శ్వసితపాండు గండమై నిగ్గువీడి
మదవలోకన క్షణభవ స్మహితకాంతి
కాంతమగుత న్ముఖాబ్జము గనుదునెపుడు

ఉ. కన్నులమించుతోగడిగి కడ్డిచెలింగనుగొంటి దద్దశన్
మిన్నక కప్పురంపుఘుటి మ్రింగుచుమ్రింగుచు నీకుజెప్పుదుం
బన్నగవిస్మచందనపు బర్ణములం జెవిచీది కొంచు నా
యన్ననసుల్భవత్కరము నందలివేలిక చిత్తమువ్వలన్

క. విను మీగిరుపురుషు నిస
గ్గనిగూఢప్రేమబంధ కవితులె కల్హా
గిణియుం జంద్రుడువలె నే
ననగా నిళవంటిదాస నంతియచూడన్

మ. లలిగావెన్నెలగాయ గాయుజాడు గోలల్చాలుగానేయ గో
యిల కోక్కోయని గూయబాయకనళుల్హ్మేయధ్వను లేసెయుగా
వల కేల్పెక్కున జేర్చియేడ్చి జెలి భూపాలైక రాగంబునన్
గలకంఠీ కలకంఠ, కంఠనినదై క్యహూర్తియై సార్తియై.

ఉ. మంచలమీదనెక్కి కటిమండలిజుట్టిన పావుటాకు లిం
చించుకచంచలించి మరువిల్లుబయల్పడ శేయ బిట్టులన్
జెంచాతలార్చి వేయుమను చిత్రము గా నొడిసిల్ల బాహుమూ
లాంచితదీధితుల్ వలుదమైన చనుంగవమీద బర్వగన్.

సీ. వెన్నెలబయలు పూవిలుకాని యాటకు
జికురాకుబోడిసీ చిన్నినగవు
రతివల్లభుని విహారమునకు లేదోట
మేలత నీకనుదీగ మెరుగుజాలు

దర్పణు జాగురింతలకు జీకటిమేడ
మగువనీ వేనలి జిగిబెడంగు
తామరకోలనుకం. దర్పునియోలకు
వనితనీవదన లావణ్యరసము.

పిక్కటేలమరల ముక్కంటిదయగల్గి
కమ్మకత్తిమనసు గన్నపెట్టు
గండుదొంగకెపుడు కర్పూరతిలక నీ
తీవిమేను టెంకి మావిమ్రాను.

సీ. స్వముఖచంద్రుని లాతివారుచూడకయుండ
మాపాలికివి మేఘమండలంబు
లాత్మాక్షిమీనంబు లన్యులుగనకుండ
మాపాలికివి పరమహ్రదములు
నిజకుచాద్రులబర ప్రజలుకాంచకయుండ
మాపాలికివియె ధూమవ్రజములు
స్వతను పుష్పలతిక లితరులెంచకయుండ
మాపాలికివి పృథుమధుపపంక్తు

లనుచు జీకటితుటుముల కనిముదంబు
వరల రరలతాపూర్వ భాస్వత్కుడుంగ
వదనవాటికిజని రభిసారికాళి
వేణు లవగుంఠనపటము ల్వెలికిబుచ్చి

చ. అలికులవేణులార చెపుడా
[illegible]యివు డూరులు గాన[illegible]వదే
యలవడు జేలచాటుపథ
మారయబెట్టు లెరుంగదొక్క భూ
స్థలి నతనుప్రదేశముల
జాడలెరింగిన జాణలంచు బాం
ధులనిటు నర్మసూక్తి బరి
తోష మొనర్తుగు శాలిపాలికల్

కం. కులుకు వలిగుబ్బ గుత్తుల
లలితోక్తి మరందకందళంబుల నును గే
ల్దలిరుల గుంతలమధుపా
వలితో నీ కొమ్మ కొమ్మవలె గనవయ్యెన్

సీ. జిగికను బొమలసోయగము చూపుఁగలనాన
ధర్మానుగతి మైత్రి దరలకున్నె
తెలికన్నుదోయి నిగ్గులనీటు గనుగొన్న
గువలయోపేక్ష లొదవులుకున్నె
బిగి గబ్బిగుబ్బల సొగసువీక్షించిన
దుర్గరక్షణ కాంక్ష దొలఁగకున్నె
ఘలియించు నలతి కౌనులతీవి దిలకింప
హరిపద స్మృతిలీల యరుగకున్నె,

అని యభినవానురాగ మగ్నాత్ములగుచు
నెలమి సరసాగ్రణులు నుతియింతు రవ్వా
రమున నాట్యాభినయ కళా ప్రౌఢి నెఱపు
వెలవెలందుల కొలువము లలయఁజూచి.

ఉ. శ్రీయను సత్యభామయు భజింపఁగ రాధిక కుబ్జ మోహనముం
జేయుచు గోపకామినుల జిక్కఁచివన్నెలు వేరురంబు వఁ
రాయఁగ గాగిలించి రతిరాజకృతార్థుని జేయు గోపికా
నాయకుఁడేలుగావుత ఘనంబుగ బైరయమల్ల ధీమణిన్

ఉ. పరిజనకోటి తుమ్మెదలు పాఠకవర్గము కోకిలాళి చం
దురుఁడు సితాతపత్రము వధూతనుమధ్యము విల్లపాంగముల్
శరములుగంధసింధురము చల్లనివాయువుగాఁగ లోకముల్
వశిగొనిగెల్చుమన్మథుడు బైరయమల్లని కిచ్చుఁగోరికల్

ఉ. తెల్లనిచీరలుఁ విరులు దియ్యదనంబులు మెచ్చువెంట్రుకల్
నల్లనమోవి యెఱ్ఱన కనత్కనకద్యుతి మేను కన్నులు
త్ఫుల్లసరోజరోచులు మృదుధ్వని కంఠము పాణిపద్మముల్
పల్లవకాంతులాననము పద్మము పద్మినిజాతి కిమ్మహిన్

ఆ. తనకసాధ్యమైన తరుణిసాధించుట
దొరకెనేని దన్ను మరపికొనుట
మేలు గలుగునతుల కొలువంగ నేర్చుట
కామశాస్త్రమునకు గలుగుఫలము.

సీ. వలిపెపయ్యెదలోన నిలువక వలిగుబ్బ
చనుదోయి మెరుగులు చౌకళింప
బగడంపువాతెర పైనొక్కించుక దాగి
మొగమునజిరునవ్వు మొలకలెత్త

గొలుసుల నునుగెంపు జిలికించు క్రొవ్వాడి
దిట్టచూపులు తల చుట్టుదిరుగ
నునుగొప్పలోపల నునిచినపువ్వుల
తావిపై కొని తుమ్మెదలను బిలువ

దొడవులకు నెల్ల దొడవైన యొడలితోడ
వలపులకు నెల్ల తనమేని వలపుదెలుప
బరగుకామిని తన వామభాగమునకు
గదియగా వేడ్క లెంతయు గడలుకొనును.

ఉ. ఇంతులజాతి చేష్టితగు ణేంగితదేశజభావ సత్త్వ వి
భ్రాంతు లెరుంగలేనియతి జాడ్యునకంగనయిచ్చె నేని వి
భ్రాంతివహించుగాని రతిపాత్రమెరుంగడు రాజనిష్కు టా
భ్యంతరనారికేళ ఫలమబ్బిన వానరుడేమిసేసెడిన్.

సీ. జిగిగప్పు నెరిగొప్పు చిటిముగుత్తెరగొప్పు
మొయిచాయ లోకచాయ మించులలరె
బొమలు వేలుపుసామి జమలిసింగిణులొప్ప
శృంగారరసవృష్టి జిలుగువాతె

వలిగబ్బిగుబ్బలు వక్షోపలము లంటె
గోరిక లతలపై కొనలుసాగ
నునునెమ్మి పురివిచ్చు మదపుటాట లానర్చె
భావంబు కొలకు లేర్పాటు నొందె

నూలుటారను హాలరేఖ నూలుకొనియె
మోహాస్యంపు దినుసు నున్మొలక లెత్తె
జూపరులకింపు దులకింప సుదతిమేన
గోముదుపాయపు దొల్కరి గుల్కరింప.

విరిపాన్పుపై ప్రాలి పొరలు లేచు వడంతు
నలుగడలరెత్తి కలయజూచు
బిలువగ పల్కు మేనులికిపాటు డిగ్గు
దలయూచు గనుమూయు గళవళించు
ధనలోన దనుసవ్వ గినుకదైవముదిట్టు
నలుక గొనియున్న రనుచుమూల్గు
బలవరించు వివేక మెలమడించు గరంబు
లప్పళించును బయట లలిమికొనును

మోహామునమించు బులకించు మోముఁవంచు
దెలివి మదినెంచు వగమించు దిగువఁగాంచు
నెదురు గమకించు నూరక బెదరికొంచు
మదనబాధలకోర్వ దమ్మాయటంచు.

సీ. చూపుతేంట్లలగుమి ప్రావుగల్గుట జేసి
కన్నులుపుండరీకమ్ములయ్యె
చిరునవ్వు వెన్నెల ల్చెంగలించుట జేసి
నెమ్మోముచంద్రుడై నివ్వటిల్లె
హరిమధ్య సీమయందలరిరోమొప్పుట జేసి.
చన్నులుగొండలై చెన్నుమెరసె
శైవాలరుచినారు శ్రీవహించుట జేసి
పొక్కిలికొలకుమై పొల్పెసంగ

బలుకు తేనియ లీనెడు ప్రాభవమున
నధరబింబంబు చక్కరమైనర్చె
యౌవన వసంత రతిగల్గి యసురు కతన
గరపదంబుల జిగురు లాకాంతకెనసె.

ఉ. నిక్కెడుగుబ్బదన్గవను నిల్వనిపైటచెరంగు రంగుగన్
జొక్కిలిచెంతపిడి కదబోయిన కుచ్చెల వామపాణిచే
జక్కగబట్టి హారములు సిక్కువడన్ రతనంబు నేలపై
నొక్కెడనాడుచుండె మగనోడక పీడక బంతివేడుకన్.

ఉ. వేళమెరింగికూడి రతిభేదములన్ దనియించి యుల్లిగన్
చాలినిబుజ్జగించి రసభావములం గరగించు నాయకుం
డేలయదృష్టహీనలగు నింతులకు న్లభియించు నంచు నా
లోల విశాలనేత్ర తనలోపల గుందుచు నెచ్చనూర్చెడున్.

ఉ. దాని యొయారపుకొన్నగను దానిమిటారి
కటారి చూపులున్
దాని కటానిమేనిజిగి దానిచనుంగవ
లోపటుత్వమున్
దాని గళంబు కీవియును దానికరంబుల
సోయగంబులున్
దాని శిరోజకాంతియును దానికి గాని
మరెంములేమగా.

శా. ఫాలక్షోణి చెమర్పగాను వెళ్ళన్
బాలింత్లు పొంగార దో
ర్మూలంబు ల్పిసుగొత్త నూరురుచి
సొంపుల్గుల్క నేత్రప్రభల్
మీలందోలగ మారుపారువగ
నమ్మానాక్షి యాయేటిలో
నేలేలోయని పాడుచోడ గడపే
యింపొక్కటే చాలదే.

మ. మృదులంబంచు నెరింగియున్నను
సముస్నేల స్మనోజాగ్ని దా
కాడశస్నిర్దయబుద్ధినై ప్రతిపదం
బత్యార్తినొందించు నా
యదయత్వంబు సహించి నీవియమగు
రాగాఢ్యత్వము నీవడ కో
యధరంబా సెలవిచ్చి పంపుము
కృపా యత్తైక చిత్తంబునన్.

చ. పలుకవదేల పూవిలుతు బంటిపాలుమాయికి నీర్ష్యయెచ్చి ని
ష్ఠురవైకిదూకునని తోయజనేత్ర భయంబు తెందె దో
యలజగదేకవీరుడగు నంబుజసాయకు బల్సిడెంబులో [లన్.
నతగుపటంచొకో హృదయ హారిణిచూడవు బెక్కుమాపు

ఉ. కయ్యాకుజేర్చి చిత్రరతి చాతురినన్ను గరించి మారుబ [తుల్
ల్కయ్యమునం జయంబుగొనికంటివి నావలనన్నపూర్వ
తొయ్యలిమెప్పునేర్చితివి దుర్ఘటమీవలకారి బాగు ని
న్నొయ్యనయౌవనాగమము నొందుచునుండగవొల్లినాచిరే

క. జృంభిత యౌవన దర్పను
గుంభకుచన్ కుటిలకేశి గోమలబాహా
సంభోగ లాలసీ యను
రంభోరువు బాయనగునె రాతిరి వేళన్.

ఉ. సిగ్గులు దేరుచూపులను జెప్పగజొప్పడనట్టి కోర్కెలం
దగ్గని ప్రేమబంధముల దచ్చనలన్ బిగి కౌగిలింతలన్
సగ్గని చిత్రబంధరతి సౌఖ్యములన్మది సొక్కజేయు నీ
దిగ్గజగామినింగలసి దేవు మనోభవు ధన్యజేయవే.

ఉ. పైబడి కౌగిలించుకొని బాళిజరుక్కున మోవినొక్కుచున్
లోబడ జేసికొంచు రతిలోలతరొమ్మున కెక్కి ముద్దు గొం
చాబలభిన్మణీంద్రకచ యప్పుడ నీవి తనంతజారగా
దాబురుపాయిశక్రియకు దార్కొనె మోహముమీరమీరగన్.

మ. తమిసకలాంగకంబులను దాపక యబ్బగఁజేసి పైవయిన్
సుమశరసంగరాంతర విసూచితచిత్ర విలాసవైఖరీ
క్రమమునఁ గరంగుచును గాటపురక్తి గవుంగిలించుచున్
రమణులదక్కఁ జేసికొను రంతులు జారిణికే తగున్ భువిన్

ఉ. మొగమున నొక్క వింతయగు
మోహనకాంతియు మేనబుల్కలున్
నగవును నానలో మెసఁగి నందమి
జూచెదు వెక్కుచూపులున్
విగళిత నీవిబంధమును వేడుక
బుట్టు మిటారి చేతలున్
నగముగఁ జేయు నాహృదయసారము
గన్నియగాంచి నంతటన్.

తే. పిలుచదమదాయమైన సంపంగవిరిని
గలిచె నని ముక్కు నిరుగడ గాలిదియుండి
త్రుళ్లియాడెడి తుమ్మెద పిల్లలనఁగ
బొలుచు నెలతుక చూపుల చెలువమమరు.

తే. కప్పురపుపాదులోపల గరము సరది
నాటి పెన్నెలయును తేట నీటఁదడుప

మొనలుచూపిన ముత్యాల మొలకలనఁగ
నారవుతో డుత జెలిపలు వరుసఁగనరె.

ఉ. అంతవసంతము ప్పె చరమాగ్రిమభాగ చరాఖిలర్తునా
మంతమనంతజాలక సమంజసరంజిత కుంజకుంజరో
ద్ధ్వాంత నితాంతసాంద్ర మఘుదాన విజృంభితబంభరస్వనా
త్యంత నిరంతరీకృత దిగంతము తాంత లతాంతకుంతమై.

సీ. అచ్చంపులేజిగురాకుజొంపము కెంపు
మేలిచందిరపు గెంధూళిగాఁగ
గ్రుచ్చినట్లుగఁ జాదు క్రొన్న మొగ్గల గుంపు
ప్రకట పాటలబింబ పాళిగాఁగ
విచ్చినపరువంపు విరులతండము పెంపు
శోభితభూతి రంభోళిగాఁగ
నిచ్చలంబైన తేనియవాన జడిసొంపు
లాలితదాన ధారాళిగాఁగ

సుమపరాగము శృంగాళి పాంసువులుగాఁగ
భ్రమరపంక్తులు పైసరపణులుగాఁగ
బుడమినెల్లెడఁ వాహ్యాళి వెడలుమదను
మదపుటేనుఁగు జోలి యామనిదనర్చె.

ఉ. సరసిస్వేదిత ఛస్సి శీతలజలస్నానంబుగా నిర్మలాం
బరపాలింపడియారిమంచుచామరుఁ మాఘ్యానిలం బార్పగా
బురుసాపట్టు జరీబుటాపరికిణీ ముస్తీబులో సాదరా
బుతఖాలోడ జవాహిరీపటలిలో భూకాంత గూడెఁ మధుఁ.

ఉ. అక్షయకౌతుకంబు వాలయంగ నశోకలతా వధూటియా
దక్షిణగంధవాహు బలితంపుగవుంగిట గ్రుచ్చి వే సమ
స్తక్షితిజాతశాఖలతావుల కల్గిమరందవారి వు
ష్పాక్షుల జిప్పిలంగినల యాంశరమీయక త్రిప్పజూడరే.

ఆ. దిమ్మచీకటులను జిమ్మిపవల్సేయు
మోహనాంగి ముద్దుమొలకనగవు
రమణిమోము ప్రెమాల రాకామృగాంకుండు
కాముడెత్తుదృష్టి ఘటముసూవె.

ఆ. సంజవేళ లేత జాజొందిచుట్టురా
దలను జవలినీడ దాల్చినంత
జంటనొప్పెదొడ్డ జమ్మెటిబుగ్గలా
కొమ్మ గబ్బిగుబ్బ కోరకములు.

చ. జిలిబిలివల్లులుఁ సొగసు జిల్కెడిముద్దులు దాలుమాలుచుఁ
వెలపులచోద్యముల్మొగల వన్నెలుజిన్నెలు గల్గుకౌగిలిం
తలు బతిమాలుటల్ కసరి తప్పులు పట్టుటలుం జెలంగు [illegible]
తల గతమేరతంబు మరితక్కిన వెల్ల ప్రియాప్రధానముల్.

ఉ. మారకళావిశేషముల మర్మము లెల్లబఠించి లక్ష్యముల్
నేరుచుటెట్లొకో యనుచు నేనువిచారణ సేయుచుండగా
నారమణీలలామ తనయంతనదావరియించి నేర్పగా
నేరిచినాడ దానివిడనేర్తునె నీడిన దైవమోర్చునే.

చ. లలితలతాంత రేణుపటలస్థగితావయవాభిరామలై
పొలతుకలందఱుం బటిక పూసినభర్మ శలాకలఁ శర
జ్జలధరలేశసంవృత సిశాకరరేఖల గ్రేణిసేయుచుఁ
నిలిచిరితత్సరోవర వినిర్మలతీరమునమ్మదంబునఁ.

ఉ. చందనగంధిమోముజలజంబున జారు విలోచనంబు లిం
పొందు సితోత్పలంబుల సమున్నతిజేసి పయోజసంభవుం
డందముగాగ నచ్చట మదాళులు తావికి జేరి త్రొక్కినం
గందుపటంచు నిల్పదగు గంధఫలిప్రియ నాస భాసిలెన్.

ఉ. వదనము చంద్రకాంతము ప్రవాళము వాతెఱ జాతివజ్రముల్
రదనములు మ్రోగుకుర్విదిజరాజముల్ నెలిగోళ్లముత్తెముల్
పదములు పద్మరాగములు బాలిక నెమ్మదరంబె భాసిలెన్
మదనుడమూల్యరత్నము లమర్చి సృజించిన బొమ్మకై వడిన్.

సీ. కనకనూపురరణత్కారనిక్వాణంబు
రవళిమెట్టెయలతో రాయిడింప
రవయుంగరంబుల రత్నాలదీప్తులు
వాలారుగోళ్లపై జిలువారి
గుమురు నిండినమించు గుబ్బచన్నులమీద
ముత్యాలహారంబు మురువుసూప
గంపించుబంగారు కమ్మలక్రొమ్మించు
నిద్దంపుజెక్కుల నీడసూప

ఎదురుగానల్లనేతెంచి హేమపాత్ర
నాజ్యమధుశర్కరాఫలాద్యన్వితముగ
మదనవైరికి నర్పించె మంజుఘోష
యమృతదివ్యాన్న పాయసాహారభిక్ష.

తే. సహజసౌజన్య సహజన్య శంకరునకు,
బోనగవడ్డించె దక్కాల పుణ్యభిక్ష

పారదోర్మ్యాల కూలంకషంబులైన,
లిగువాలింద్లు పయ్యెద పీడుకొలుప.

సీ. చంచలింపకబిట్టి చక్కనై కనుపట్టు
మించుదీవయనంగ మించుదాని
నిరతమూకసమాని తిరుగనక్కరలేని
చుక్కనారుచుల బెంపెక్కుదాని
మెత్తనై మెరుగారు మేలిమిబంగారు
బొమ్మబోల్మని యందమ్ముదాని
నల్లనల్లనవిప్పు డంకురించుచునొప్పు
నలజవ్వనంపు నీటలరుదాని

గొల్లగాబెక్కు జూపుల నెల్లకడల
నల్లగల్వలవలె వెదచల్లుదాని
మేడపైనున్నదొయికయన్న మిన్నగంటి
గంటికింపాన నిన్నమార్గంబులోన.

ఉ. కన్నులుగండుమీలు తొలు
కారుమెఱుంగులు కామబాణముల్
చన్నులు కుంభికుంభములు
సంపెగబంతులు చక్రవాకముల్

ప్రన్ననిమేనుపుష్పలతకై
డిసలాక ప్రసూనసాయకం
బన్నలినాక్షి శాసి విరహావ్యథ
నొంటి జరింప వచ్చునే.

సీ. చిన్నారిపొన్నారి చెక్కుటద్దములపై
చిరునవ్వు మొలకలు చెంగలింప
మదనునితూపుల మరపించుచూపుల
చెరగుల మెరుగులు దొరగలింప
మొగమున కెగిగొడి బిగిజన్నుగవమీద
మణిహారరోచులు మారుమలయ.
గమ్మనినెత్తావి గ్రమ్ముక్రొమ్ముడినుండి
యరవిరివిరవాది విరులుదొరగ.

సాంధ్యరాగంబు వెడలిన చంద్రరేఖ
మొసకమునబొల్పు మునుముట్ట మునుగువుచ్చి
యాకళావతి మృదుల పర్యంకతలము
నందుగూర్చుండ బసి సాహసాంకుజూడి.

సీ. కురులుకప్పాడనర్చి యిరుగ్రమ్మకయున్నె
నగవువెన్నెలమించు నిగిడొక

చన్నుజక్కవదోయి మిన్నుద్రాకయున్నె
పయ్యెదవలయడ్డ పడియెగాక
కనుగందుమీలు వే కడచిపోవకయున్నె
చెవులమకోలకుల జిక్కెగాక
యాననాంబుజముపై నళులుపై కొనకున్నె
మేనుసంపెగతావి బూనెగాక

యొప్పకనుబాటు దాకక యున్నె రత్న
భూషణద్యుతు లొక్కట బొదివెగాక
తలపనచ్చెరువైనయా తరళనయన
యవయవశ్రీల లీల లే మనినుతింతు.

సీ. కాంచనమణిగణ చంచలరోచుల
గాంతనెమ్మేను గాగండరించి
కుముదమీనచకోర కుసుమాస్త్రకీర్తుల
గామినీమణికన్నుగవ వెలార్చి
కనకకుంభరథాంగ కరికుంభమంజరీ
రుచినించిచనుదోయి రూపుజేసి,
బంధూకవిద్రుమ పల్లవాంబుజకాంతి
నతివపాదములు గానచ్చుపరచి

కలితశృంగార విరచనా కౌశలమున
నఖిలమోహన మూర్తిగా నలరుబోడి
పంచబాణుడు తాన నిర్మించెగాక
వేదజడుడైన యజునకు వశమెగలదె.

సీ. తొంగలిరెప్పల తుదలుగై వ్రాలిన
గోసరుచూపులయందు మిసిమిదోప
దారహారముల నర్తనగళాసించిన
కుచకుంభములమీద గొంతనిక్క
కుంతలంబులు త్రుళ్ళ గింతలుపడలిన గ
మ్మోవిచుంబనక్రీడ కెలయ
మణికాంచివలయంబు మౌనంబుగైకొన్న
నురునితంబము కేళి కుత్సహింప

చెమటచిత్తడిమైపూత చెమలిపనిన
నెమ్మనంబునదనుకంబు నివ్వటిల్ల
నున్నచపలాక్షియొప్పున్న పోత్రమునకు
మదనపురుభవనకారి మంత్రమయ్యె.

క. ప్రీతి వాసుచెందిన,
నాతిదదీయారాగ మంచెసినారా

శాఖాంగన యడిసాతో
త్వారరుబటి కంపుబొమ్మగా జోలుసుమీ.

శా. ఆలాపంబున కుత్తరంబొసగదా యాసంబునంగాని దా
నాలోకింపదు పాటలాధరమరం దాస్వాద సమ్మర్దముం
దాళంజాలదు కౌగిలీయదుతనూ, తాపంబుచల్లారగా
నేలజ్జావతి తద్రతంబుదయితా, భీష్మంబు గాకుండునే

ఉ. మానితమై ఖరిమ్మణిత మంత్రములం గబరీవినిర్గళ
త్సూనములం బ్రసూన శర శూరుని పూజ లొనర్చి కౌరతి
న్మానిని యొప్పినప్పుడ న, మానమనోంబుజ వీధి నాతనిం
ధ్యానముసేయుకై వడి ర, తాంత నితాంతనిమీలితాక్షియై.

మ. నట దుత్తుంగపయోధరంబుజితమం దాకుక్షియోదార మ
స్ఫుటవాగంకుర మక్షికోణనివస, త్పుష్పేషు దర్పంబు సం
ఘటితాలింగన వామనీకృతకుచా గ్రప్రౌఢరోమాంచమై
విటజోక్తించె బ్రఫుల్లపద్మనయనా వీరాయితం బెంతయుక్.

ఉ. మోమునఘర్మశీకర సమూహముగానగ వయ్యె నిప్పుడా
రామవిహార కేళిని భ్రమింపడినాడవో నిన్నుబాసి యా
రామనాత్రుఘాతముల లేగిలో నీయురమెల్ల దద్ద్రవ
స్తోమముసోకియున్న యది చొప్పడగాంత యొరుంగ కెప్పుడున్.

శా. చాలుంజాలు బినాళిసేతలు పదాఘాతంబు లైమాటికిన్.
వ్రాలంబోకు భవత్ప్రియానఖ విమిశ్రంబైన నీవక్షమీ
నీలస్థాపిత కుట్టిమంబారసిన న్వేషించులేలెమ్ము నీ
బాలాసంగమ సౌఖ్యవైభవము మాపన్వచ్చితే యిచ్చటన్.

ఉ. హితమతిఘూర్ణ భర్త కెమురేగెడు నేర్పున నేకపీఠసం
గతిహరియించిపల్కుటయు గ్రక్కున నెచ్చెలికూడి గంబులు
జతురతి నేర్పుచందమున జారగద్రోచి యతిప్రగల్భయా
సతియుపచారగౌరవము సల్పెదునట్లు వహించిగోపమున్.

ఉ. నెచ్చెలులీ నృసింహధరణీవరు దెచ్చెదమంచుబోయి రా
రిచ్చట నీవు మంగరుణ యించుక లేక కలరంపకుంపులన్
గ్రుచ్చెదవేల మత్ప్రియుని గూర్చుము మన్మథ నీకు వద్విభుం
దెచ్చుటకై యొసంగెద మదీయకటాక్షములజ్జయాస్త్రముల్

చ. నృపులకు నెల్లవారల భరించుట యోగ్యముగాన నేటి రే
యపరిమితోత్సవంబున ప్రియాపదనంబుల కేగియేగియా
నెపమున మద్గృహంబునకు నీవరుదేర ప్రభాతమయ్యెగా
కిపుడు నృసింహ నీపయి నొకించుకవంచన లేదెఱుంగుమన్.

కం. వావికలై వెలిదమ్మల
పోలికలై చందమామ పులుగులతను దా
మేలికలై ననిరీక్షణ
మాలికల నృసింహుజూచె మదవతి వేడ్కన్.

ఉ. తిన్నని మేను సన్నగవ తేటలు తేనియ లొల్కు మాటలున్
సన్నపుగాను కుందనపు జాయలు దేరు మెరుంగు జెక్కులుం
గ్రొన్నెలవంటి నెన్నుదురు గుబ్బచనుంగవ తళ్కుచూపులన్.
జెన్నెసలారగన్య నరసింహునిజూచె విలాసధన్యయై.

మ. అనురాగాంబుధియుబ్బి వెల్వడినయట్లా పూర్ణఘూర్ణాంబువుల్
తనువల్లిం దిగ్గజార గన్నుగవలే దళ్కుల్పి సాళించుచున్
నినవిల్కాని పురప్రవేశకులనా నాళీకదామంబులై
తనరం గోమలి నిన్ను జూచె నరసేంద్రా సాంద్రతేజోనిధీ.

మ. వరవక్త్రేందు విలాసకృన్నరవయోవర్షావసానంబునం
దరుణీశైశవ సింధులింకునెడ దత్తత్కాల లక్ష్యంబుగా
నరపాంతస్థిత గండశైలముల నంకించోయి యత్యంతకుం
బరకుంద త్రిక్కమ శోషరేఖలన గన్పట్టున్వళీపుంజముల్.

ఉ. సుదతి నృసింహుని స్మరలిమూచె విలాసవివర్తితాన్యయై
వదలని ప్రేమ వెల్లివిరి వచ్చెముఖేందు డటంచుభీతిచే
చెదరి గిరీంద్రదుర్గములు సేరినచీకటివోలె వాసనా
స్పదమగువాలుగొప్పు వలిచన్నులపై నసియాడుచుండగన్.

చ. చిగురుకటారితో జరగు సింగిణితో నలరంప గుంపుతో
నిగనిగమించు చెంగలువ నేజముతో వడి జిల్కతేజిపై
మగతిమి నెక్కి శూరుడయి మారుడు కోకిలకంఠ కాహళుల్
నెగడ లతాంగిపై వెడలె నేడు నృసింహ యెఱుంగ జెప్పితిన్.

చ. అలసాలోలములై యచంచలములై యాకేకరాగ్రంబులై
యలఘుప్రీడములై యనిదితములై యానందపూర్ణంబులై
సులభాసూయములై సుతీక్ష్ణరుచులై సువ్యక్తరాగంబులై
చెలువంబొందెడు చూపులింతనెరపెన్ శ్రీనారసింహేంద్రుపై.

చ. మగుపకునంగజానల సమగ్రములో నులివేడియూరపుం
బొగవెగయంజనించుగతి ముత్తెపుజిప్పలబోలు రెప్పల
న్నొగడును దశ్రుపూరములు నేత్రసరోరుహ నాళవాతురిం
డిగియె నృసింహుయింక దరుణీమణి గౌగిట నాదరింపుమీ.

వ. నటికి యెమ్మెర్చ్చమేను జలజాతదళాక్షి చతుస్సముద్రము
ద్రితవసుధాధురంధరుని శ్రీనరసింహుని భావవీథిలో
బ్రతిదినము న్వహించు నతిభారమువంకనో కాకసంతతా
పతదసమాస్త్రశస్త్రప్రభవ పావకకీలల వేడివంకనో.

చ. కలికి నృసింహునిం దలపగా నెలమిం బులకప్రకాండము
ల్మొలచె మనోజవాలికుడు మోదమెనంగ గురంగనాభ వం
కిలమగు నింతిగాత్రమను క్షేత్రమున న్వెలయంగ జేయు న
స్థలితమనో మనోరథనికాయము పేరికలత్తెనో యనన్

ఉ. చెన్నగు శ్రీనృసింహవిభు జిత్రపటంబున వ్రాసి బింకపుం
జన్నులమీద జేర్చుకొని చాలవడంకదొడంగె బాల దా
గన్నులవింటివాడు త్రిజగంబులు జయింపదనంచు గోరిచే
నున్న కృపాణవల్లిక మహోజ్జ్వలతం జలిపించెనో యనన్.

చ. కనుగవ కెంపుసాంద్రనఖ గౌరతయుం జెలువొందు నొక్కయుం
గనరతి శేగశీర్ణమణి కంకణనూపుర హారవల్లియై
మునుపటికన్న బొల్పగు సముజ్జ్వలగం దగవొందు పత్త్రియై
కొనలనిగిర్చియున్నయతి కోమలవల్లి మతల్లియో యనన్.

చ. అదవనృసింహభూమి రమణాగ్రణివచ్చిన సంభ్రమంబుతో
సుదతి నభోవలగ్నమున జక్కలపేగిటి కంఠమాలయుం

పాదలు కుచాచలంబుల పయిజ్జ్వలమెఖలయును ధరింపగా
నదిక్రమమయ్యెదోయ్యలికి నక్రమమయ్యె విలాసవైఖరిన్.

చ. వశియుగ్రమంబుతోడి భుజవల్లి మృదంగముమీద జేర్చి కీ
వెడలిననూపురంబు ఘటియింపగదూతి కరారవింద మం
దడుగిడికంపితస్తన రయంబుననూర్పరదోప నింతియు
య్యెడనటియించి నిల్చెనభయెల్ల ననంగునిపాలు సేయుచున్.

చ. వదనసరోజవాసనకు వచ్చిన తేటి నదల్చిచూడగా
నది యసితోత్పలంబులని యక్షులబ్రాలిన జేవిదుర్చగా
నది మరలంప రోజమని హస్తయుగంబుల బ్రాలనవ్వెన
మృదువతియేమిసేసినను మానదిదేమి యటంచునెంతయున్.

చ. కెరలిప్రియుండుమోవిపయి గెంపులునింపుట్ల బారవశ్యత
త్వరత నెరుంగలేక పిదపన్నిలువద్దము జూచిసిగ్గునం
దరుణి చెలుల్గనుంగొనిన దారికనేమని యాడుకొందురో
వరునినటంచుజిల్కకు నవారణముద్దులు పెట్టిసారెకున్.

మ. మరుడాచార్యుడుగా విశీర్ణకబరీ మాల్యాళి పుష్పాంజలి
స్ఫురణల్గా దదుపేతభృంగనినద స్తోమంబుగానంబుగా
వరమంజీరరవంబు తాళగతిగా వర్ధిల్లుశాతోదరీ
సురతవ్యత్యయ భోగతాండవ మొనర్చు జంతిశాభీష్టముల్

ఉ. చాందోవవిందు మందువలె జిందురుచింతగ జందనంబు వె
చ్చందనమొందునిందుముఖి చందము డెందము నందలంప నీ
యందమునందె నందనమునందు నిలిందముపొందు పొందికం
జెందెనృసింహకౌగిటకు జేర్పగ ముందుగ మందగామినీ.

చ. ఘనతనృసింహుజూడగల కన్నులుకన్నులు వానికౌగిటం
జనవుననేవుజూపగల చన్నులుచన్నులు వానిమోవికిం
జొనిపినపాటలాధరము జున్నులుజున్నులు వానిమేన జే
ర్చినసరసాంగవల్లికల చెన్నులుచెన్నులు వోతలోదరీ.

ఉ. చందనశైలసానువుల జాలజెలంగు భుజంగబాలికా
బృందము శ్రీనృసింహవిభు బేర్కొనిపాడ తదీయగాన ని
ష్యందము లాను వేడ్క బెరయంగను రంగతురంగమేగమిన్
మందగతిప్రసంగములు మానవు దక్షిణ గంధవాహముల్.

ఉ. ఇంతి భవన్మనోబ్జగతు జెవ్వడినుండినుడైన పద్మినీ
కాంతుడా రాజశేఖరుడుగా నితడాతడుగాడు రుద్రుడో
కాంత లలాటలోచనుడు గాడునృసింహుడు మాధవుండొ సి
స్మింతటమెచ్చితింజెలి నిశేశుడుమాధవుడా శుభాకృతీ.

సీ. తలచూపి మోసులై త్రాసులై తలకెక్కి
నిక్కినక్కులవలె నెరసి బెరసి
గెరకట్టి [illegible]లై కెరలిపోకంతలై
వింతలై జెంతల విరిపి జెంది

జిగిదొట్టి మిట్టలై బిగువులై బుగడలై
మొగడలై సిగనిగ న్నిగలనెగడి
కొనలుబ్బిగబ్బులై గుబ్బలైయవరంజి
కుండలై కొండలై దండనిండి

దొరసి యొండొంటి నొరసి క్రిక్కిరిసి మెరసి
యగళితస్ఫూర్తి మొగమున కెగయు నీదు
వలుద వలిగుబ్బచన్నులలో వలపులాడి
నేడు నరసింహుకౌగిట నెరపగలిగె.

మ. తలిరుంబోడి నరాగయయ్యనవళత్వంబొందుచున్ వైచిత్ర్యనా
చలభారానవహ యయ్యుదానచలవరా జర్చింపగా నార్వమై
చెలువంబందియు నన్యభాషయగుని చేతోజశ్రస్త్రాహత
న్నలినాక్షీమణి నేలుమింక నరసేంద్రా సాంద్ర తేజోనిధీ.

మ. నుడినాభిచ్ఛలన న్సరోజములు చక్షుశ్రక్రియ న్నాచు క్రొ
మ్ముడిపంభంబున జక్ర ఫేనపటలం బుల్చన్నులు న్నవ్వుగా
నడరం జేసి నిదాఘభీతిసలిలం బాగామి బీజార్థమై
కడవం బెట్టిన వారిదేవతలు నాగాంతాళి యొప్పున్ బ్రవన్.

సీ. సెగకుల్కి మరుగుజొచ్చిన జహ్నురవిజల
సరణిసుల్లైలతోడి జెడలు మెరయ.

వలివన్నుకొమరు ముచ్చిలినదిమ్మను తెరం
గున ముంచుగరిగ కాకలమునుంగ
ధారలో దోచుక స్తనకుచలు వాసితో
త్పలపత్రపతన సంభ్రాంతినొసగ
డెలిమోము పసమెచ్చి తలయూచు టెరిగి మా
నకనవ్వునేర్పు డెందములగరంప

దెసవలిటుసీరు కోయుపందిరియు చేరి
యపలగౌరగాక పిచ్చుకుంచైయునంగు
డనుపు గౌనజొచ్చె గిల్లగుట్టమరవారి
కథ్వగులు లాచి యుడువిడియముల పేర.

సీ. పవలెల్ల దీక్షరికాంబువు చల్లుపోరాడ
సొలసి మ్మృశాళికో జ్జ్వలములైన
బాహువుల్ తమదు కూర్పరముల కెదురుగా
మలచిమూపులగర తలములునిచి
ప్రాల్మోళి మిగుల నార్పనిక్రమ్మక్రొమ్ముడి
దని మొగ్గవిరవాది దండవిరియ
ఘ్రాణగంధామోద శీతల స్తనములు
వొందగాగిళ్లతో బోరగిల్లి

నారికేళాసవపుకీ పుటూరుపాలమ
వలిపెయుంటిల్లెత్తోనురః స్థలులగూర్కు
ప్రియలవేనువ దొడలెచ్చరించి కలసి
రెలమి ధన్యులు తెరిపి వెన్నెలబయళ్ల.

సీ. వాతెరతొంటి కైవశీమాటలాడదు
కుటిలవృత్తివహించె గుంతలంబు
లకులుసిరులురా నరచూట్కిగనుగొనె
నాశించెబోమగొని [illegible] వనంబు
చనుగొమల్ నెగయు వక్షముపేసుగడకొత్తె
శాణిపావంబెర్ర వాండొడగె
సారెకుమధ్యంబు దారిద్ర్యములజెప్పె
రొచ్చోర్వకటులోగ [illegible] మేను
వట్టిగాంభీర్య మొక్కడు వెట్టుకొనియె
నాభి నాటికీగతి నాటిపొందు
చవుకమైనట్టి యిచ్చట జనముసిలువ
నమచు జారినకరణి బాల్యంబుజాఱె.

చ. ఒకవిక్షుజవ్వనంబువెలి కొ[illegible]గబయ్యెద సిగ్గుతాకి బి
ట్టుమగతేతలాటదిగ నాకకుమారను లేకవక్షపుం
జమునన బ్రక్కలన్ నెరసి చప్పటలై మరిబావుహూడ బై
బాదతెనవంగ బిక్కటిలె బొత్తుకచన్నులు నాడునాటికిన్

శా. కుందరదాగ్రకెన్నొసల గుమ్మడిగింజ తెరంగు పొందు మ్మ
ద్భిందువు దీప్తచెందిరను పేచకశీర్షముపై బలెగటిం
జందరకావిజీబమర జల్లని రేయిటి తట్టుపున్నగు.
ల్విందులదేలహాసముడి వెట్టుకలందడి తావులింగన్.

ఉ. లలితోద్వాన పరంపరా పికశుకాలాప ప్రతిధ్వానము
ల్వాలకేనీలవారిన్మణీ పికశుకస్వానభ్రమం బూన్పవి
న్నులతోరాయునుసర్గసౌధముల నెందుంజూడ కెన్నొందిశ్రీ
విలువుత్తూరు సెలంగుబాండ్యనగరో ర్వీరత్నసీమంతమై.

సీ. సవలయధ్వని గాగ సారెవేయునదల్పు
యతినైనగుండె జల్లపగలంప
సుడిసినమొగమెత్తి చూడకుండుబరాకు
కుసుమబాణునినైన గువిటుజేయ
శ్రీకార్యపరుల గాంచిన లేచిమొక్కునం
జలికించ్రదైన నక్కలువుగోర
హరిగృహానసరశంఖా కర్ణనకు ద్రిష్టు
కడగంటిజగ్రజ గాడిపార
గవరలుంకించివేయ గొప్పవియునవలి
కరయుననమర్ప బైటలో మరునిబటువు
బిళ్ళక్రియబట్టు కంచెల బిగువుజన్ను
నిక్కదిన్నెలబాత్రము ల్పైత మాడు.

ఉ. అంచితహారవల్లి వలయాభరణంబుల తక్కద్రోయు జి
ల్మంచుబసిండియోణ మదమంగము చేర్చుట తక్కరోయుజి
ద్దంచుజవాదిధూపిత మయుందుట తక్కవి దిద్దుబూవు చె
మ్మంచుజలుంగ తక్కనగు రాపత మొత్తుపటంచునన్యమున్

సీ. వెలదియీనీదండ. వెలయంత వాదండ
కును వెలబెట్టనెవ్వని తరంబు
కలువతావులుగాక నలికదంబక వేణి
కలువతావుల వాడ కయగలుగునె
కడివోదునా కిమ్ము పడతియాగేదంగి
ననకడివోయి ముందరికిజాడు
జాతులేవంబు జేకుగా పద్మనులున్నైత
మును నున్న యెడజాతు లునికియరుదె.

యనుచుదోలినుడి వభలాష లెనయుచూ
పలుకుతోడనె నర్మగర్భంబు గాగ
నుత్తరము పల్లావ శ్రేణికొసంగుచల
లమ్మ్మదురుపుష్పలావిక లప్పారుదుదు.

సం[illegible]

END OF
TITLE